

Series I

Volume XIII

1987

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԵՒ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Series I

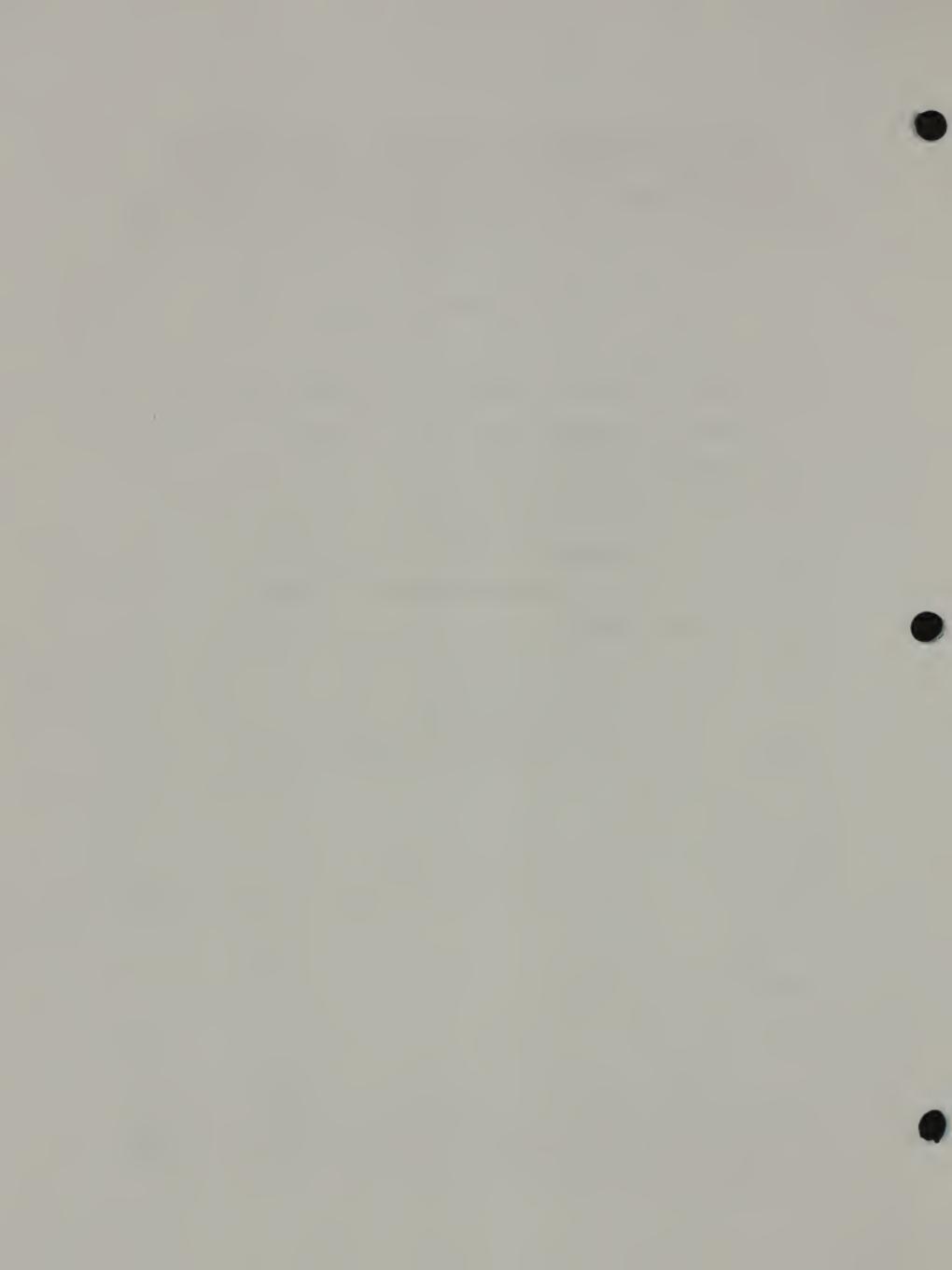
Vol. XIII

1987

CONTENTS

Letters	1
SARYAN, Levon A Of Forgeries and Fantasies Two Controversial Armenian Coins ..	2
Armenian Numismatic Bibliography (Reviews since 1980-1985)	7
Review on <i>Armenian Coin Hoards</i> after page	10
NERCESSIAN, Y. T. A Word of Thanks	11
BEDOUKIAN, Paul Z An Unpublished Coin of Tigranes III (20-8 B.C.)	12
NERCESSIAN, Y. T Armenian Gold Medals Created by Zaven Keledjian	14
Armenian Numismatic Literature	20
SARKISSIAN, Henry Letter	21
ՍԱՐԳՈՒԵԱՆ, ԶԵՆԻՔ. Նկատիչ-քաղաքացի Սարգիս Յովհաննիսեան	22
SARKISSIAN, Henry V Painter-Citizen Sargis Hovhannesian [Summary]	27
Paul Z. Bedoukian Lecture	28
Editorial: Words of Wisdom	32
NERCESSIAN, Terenik. Cilician Armenian Coin Monograms	33
Book Review on <i>Dramagitakan Harts'er</i> [Numismatic Queries] - Դրամագրուական	
Հայոցը	39
Armenian Numismatic Literature	40
Donations	42

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00. Back issues available.

Series I

Volume XIII, No. 1

March 1987

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԵՒ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

1000

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 BEVERLY PARK PL., PICO RIVERA, CALIF. 90660, USA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL Ser. I, Vol. XIII, No. 1 March 1987

LETTERS

Thank you for your prompt services. I am extremely satisfied with the paper money and the illuminated manuscript pages, both in terms of quality and very fair pricing. Enclosed is my...

May I also compliment you on your book Armenian Numismatic Bibliography and Literature. The thousands of hours you spent creating this work was a great contribution to all numismatists. In reading this book I have had many hours of pleasant relaxation in addition to increasing my knowledge of Armenian numismatics.

George N. Malakian
Forest Hills, NY

I have an idea for the Armenian Numismatic Society—plan about a New York branch. Please discuss at your next meeting if O.K. I'd volunteer for a first meeting in my house. I'd need names of local members for meeting announcement.

J. Guevrekian
Manhasset, NY

Editor's Note: Those members who would like to form a New York branch and would like to have meetings in their homes, please contact the editor.

... I would be delighted to submit an article to honor Mr. Paul Z. Bedoukian whose work has been so important for all of us. Just a question or two: how long should it be, and when do you want it?

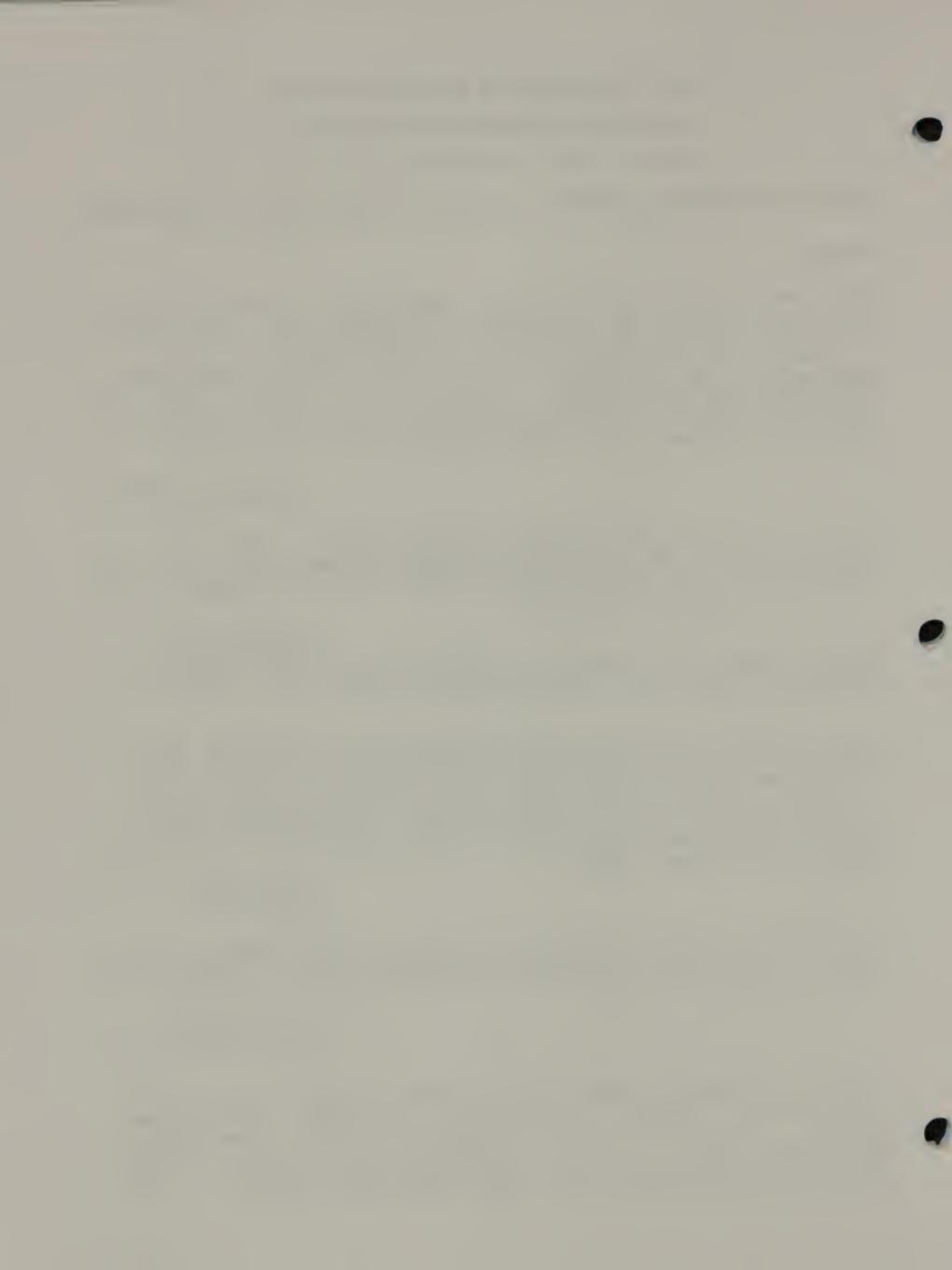
At the moment, I don't have anything ready, but could work up something short in the next month or two. If you want a longer piece, I would need a good deal of time, since I have a few commitments at the present time....

Clive Foss
Boston, MA

I enjoy your articles except those written in the Armenian script which is like looking at somethin in Chinese...6 of 10 pages in the journal I received today!!! Now if this had been in English....

T. P. Rockwell
North Andover, MA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational, non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00

OF FORGERIES AND FANTASIES: TWO CONTROVERSIAL
ARMENIAN COINS

By

Levon A. Saryan

This article concerns two coins which have appeared from time to time in the numismatic literature. Beyond the fact that both are of questionable authenticity and that both are attributed to Armenia, they have nothing in common with each other. In fact, they are widely separated in time, by perhaps as much as 2100 years.

The first of these is the coin attributed to Zariadres (Zareh) of the pre-Christian Artaxiad dynasty. The second is the 5 ruble piece dated 1920 of the Republic of Armenia. The consensus of numismatic opinion is that the first of these is a forgery, while the second may be plausibly authentic.

The reader will note below that this writer's opinions about both of these coins run counter to the prevailing views. Our purpose in presenting this brief article is not to offer a final or definitive answer, but rather to stimulate thought, discussion, and further research about these interesting but controversial pieces.

Zariadres

The copper coin of Zariadres, father of Artaxias who was the founder of the Artaxiad dynasty (before 189 B.C.), is illustrated, described, and discussed briefly in the writings of Dr. Paul Z. Bedoukian. In his recent monograph, Coinage of the Artaxiads of Armenia, Bedoukian expresses the opinion that this coin is a forgery.¹ The Armenian numismatist K. J. Basmadjian came to the same conclusion in 1936.²

A description of this coin will help explain the skepticism of these two accomplished numismatic scholars. The obverse of the coin, showing the profile of a king facing right, depicts that monarch wearing the characteristic crown of the Artaxiads known as the Armenian tiara. The obverse

1. P. Z. Bedoukian, Coinage of the Artaxiads of Armenia (London, 1978), p. 7 [hereafter CAA].
2. K. J. Basmadjian, Haykakan endhanur dramagitutiu yev Haiastani verapereal dramner (Venice, 1936), p. 32 (in Armenian).

inscription reads, in Greek lettering, ZADRI/ADDOY. The reverse shows a lightning bolt, with an inscription above and below, reading, in Greek, BASILEOS BASILEON (meaning "King of Kings"). The single specimen in the Vienna Mekhitarist Museum is in copper and weighs 4.7 grams.

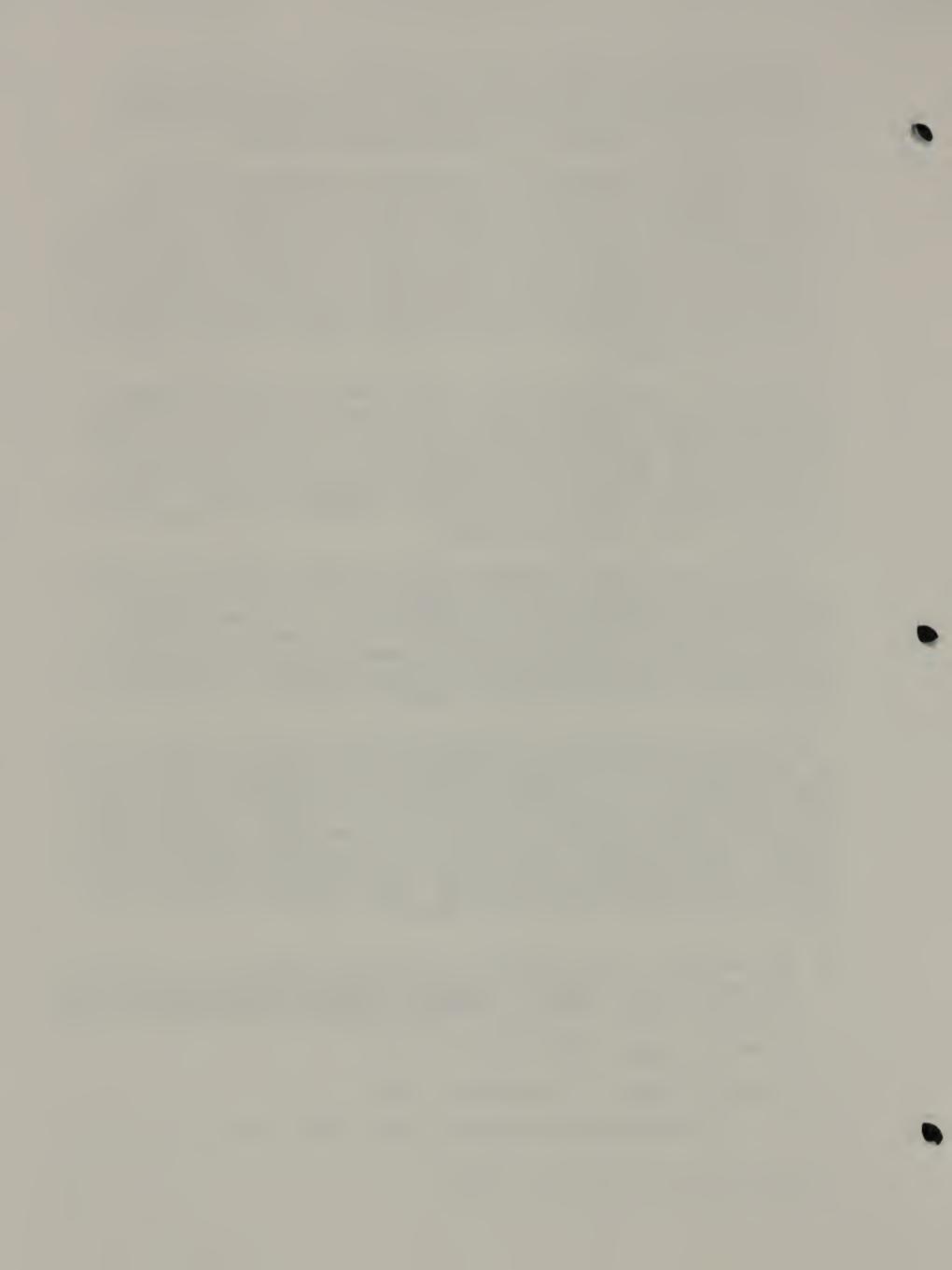
To Basmadjian and Bedoukian, it is logically impossible that a minor regent, whose name is recorded in history as only the father of a king, should aggrandize to himself the pompous title "King of Kings." Bedoukian reports that the earliest mention of this coin in numismatic literature was by Meksjian in the first decade of this century.³ By then, enough knowledge and interest in Armenian coins had accumulated to support the manufacture of fraudulent or counterfeit pieces. Most importantly, Bedoukian reports in a footnote that he reached his conclusion about the authenticity of this coin after personally examining the Vienna specimen. This is strong evidence in favor of his judgement.

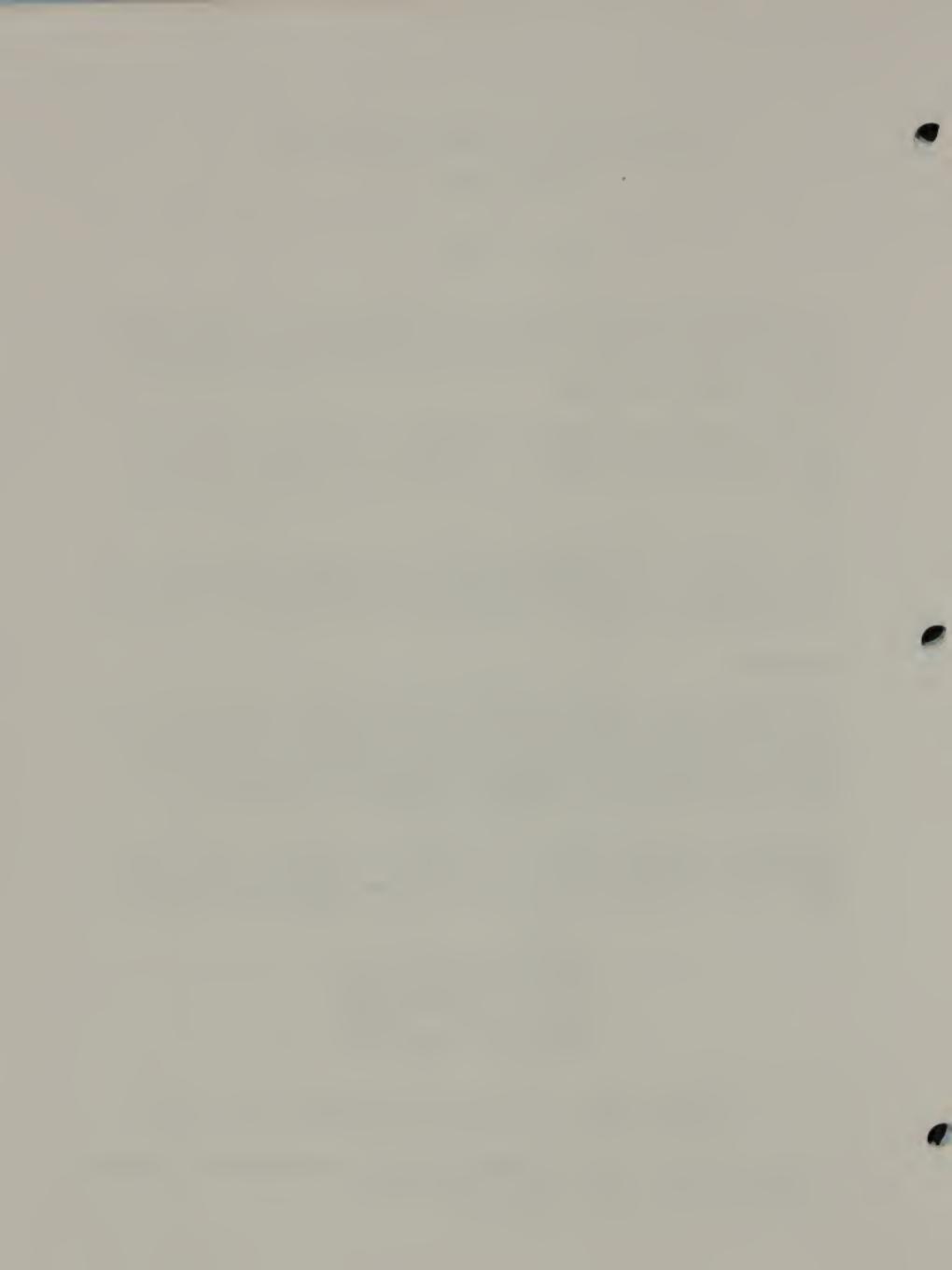
According to Yeghia Nercessian's recently published Armenian Numismatic Bibliography and Literature, however, it appears that a coin of the same description was in fact first mentioned much earlier than Meksjian's report. According to the Nercessian bibliography, Guido Sandberger reported such a coin as early as 1840⁴ and the Venice Mekhitarist scholar Father Ghevont Alishan discussed it in an article printed in Bazmaveb in 1849.⁵ This would appear to date the discovery of this coin prior to the intense numismatic activity of the late nineteenth century.

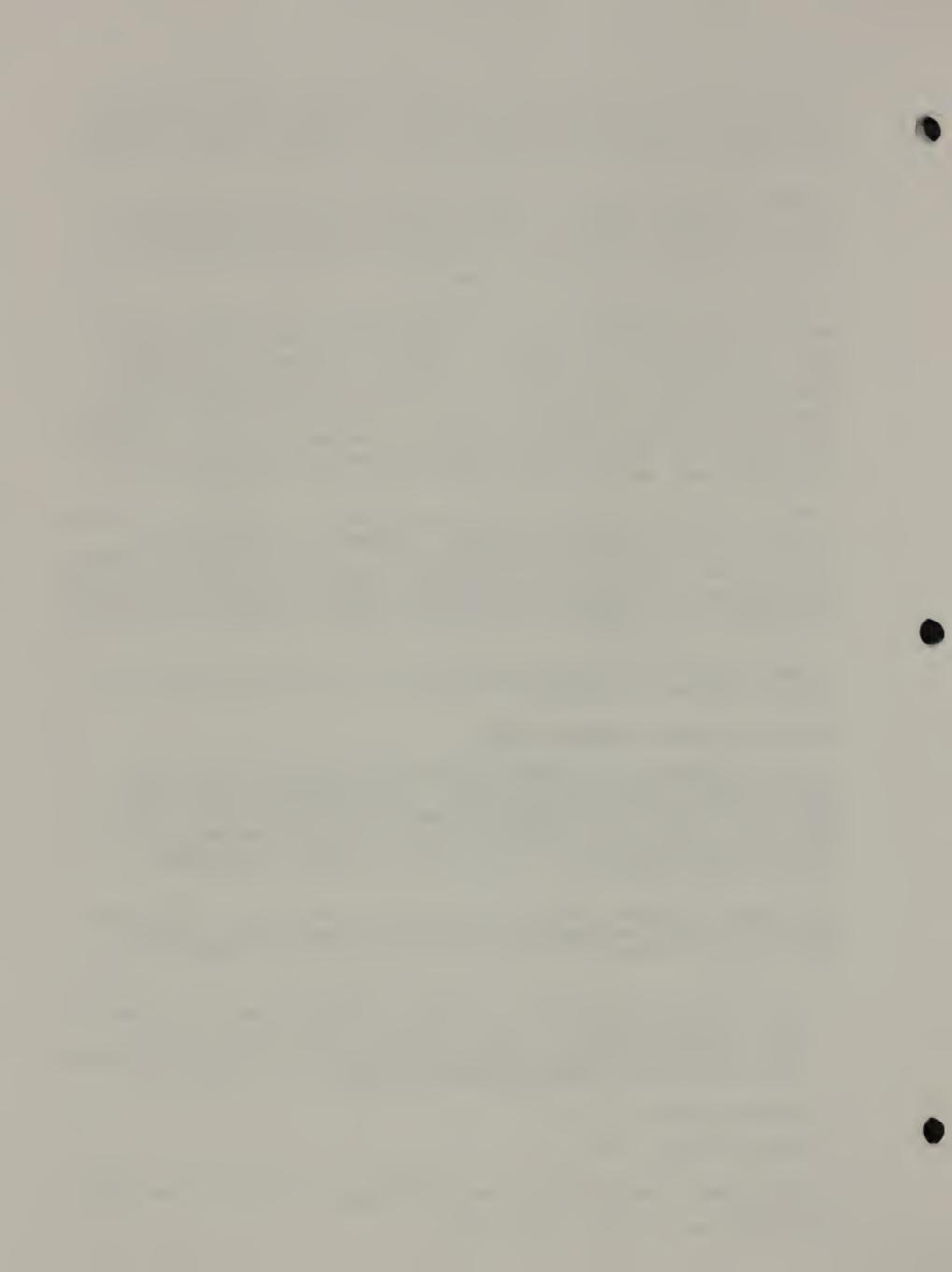
In 1840, at the time of Sandberger's report, Armenian coins were virtually unknown to the numismatic fraternity, and there was very little interest in them that might attract potential counterfeiters. It is true that Carl Becker, a famous counterfeiter, made copies of the silver tetradrachms of Tigranes the Great at around this time.⁶ However, these were the only Artaxiad coins with which numismatists of the day were familiar. Furthermore, Becker seems to have concentrated his attention largely on well-known silver pieces.

It is clear to this writer, from the inscription as well as from the design of the tiara, that this coin cannot belong to the Zariadres to whom it has been attributed. It is extremely unlikely that the honorific "King of Kings" was used on Armenian coins prior to 85 B.C., when Tigranes the Great wrested that title from the Parthians. Both the silver and copper coins known from Tigranes' son and successor Artavasdes II bear exclusively the title "King of Kings." After Artavasdes, this usage was apparently discontinued. Furthermore, the styling of the tiara seems too nicely developed to be dated a full century or more prior to Tigranes the Great.

3. The reference is to an article by H. Meksjian in Panaser, Vol. XIV (1904). See, however, Y. T. Nercessian, Armenian Numismatic Bibliography and Literature (Los Angeles, 1984), pp. 254-255 (citation no. 570) [hereafter ANBL].
4. Nercessian, ANBL, p. 256 (citation no. 573).
5. Nercessian, ANBL, p. 252 (citation no. 564).
6. G. F. Hill, Becker the Counterfeiter (London, 1924), plate VIII, No. 121.

that the piece may be a coin, a token, a pattern, or a fantasy.¹¹ Subsequently, it has been discussed by Gene Mueller,¹² Patrick Hogan,¹³ and Wartan Gewenian,¹⁴ none of whom express a final opinion regarding its authenticity.

The obverse of this piece depicts an eagle, standing upright on a severed snake, and holding a sword vertically, framed by an inscription in upper case Armenian uncials reading HAYASTANI HANRAPETUT' IWN. The reverse gives the denomination as 5 RUPLI (again in Armenian letters) and the date 1920, framed within a wreath. Gewenian reports that his specimen is 30 millimeters in diameter and weighs 7.75 grams, is made of yellow brass, and appears to be sand cast in two separate pieces which were subsequently soldered together.¹⁵ Others indicate that the coin appears to have been cut or trimmed on a punch press.¹⁶ Illustrations of the coin are published by Kraus and Gewenian.¹⁷

This author considers the 5 ruble piece to be a fantasy or forgery (take your choice), but by no means legitimate or official legal tender nor even a fund-raising issue with any connection to the Republic of Armenia. The circumstances of the appearance of this piece on the numismatic market are sufficient to arouse suspicion; they render it extremely unlikely that it was issued in 1920 during the Republic's lifetime or by the authority of the Republic's government.

11. Cited by Nercessian, ANBL, p. 564 (citation no. 1119). The article appeared in 1966 in World Coins.

12. Nercessian, ANBL, p. 569 (citation no. 1134). The article originally appeared in 1966 in World Coins.

13. P. D. Hogan, "Letters," Armenian Numismatic Journal, Vol. III (June 1977), pp. 12, 23.

14. Wartan Gewenian, "Coin of the Armenian Republic?", Armenian Numismatic Journal, Vol. I (October 1975), p. 23.

15. Gewenian, p. 23.

16. Nercessian, ANBL, p. 569 (citation no. 1134); Hogan, p. 23.

17. Kraus, p. 715; Gewenian, p. 23.

The implication of this evidence is that the Zariadres coin, if genuine, should be dated between 85 B.C. and 30 B.C. Therefore, it must be dated to a king between Tigranes and Artavasdes, or to one immediately after Artavasdes (which seems the more likely alternative).

Numismatists do not appear to have considered this possibility, since no king of the name Zariadres is known to history in the first century B.C. There is, however, a contemporary Zariadres recorded in the genealogical chart of the Artaxiad house, who was the son of Tigranes the Great and the brother (or half-brother) of Artavasdes.⁸

Could this be a genuine coin reflecting a chapter of our ancient history which has today been lost to us? Recorded historical events give us some cause for optimism in this connection. After the capture of Artavasdes by Marc Antony in 34 B.C., an interim of four years intervened during which Armenia was without a native ruler. Two of the sons of Artavasdes had been taken to Rome, and the third had escaped to the court of Parthia. Alexander, the six year old son of Antony and Cleopatra, had been set up as titular king of Armenia by his father. According to Bedoukian, no coins were issued in Alexander's name, and he probably never even set foot in Armenia.⁹

During this period, it is certainly conceivable that the Armenians installed a scion of the royal house on the throne to preserve the monarchy and to counter the claim that Rome had defeated Armenia. No written evidence, however, of such an event appears to have reached us. Could the Zariadres coin be that of an usurper, or a king (possibly Artavasdes' brother) legitimately placed on the throne by the nationalistic elements, to oppose the designs of Marc Antony on the Armenian kingdom?

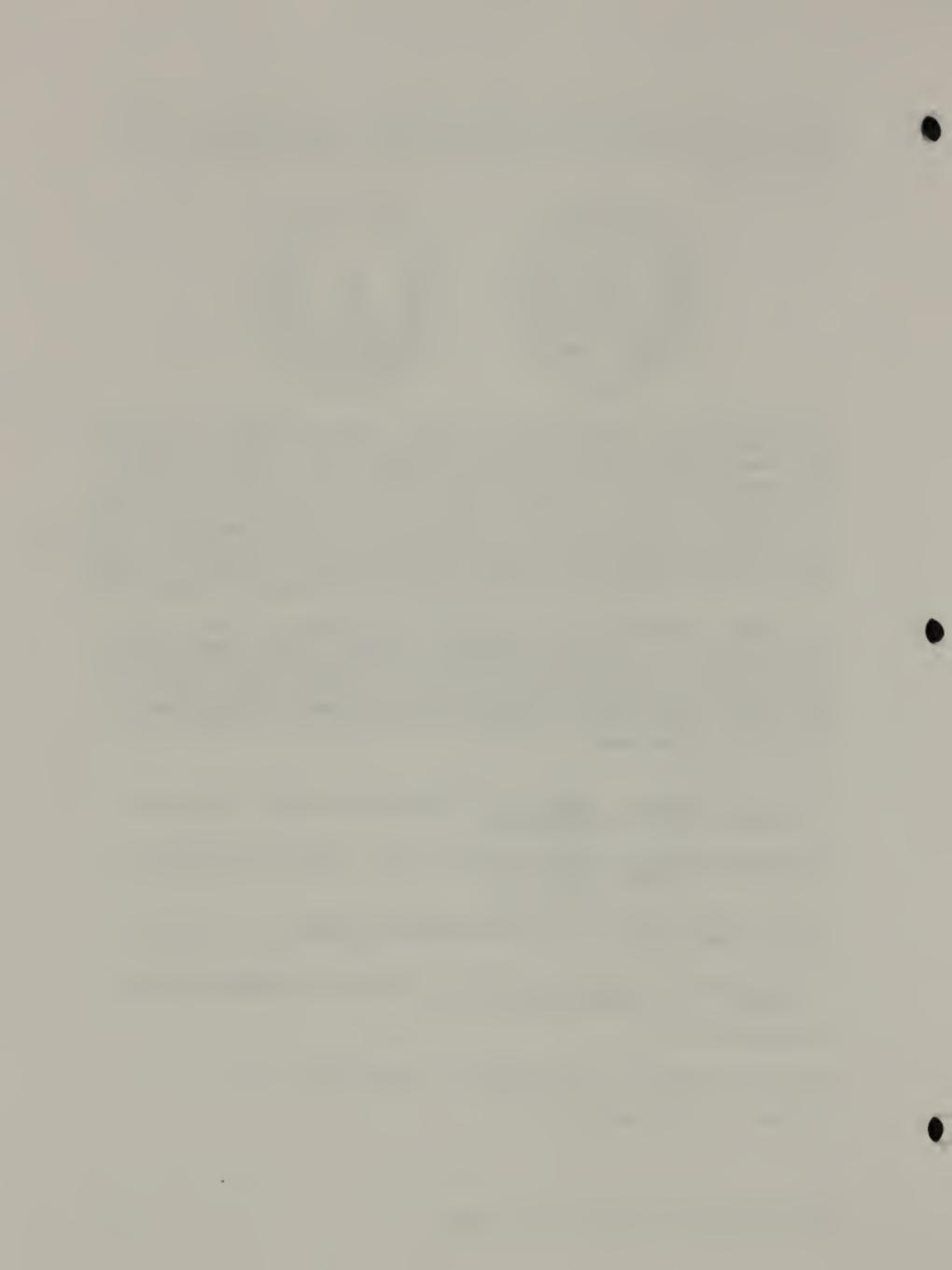
These are at least reasonable possibilities to be considered before this piece is dismissed as a forgery.

Republic of Armenia 5 Rubles of 1920

It is well-known that a variety of paper bank notes were issued by the Armenian Republic between 1918 and 1920. The existence of a brass 5 ruble coin of the Armenian Republic has also been mentioned occasionally in the numismatic literature since 1960, when Lauren Benson, an Iowa dealer specializing in modern foreign coins, first reported the piece to Numismatist columnist Ernst Kraus.¹⁰

The general consensus about this coin is that it is a plausibly legitimate issue of the short-lived independent Republic of Armenia, which was established after the victory at Sardarabad in late May of 1918. Benson proposes

7. Y. T. Nercessian has written an article on "The Evolution of the Armenian Tiara," the gist of which is that the style of the tiara, as seen on coins, evolved gradually, climaxing with the coins of Tigranes the Great and his son Artavasdes. Armenian Numismatic Journal, Vol. XI (1985), p. 7.
8. Bedoukian, CAA, p. 2.
9. Bedoukian, CAA, p. 28.
10. Ernst Kraus, "New or Recent Issues," Numismatist, Vol. LXXXIII (June 1960), p. 715.

It is strange, first of all, that no notice should have been taken of this coin prior to its appearance in Iowa (of all places) in the hands of a non-Armenian dealer four decades after the fall of the Republic. A genuine issue could logically have been expected to turn up in Europe and America in the 1920s and 1930s, where substantial Armenian emigré colonies reside. No specimens are known to have been found or reported in Armenia.

When the coin was first announced in the pages of the Numismatist, very similar pieces (the same size, same metal, same date, same denomination, and similar styles) attributed to the Transcaucasian states of Georgia and Azerbaijan were also revealed! Although it is not impossible that an attempt was made to produce a uniform local coinage, the political conditions in the Caucasus in 1920 would appear to make such an event highly improbable. Armenia had territorial disputes with both Georgia and Azerbaijan, often leading to military clashes, that would have effectively precluded cooperation on an issue of lesser urgency such as coinage. Rather, the similarity of these three pieces can be readily interpreted as evidence that all three were made under the same conditions by the same person or persons at the same place and time.

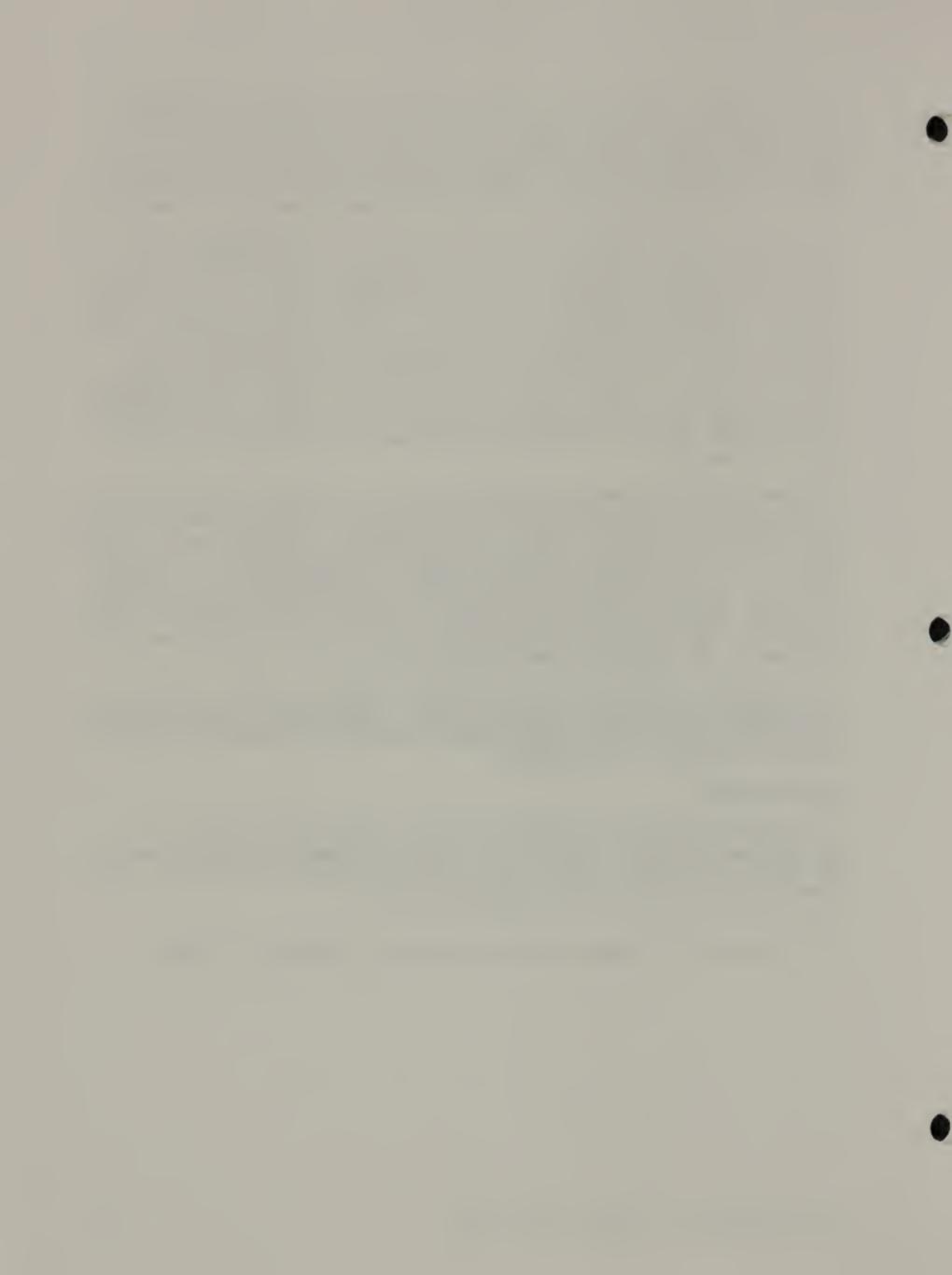
Although the Benson dealership still maintains that these coins were "non circulating legal tender and were issued for some individual to make money,"¹⁸ others have discounted that notion. A knowledgeable midwestern dealer informed this writer that, in all probability, these pieces were made in the United States in the late 1950s by one Frank Lappa, a non-Armenian who is presently in prison. The same individual was apparently responsible for the production of similar fraudulent pieces representing a variety of other countries. Some of the dies used by Lappa reportedly exist in a private collection, but it is not known if the "Armenian" dies are among them.

The only known legal tender of the Armenian Republic, as well as contemporary Georgia and Azerbaijan, are paper notes. The devotees of modern Armenian currency may regard it as a dubious distinction that a non-Armenian chose to "create" a coinage for the Republic.

Future Research

This article reflects the author's opinion regarding the authenticity of two controversial coins. Both scenarios that have been presented contradict the consensus of other numismatists. Further research should lead to a final determination in both of these interesting areas.

18. Letter to L. A. Saryan from Richard Benson, dated Feb. 18, 1986.

ARMENIAN NUMISMATIC BIBLIOGRAPHY (Reviews since 1980-1985)

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL. Essays on Armenian Numismatics in Memory of Father Clement Sibilian on the Centennial of His Death, Editors Dickran Kouymjian and Y. T. Nercessian. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. IV (1978, published in 1980), 167 pp., XXI pls. Bilingual in English and Armenian. Reviewed by the following:

COIN WORLD. Coin World, Vol. XXV (26 September 1984), No. 1276, p. 46.

DÉDÉYAN, Gérard. Revue des Études Arméniennes, New Series, Vol. XVIII (1984), pp. 611-617. In French.

KHACH'ERIAN, L. G. Nor Or, Vol. LIX (25 August 1981), No. 60, pp. 3, 6. In Armenian under the title of "A Valuable Armenian Numismatic Publication."

KOYUMJIAN, Dickran. Hye Sharzhoom, Vol. IV (December 1981), Nos. 1 & 2, p. 15.

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Observer, Vol. XI (19 August 1981), No. 37, pp. 2, 6; Armenian Reporter, Vol. XIV (30 July 1981), No. 39, pp. 4, 6; Asbarez, Vol. LXXIII (Thursday, 16 July 1981), No. 6409, p. 6. In Armenian; Asbarez, Weekly English Language Edition, Vol. LXXIII (Saturday, 19 July 1981), No. 6411, p. 15; NI Bulletin, Vol. XVI (January 1982), No. 1, p. 29; Nor Gyank, Vol. III (30 July 1981), No. 31, p. 18; Nor Gyank, Vol. III (6 August 1981), No. 32, pp. 8-9. In Armenian under the title of "A Notable Volume on Armenian Numismatics;" Nor Or, Vol. LIX (18 August 1981), No. 58, p. 6. In Armenian.

SARKISSIAN, Henry V. Banber Hayastani Arkhivneri, Vol. XXIV (1983), No. 3 (67), pp. 188-190. In Armenian.

SCHEID, Margaret. World Coin News, Vol. X (8 March 1983), No. 10, p. 15.

Prepublication announcement in the following newspapers: Armenian Observer, Vol. X (2 July 1980), No. 30, p. 8; Asbarez, Weekly English Language Edition, Vol. LXXII (Wednesday, 2 July 1980), p. 2; World Coin News, Vol. VII (23 September 1980), No. 39, p. 29

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL, Series I, Vol. IX (1983), 48 pp., illus., 3 pls. Bilingual in English and Armenian. Reviewed by the following:

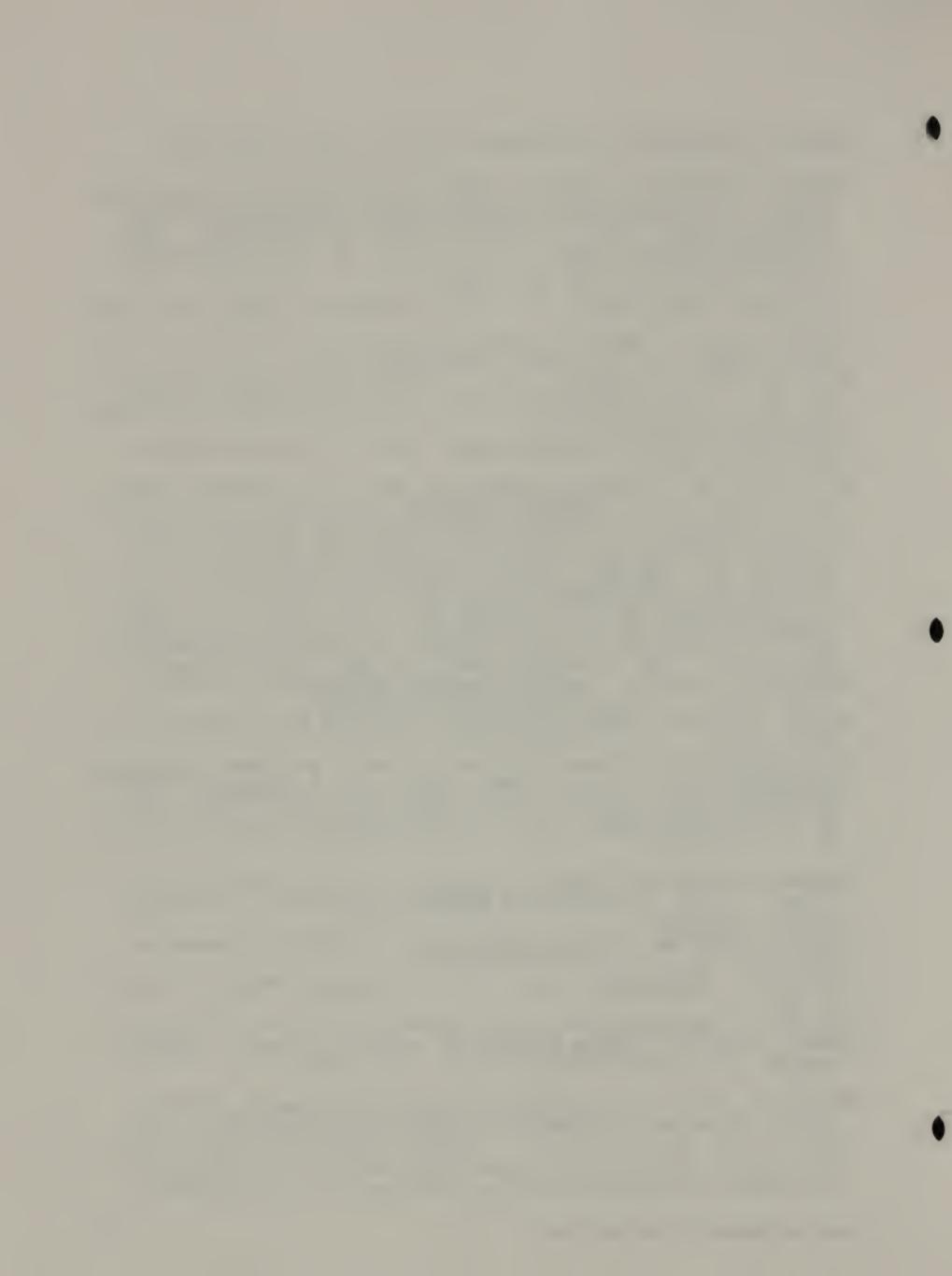
ARMENIAN REPORTER. Armenian Reporter, Vol. XVII (17 November 1983), No. 5, p. 4.

COIN WORLD. Coin World, Vol. XXIV (23 November 1983), No. 1232, p. 13.

NOR GYANK. Nor Gyank, Vol. V (1 December 1983), No. 49, p. 21.

STAMPE, Niels E. Armens numismatik, ved Niels Stampe. Morgenposten, (29 January 1984), No. 29. In Danish.

BEDOUKIAN, Paul Z. Artashēsian harstut'ian dramneré [Coinage of the Artaxiads of Armenia] - Առաջեսան հարստութեան դրամները, զբաց՝ Զարեհ Պողոսյան. Vienna: Mekhitarist Press, 1983, XII, 52, 36 pp., 8 pls., 1 map. Text (48 pp.) in Armenian, the catalogue and plates in English. Reviewed by the following:

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. X (December 1984), No. 4, pp. 37-38. In Armenian.

BEDOUKIAN, Paul Z. Coinage of Cilician Armenia, by Paul Z. Bedoukian. Revised edition, Danbury, Connecticut: 1979, xxxie, 494 pp., 9 pp. line drawings, 12 pls., 1 map. Reviewed by the following:

SARYAN, Levon A. Armenian Review, Vol. XXXVII (1984), No. 2 (146), pp. 66-72; Hairenik (daily newspaper), Vol. LXXXIX (2 and 5 March 1985), No. 42617 and 42618, pp. 10 and 4, 5, 8, respectively. In Armenian.

BEDOUKIAN, Paul Z. Coinage of the Armenian Kingdoms of Sophene and Commagene, by Paul Z. Bedoukian. Museum Notes, Vol. XXVIII (1983), pp. 71-88, pls. 11-12. Reviewed by the following:

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. X (December 1984), No. 4, pp. 39-40.

MOUSHEGHIAN, Kh. A. Patma-Banasirakan Handes, Vol. XXVIII (1985), No. 4 (111), pp. 208-212. In Armenian.

BEDOUKIAN, Paul Z. Coinage of the Armenian Kingdoms of Sophene and Commagene, by Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, Special Publication, No. 4, 1985, 37 pp., II pls.. Reviewed by the following:

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. XI (September 1985), No. 3, pp. 34+.

WORLD COIN NEWS. World Coin News, Vol. XIII (3 September 1985), No. 36, p. 36.

BEDOUKIAN, Paul Z. Selected Numismatic Studies of Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, Special Publication, No. 1, 1981, xxxvi, 570 pp., illus., 72 pls. Reviewed by the following:

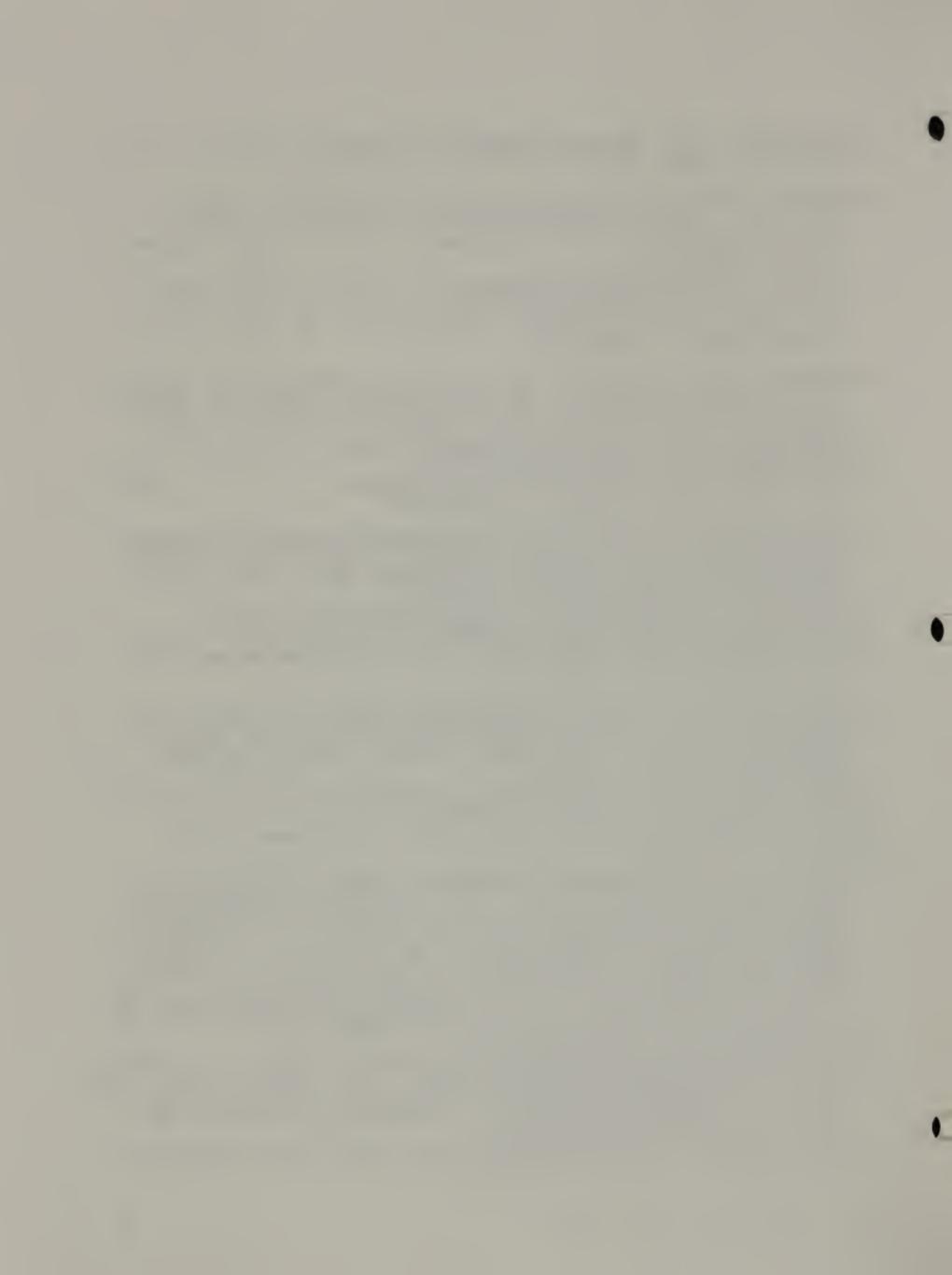
DÉDÉYAN, Gérard. Revue des Études Arméniennes, New Series, Vol. XVIII (1984), pp. 607-611. In French.

KOUMJIAN, Dickran. Hye Sharzhoom, Vol. IV (December 1981), Nos. 1 & 2, p. 15.

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. VIII (March 1982), No. 1, pp. 7-8. In Armenian; Armenian Observer, Vol. XI (25 November 1981), No. 49, p. 2; Asbarez, Vol. LXXIII (Monday, 2 November 1981), No. 6676, p. 5. In Armenian; Asbarez, English Language Edition, Vol. LXXIII (21 November 1981), No. 6689, p. 14; Baikar, Vol. LIX (Tuesday, 17 November 1981), No. 178 (22,254), p. 3. In Armenian; NI Bulletin, Vol. XVI (January 1982), No. 1, pp. 28-29; World Coin News, Vol. IX (16 February 1982), No. 7, p. 33.

SARYAN, Levon A. Armenian Review, Vol. XXXVII (1984), No 2 (146), pp. 66-72; Hairenik (daily newspaper), Vol. LXXXIX (2 and 5 March 1985), Nos. 42617 and 42618, pp. 10, 4, 5, 8, respectively. In Armenian; Navasart Monthly, Vol. IV (February 1986), No. 83, pp. 23-26, 35-36. In Armenian.

SCHEID, Margaret. World Coin News, Vol. X (4 January 1983), No. 1, p. 13.

EBEYAN, A. A. Deuxieme empire armenien les Chah-el-Armens, Dynastie des Ayyoubides. 586-658 H. 1190-1259 J. - The Shah-el-Armen of the Ayyoubite Dynasty - Հայութեան անձանօթ իր երկրորդ կայսրութիւնը, Եահ Էլ Արմեն, գրեց Անուշաւան Ա. Էպէենան. Beirut: Meshag Press, 1981, 128 pp., 25 pls. inclusive. Quadrilingual in Arabic, Armenian, English, and French. Reviewed by the following:

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. IX (September 1983), No. 3, p. 31; NI Bulletin, Vol. XVII (March 1983), No. 3, pp. 93-94; Nor Gyank, Vol. V (27 January 1983), No. 5, p. 16.

SABBAGHIAN, Berj. Haigazian Armenological Review, Vol. IX (1981), pp. 321-328. In Armenian.

MOUSHEGHIAN, Kh. A. Dramakan shrjanarut'yuně Hayastanum (M.t'.a. V d. - m.t'. XIV d.) /Numismatics in the History of Armenia (Fifth Century B.C. to Fourteenth Century) - Դրամական շրջանարված Արևելքի առաջարկագիր (Մ.թ.ա. V դ. - Տ.թ. XIV դ.), գրեց Բ. Ա. Սուլեյմանյան. Yerevan: Academy of Sciences of Armenian SSR and the State Museum of Armenian History, 1983, 351 pp., 43 pls., 1 map. In Armenian with Russian and English summaries. Reviewed by the following:

BEDOUKIAN, Paul Z. Revue des Études Arméniennes, New Series, Vol. XVIII (1984), pp. 605-607.

GRK'ERI ASHKHARH, Grk'eri Ashkharh (22 May 1983), No. 5 (176). In Armenian under the title of "The Money in Armenia."

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. XI (June 1985), No. 2, pp. 15-19, bilingual in English and Armenian; Armenian Observer, Vol. XV (12 December 1984), No. 2, pp. 2, 8; Asbarez, Vol. LXXVI (15 December 1984), No. 7437, p. 8 in Armenian, p. 14 in English.

SEIFEDDINI, M. A. Patma-Banasirakan Handes, Vol. XXVIII (1984), No. 4 (107), pp. 233-236. In Russian.

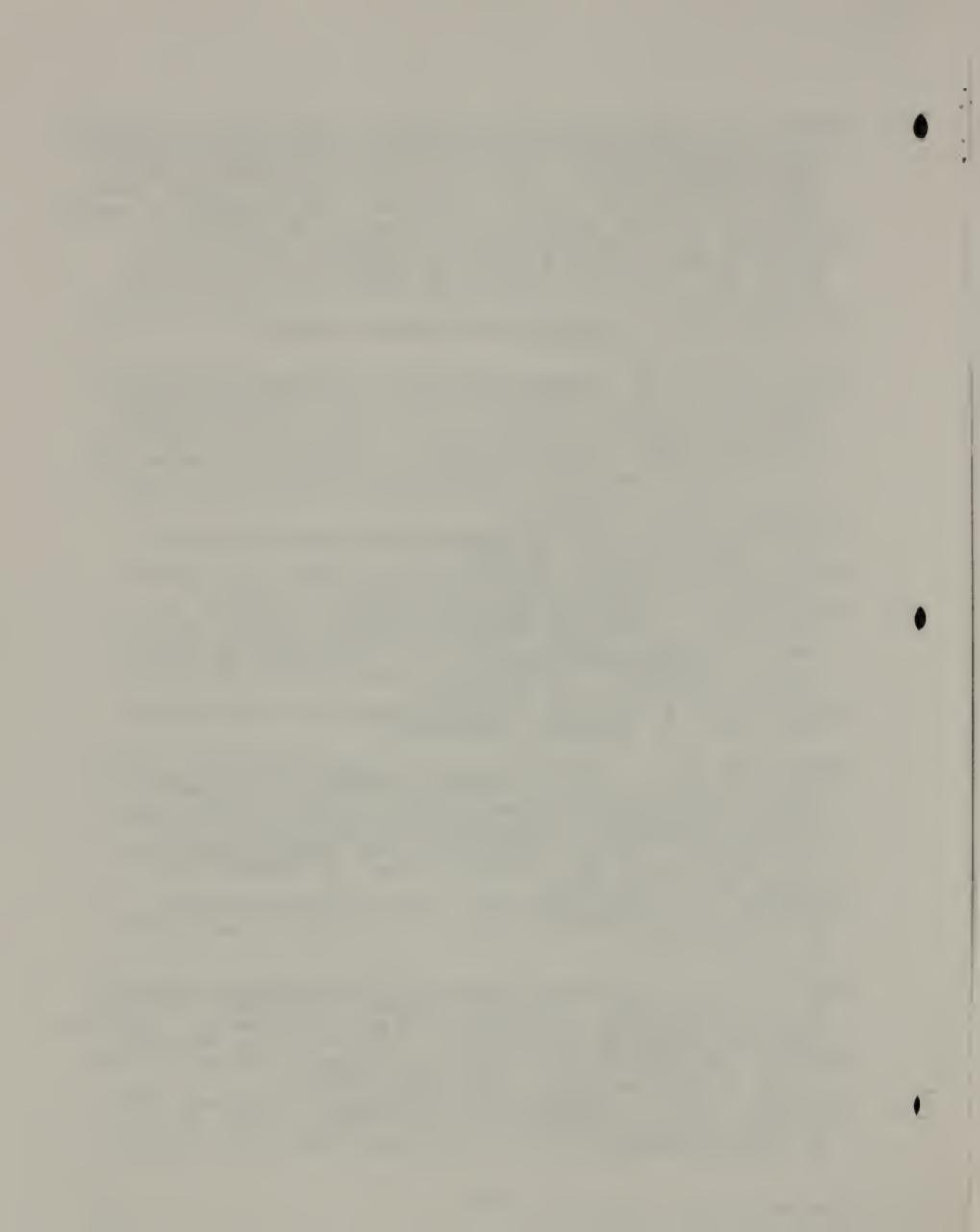
MOUSHEGHIAN, Kh. A. Dramakan shrjanarut'iwně Hayastanum skzbits' minchew X dar H. K'.-i /The Monetary Circulation in Armenia from the beginning to the Tenth Century A.D./ - Դրամական շրջանարված Արևելքի առաջարկագիր սկզբից մինչև 3.դ.-ի, գրեց Բ. Ա. Սուլեյմանյան. Vienna: Mekhitarist Press, Nationalbibliothek, Vol. CXXIV, 1979, viii, 280 pp., illus. In Armenian. Reviewed by the following:

NERCESSIAN, Y. T. Coin World, Vol. XXIII (15 December 1982), No. 1183, p. 70, under the title of "Book Links Armenian Coinage to Markets."

NERCESSIAN, Y. T. Armenian Numismatic Bibliography and Literature, by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, Special Publication, No. 3, 1984, 729 pp. Bibliography in English, abstracts in English and Armenian. Reviewed by the following:

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. X (December 1984), No. 4, /pp. 43-44/.

BEDOUKIAN, Paul Z. Armenian Mirror-Spectator, (2 February 1985), No. 28; Armenian Observer, Vol. XV (6 February 1985), No. 1C, p. 2; Armenian Weekly, Vol. LIII (26 January 1985), No. 4 (2651),

p. 12; Asbarez, Vol. LXXVII (2 February 1985), No. 7469, p. 15;
Nor Gyank, Vol. VII (7 February 1985), No. 7, p. 13; Numismatic Chronicle, Vol. 145 (1985), p. 284.

COIN WORLD. Bibliography Ready. Coin World, Vol. XXV (21 November 1984), No. 1284, p. 60; Vol. XXVI (6 March 1985), No. 1299, p. 73.

JAMGOCHIAN, Nicholas V. SAN, Vol. XVI (Summer 1985), No. 2, p. 36.

NUMISMATIST. Numismatist, Vol. XCVIII (June 1985), No. 6, p. 1087.

SARYAN, Levon A. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. XI September 1985, No. 3, pp. 28-30; Armenian Review, Vol. XXXVII (Winter 1984), No. 4 (148), pp. 72-74.

NERCESSIAN, Y. T. Attribution and Dating of Armenian Bilingual Trams, by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, Special Publication, No. 2, 36 pp., 12 pls., illus. Armenian summary. Reviewed by the following:

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. IX (June 1983), No. 2, p. 13; NI Bulletin, Vol. XVII (June 1983), No. 6, p. 203; Abrik, Vol. V (August 1983), No. 8, p. 57.

COIN WORLD. Coin World, Vol. XXIV (12 October 1983), No. 1226, p. 66; Vol. XXIV (28 December 1983), No. 1237, p. 34.

SARKISSIAN, Henry V. Armenian Numismatic Journal, Series I, Vol. X (December 1984), No. 4, pp. 35-36. In Armenian.

SARYAN, Levon A. Armenian Review, Vol. XXXVIII (Fall 1985), No. 3 (151), pp. 47-49, illus.

ARMENIAN NUMISMATIC LITERATURE

KROONK. The Inauguration of "Arabkir" Park. Kroonk, Vol. VII (1986), No. 4, p. 15, illus.

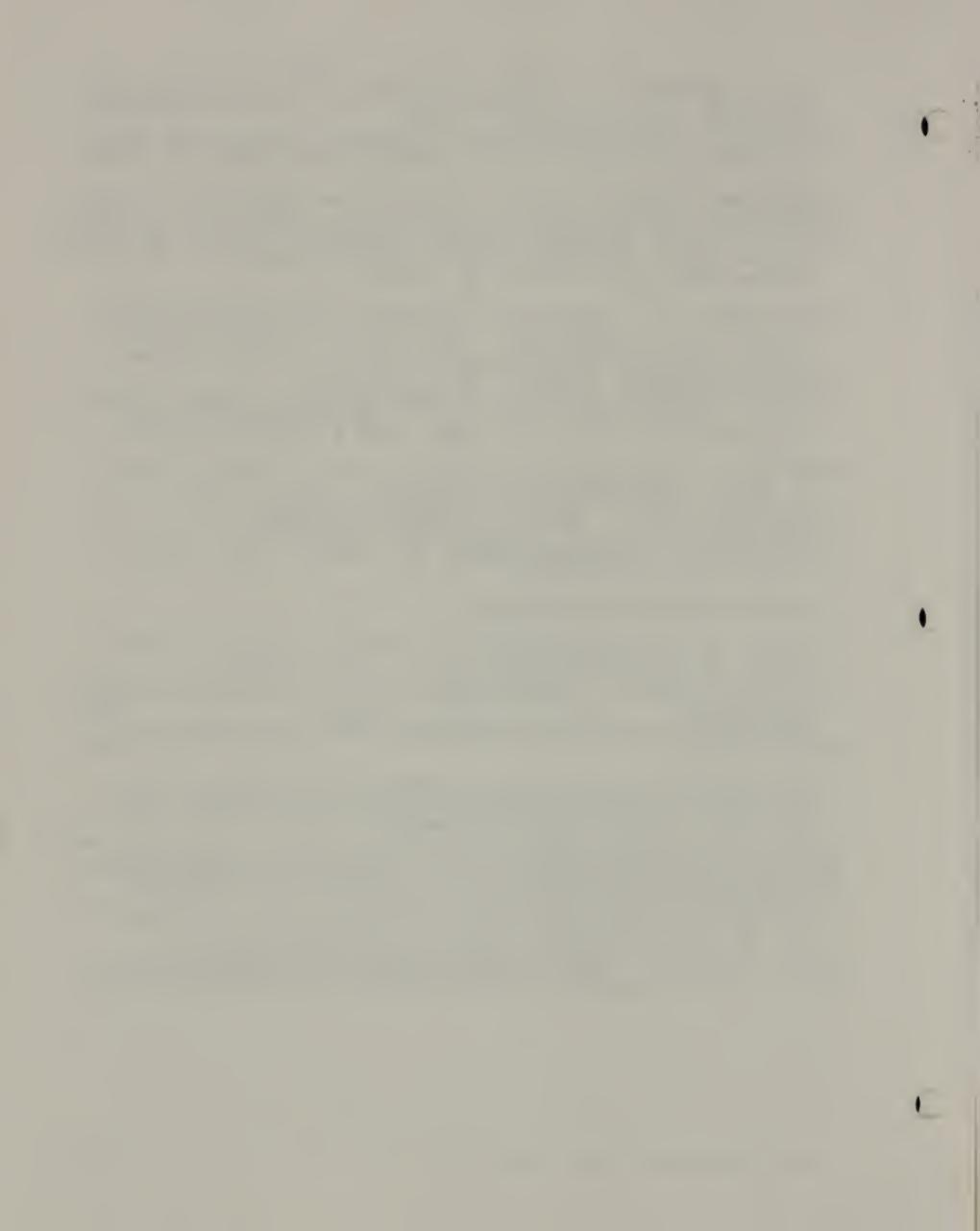
A medal dedicated to revived Arabkir (1925) is presented without any comments. YTN

Ներկայացուած է վերածնուած Արաբկիրի (1925) մեղադը առանց որեւէ Եթուն նկարագրութեան:

TILKI, Roland. La numismatique arménienne, par Roland Tilki. Magazine, édité par le Club des Arméniens de Grenoble, (1936), No. 2 (34), p. 26, illus. In French.

Ancient and medieval periods of Armenian numismatics are mentioned, Coinage of Cilician Armenia of Paul Z. Bedoukian and Numismatique de l'Arménie au moyen âge of Victor Langlois are noted, and a chronological table of Armenian kings (323 B.C.-A.D. 53) is given.

Ցիշուած են նայ դրամագիսութեան հին ու միջնադարեան շրջանները, նշուած են Զարեհ Պառկեանի Coinage of Cilician Armenia եւ Վիկտոր Լանզլուայի Numismatique de l'Arménie au moyen âge գրքերը եւ տրուած է նայ արքաներու (323 Ա.թ.-3.թ. 53) ժամանակագրութիւնը:

ATTRIBUTION AND DATING OF ARMENIAN BILINGUAL TRAMS
by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, *Special Publication*,
No. 2, 1983, 36 pp., 12 pls., card covers. \$6.75 + Shipping.

The publication explains in a detailed, methodic, and effective manner how to attribute the Armenian bilingual trams and how to read the *diwani* numerals and various components of the dates inscribed on the reverses.

The line drawings with darkened segments, descriptions of dating, detailed indications of the date (comprised of 8 tabulated pages), and comparison of the coinage of Hetoum I and the coinage of Kaiqobad I and Kaikhushrew II provide the student with an excellent vehicle in dating the Seljuq coins.

The book is an essential tool for all collectors, numismatists, and scholars who have interest in Oriental numismatics as well as the coinage of Armenia.

AR Hetoum-Kaiqobad

AR Hetoum-Kaikhushrew

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send mecopies of the book entitled *Attribution and Dating of Armenian Bilingual Trams*, by Y. T. Nercessian. Enclosed is \$6.75 + 1.00 (for postage and handling per copy). California residents' appropriate sales tax. Foreign orders: please make check or draft in U.S. dollars either international postal money order or check drawn on a branch of U.S. bank.

Name _____

Address _____

_____ Zip _____

ARMENIAN COIN HOARDS, by Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, *Special Publication*, No. 5, 1987, 64 pp., 6 pls., card covers. Bilingual in English and Armenian. Typeset by Erebouni Editions, printed by Book Crafters, Inc. ISBN No. 0-9606842-4-7. \$8.00 plus shipping.

Bedoukian compiles a bibliography of all known Armenian coin hoards. He makes a record of them for posterity so that numismatists and scholars can study and benefit from it.

Fifty-one hoards are catalogued in this treatise. Each hoard is described in English, a table of obverse and reverse legends is presented, and the description of the hoard is given again in Armenian.

The author points out that hoards constitute a prime source of study of coins. He cites an example where because of examination of a large hoard belonging to late Cilician Armenian period, it was possible to conclude that Levon the Usurper indeed ruled over Cilician Armenia for a period following Levon IV and preceding Levon V Lusignan.

The intent of this paper is to stimulate interest in Armenian numismatics and to encourage numismatists and dealers to preserve records of other hoards before they are dispersed.

The booklet should be a valuable asset to the library of all those who have interest in the study of Armenian coins.

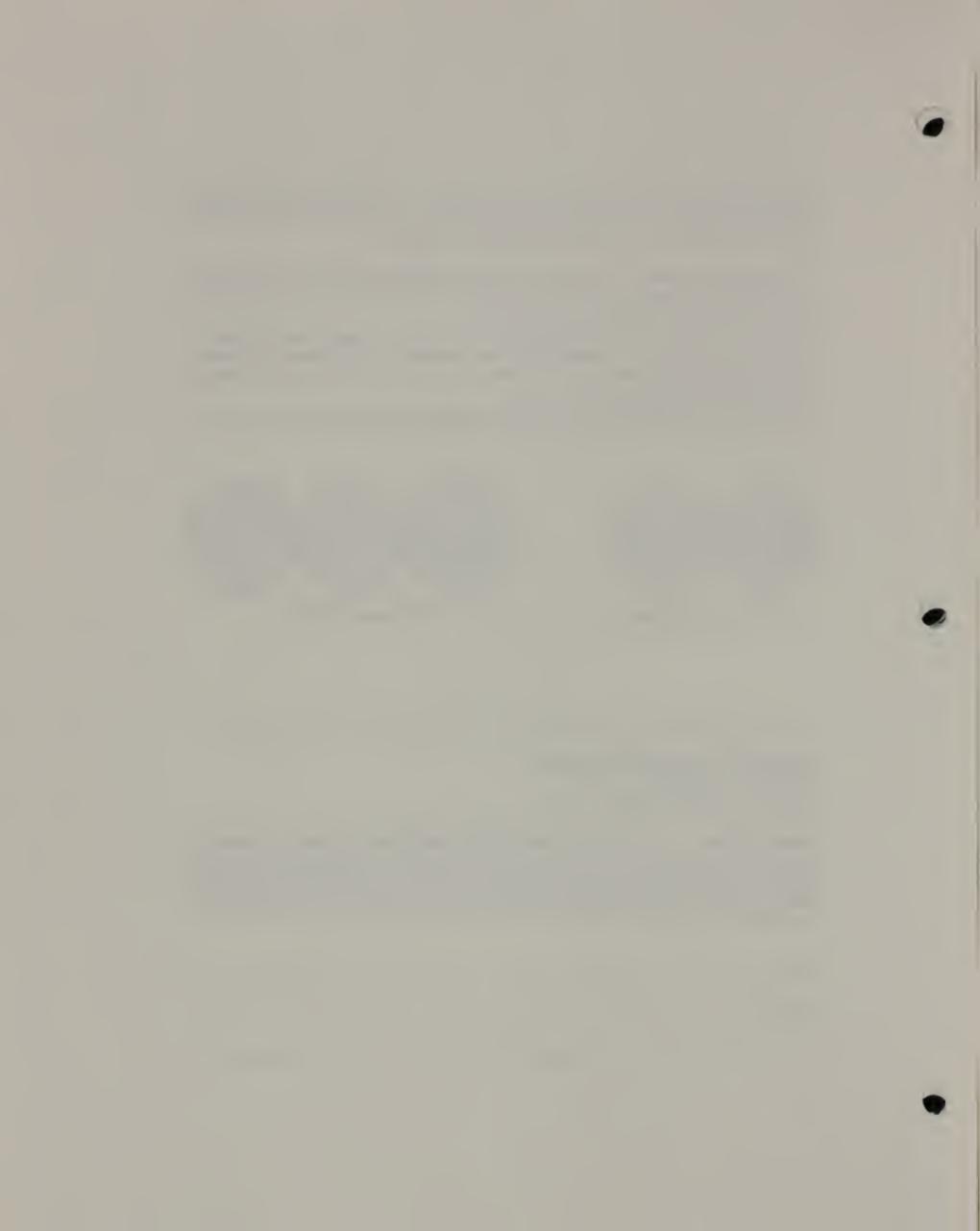
ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send me copies of the book entitled *Armenian Coins Hoards*, by Paul Z. Bedoukian, \$8.00 each. Enclosed is a check for \$..... (cost of the book plus postage and handling, per copy \$1.00 U.S.A., \$1.25 elsewhere). California residents add 6.5% sales tax. Foreign remittance may be made by international postal money order, or a draft drawn on a branch of U.S. bank.

NAME

ADDRESS

ZIP

ESSAYS ON ARMENIAN NUMISMATICS IN MEMORY OF FATHER CLEMENT SIBILIAN ON THE CENTENNIAL OF HIS DEATH, Editors Dickran Kouymjian and Y. T. Nercessian. *Armenian Numismatic Journal*, Series I, Vol. IV (1978, published in 1980), 167 pp. (67 pages in Armenian with English summaries, the rest in English with Armenian summaries), 21 pls., 8½" × 11" format, stiff covers. \$30.00 + shipping.

The volume is the result of four years of dedicated hard work and numerous sacrifices. Both of the editors have not spared any effort to publish an edited and presentable volume worthy of the memory of the father of Armenian numismatics, Father Clement Sibilian.

The *Sibilian volume* includes twenty-one scholarly articles which are grouped under three headings: "Fr. Sibilian and the Roupenian Period," "The Ancient Period," and "The Modern Period." The contributing authors are Monseigneur Gregory Manian, Dr. Paul Z. Bedoukian, Fr. Sahak Djemdjemian, Dr. D. M. Metcalf, Dr. Dickran Kouymjian, Fr. Au. Sekoulian, Y. T. Nercessian, J. Guevrekian, Monseigneur Boghos Ananian, Dr. Kh. A. Mousheghian, Haji Toros (the late Dr. Paul Carnig), Kenneth M. MacKenzie, Henry Sarkissian, and Dr. Pierre V. Haig.

The content is most interesting, thought stimulating, and is destined to be an excellent reference source for the scholars of Armenian numismatics for centuries to come.

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send me copies of the book entitled ESSAY ON ARMENIAN NUMISMATICS IN MEMORY OF FATHER CLEMENT SIBILIAN ON THE CENTENNIAL OF HIS DEATH. Enclosed is \$30.00 + 1.00 (for domestic postage and handling per copy), California residents' 6% sales tax. Foreign orders: \$1.50 (for postage and handling, please make check or draft in U.S. dollars either international postal money order or check drawn on a branch of U.S. bank).

NAME _____

ADDRESS _____

ZIP _____

SELECTED NUMISMATIC STUDIES of Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, *Special Publication*, No. 1, 1981, xxxvi + 570 pp. (206 pages in Armenian with English summaries, the rest in English), numerous illustrations, 72 pls., cloth bound. \$35.00 + shipping.

The publication contains forty-seven articles dealing with the coinage of ancient and medieval Armenia. These essays have appeared in scholarly periodicals such as the *ANS Museum Notes*, *Handes Amsorya*, *Bazmavep*, *Numismatic Chronicle*, *Revue des Études Arméniennes*, *Haigazian Armenological Review*, *Armenian Numismatic Journal*, *Sion*, and *Gochnag*, which are not always readily accessible. This special publication makes the monographs available to the entire numismatic community.

With this volume the Armenian Numismatic Society pays a tribute to a universally respected Armenian numismatist who for three decades worked untiringly for Armenian numismatics. Bedoukian can be called the architect of Armenian numismatics as Fr. Sekoulian states in his letter (p. xxxv). The *Studies* of Bedoukian is bound to become the reference manual for the scholar and the student of Armenian numismatics as his *Coinage of Cilician Armenia* and *Coinage of the Artaxiads of Armenia* became the standard reference books for the collectors.

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send me copies of the book entitled SELECTED NUMISMATIC STUDIES of Paul Z. Bedoukian, Ph. D. Enclosed is \$35.00 + 1.25 (for domestic postage and handling per copy), California residents' 6% sales tax. Foreign orders: \$2.00 (for postage and handling, please make check or draft in U.S. dollars either international postal money order or check drawn on a branch of U.S. bank).

NAME _____

ADDRESS _____

ZIP _____

ARMENIAN NUMISMATIC BIBLIOGRAPHY AND LITERATURE, by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society. *Special Publication*, No. 3, 1984. 729 pp., casebound. Typeset at Abril printing, manufactured by BookCrafters, Inc. Library of Congress Catalogue Card Number: 83-73256. ISBN 0-9606842-2-0. \$50.00 + shipping.

In the foreword the author states that the purpose is to list all Armenian numismatic bibliography (1980 inclusive) with abstracts of their content within one volume. However, the book is more than that.

In the acknowledgement section he credits the individuals who played key roles in the preparation of this work. Additionally, he lists the institutions or personnel who were kind enough to send him numismatic literature during the past ten years from a host of cities in more than twenty countries.

The section on periodicals (@ 200) lists all the magazines, journals, monthlies, and papers which are referenced in the bibliography section of each subject.

The format is a derivative from the bibliographical style of the American Numismatic Society *Numismatic Literature* and the Library of Congress *National Union Catalog*. Each publication is assigned an abstract number, entered under alphabetical order by its author's name, and is followed by the bibliographic information pertaining to it. When the subject is in a language other than English or a Western European language, the title is romanized and its translation is bracketed; this is followed by the title and author's name in the native alphabet as printed in the original publication. Here it is worth noting that the Library of Congress scholarly transliteration system is utilized for Armenian, as well as Arabic, Georgian, Greek, and Russian romanization. This type of transliteration system is not easy to read but necessary for scientific work. The author has taken great pains and has prepared all of these transliterations very patiently and meticulously so that he can offer the public a treatise which can be studied and used as a comprehensive numismatic bibliographic instrument.

All of the literature abstracted are not necessarily scholarly numismatic material. The author has benefited from numerous works published in peripheral fields such as history, art, daily news, etc.

Abstracts about the content are prepared bilingually, both in English and Armenian. Material found in Armenia and other parts of the Soviet Union, not accessible to the author, have been abstracted by Kh. A. Mousheghian and H. V. Sarkissian of the State Museum of Armenian History, Yerevan.

The literature compiled in this bibliography include the Arabic, Armenian, Azerbaijani, Danish, Dutch, English, Finnish, French, Georgian, German, Greek, Italian, Latvian, Polish, Roumanian, Russian, Spanish, Swedish, and Turkish languages.

Most subjects are grouped under typological sections. In addition, there are subjects which have broad definitions; these are classified in general sections. Some have not fit in either category. The subject index provides references to abstracts in relating fields.

The chapters where the numismatic publications (more than 1300) are reviewed and their abstracts printed, include the following: general references, bibliography sources, numismatics — education and teaching, numismatics in allied fields, history, hoards, collections acquired by the State Museum of Armenian History, sale and auction catalogues, and miscellaneous; general numismatics and works covering multiple periods; the period of ancient numismatics (sixth century B.C. to fourth century A.D.), general works, satraps, Orontids, Artaxiads, Roman coins and medallions relating to Armenia, and Armeno-Iranian; the period of medieval numismatics (fifth to eighteenth century), general works, Kuirke, Cilician Armenia, Armenian rulers in the Byzantine Empire, and Islamic coins struck in the cities of historic Armenia; the Republic of Armenia and surrounding years (1918-1924); tokens; seals; medals; and reviews where only the bibliographies are listed. In the appendices are found the Library of Congress transliteration key for the Armenian

alphabet, chronology of the Armenian dynasties, and the legends of the Artaxiad and Cilician Armenian coins.

The vast subject index, covering as much as 44 pages, is unique in its kind. Next to each monarch's name his regnal period and dynasty are mentioned. Because of numerous names given to the same Armenian coin by different numismatics, the author has chosen to give the description of each Armenian coin represented in the index.

The index of more than 600 author names is the chapter which closes the book.

But why to spend more than twelve thousand man-hours in ten years and thousands of dollars for research just to publish a book on Armenian numismatic bibliography? Y. T. Nercessian feels that most of these publications are not easily accessible to the scholar and the collector. Some of them are extremely difficult if not impossible to locate. A bibliography with an abstract of each title will enable the student to research his topic within a short span of time which would normally have taken him weeks or even months and much more resources than the cost of this book. A word of caution here: the book is not written to replace the literature on Armenian numismatics, but to aid the student to carry on his research more efficiently, and save precious time in selecting all the titles necessary in preparation of his works.

Armenian Numismatic Bibliography and Literature is a must for the student of numismatics who is interested in the history of Armenia, Transcaucasia, Asia Minor, and finally the history of the Near and Middle East. Here the history of Armenia and the Armenian people is portrayed through the eyes of numismatics spanning more than two thousand five hundred years.

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, CA 90660, U.S.A.

Please send me copies of the book entitled *Armenian Numismatic Bibliography and Literature*, by Y. T. Nercessian, \$50.00 each. Enclosed is a check for \$ (cost of the book plus postage and handling, per copy \$1.50 U.S.A., \$2.00 elsewhere). California residents please add 6.5 % sales tax. Foreign remittance may be made by international postal money order, or a draft drawn on a branch of a U.S. bank.

Name

Address

..... Zip

COINAGE OF THE ARMENIAN KINGDOMS OF SOPHENE AND COMMAGENE, by Paul Z. Bedoukian, Los Angeles: Armenian Numismatic Society, *Special Publication*, No. 4, G Printing, 37 pp., 2 pls. Text in English and Armenian, Catalogue and plates in English. Card covers. ISBN O-9606842-3-9. \$6.00 Plus shipping.

Bedoukian not only classifies the coins of Sophene as a separate chapter in Armenian numismatics, but also includes the coins of Commagene in this booklet.

Based on the excavations and inscriptions of Nemrud Dagh and historical evidence, the author concludes that the language and population of Commagene was Armenian just like Sophene and Armenia Major.

The author points out that up to now it was not possible to correctly attribute the coinage of Sophene from the fifth century to the first century B.C. because of the paucity of the specimens. Bedoukian's methodology, the number of variants under study, and the detailed classification elevates the coinage of this dynasty to the ranks of Armenian Artaxiads and Roupennians.

In this paper the revelation is the coinage of Commagene. Here the coins issued by the kings of Commagene are being considered Armenian.

This booklet is a must for all individuals and libraries who are interested in the history of ancient Armenia and Near Eastern Civilizations.

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

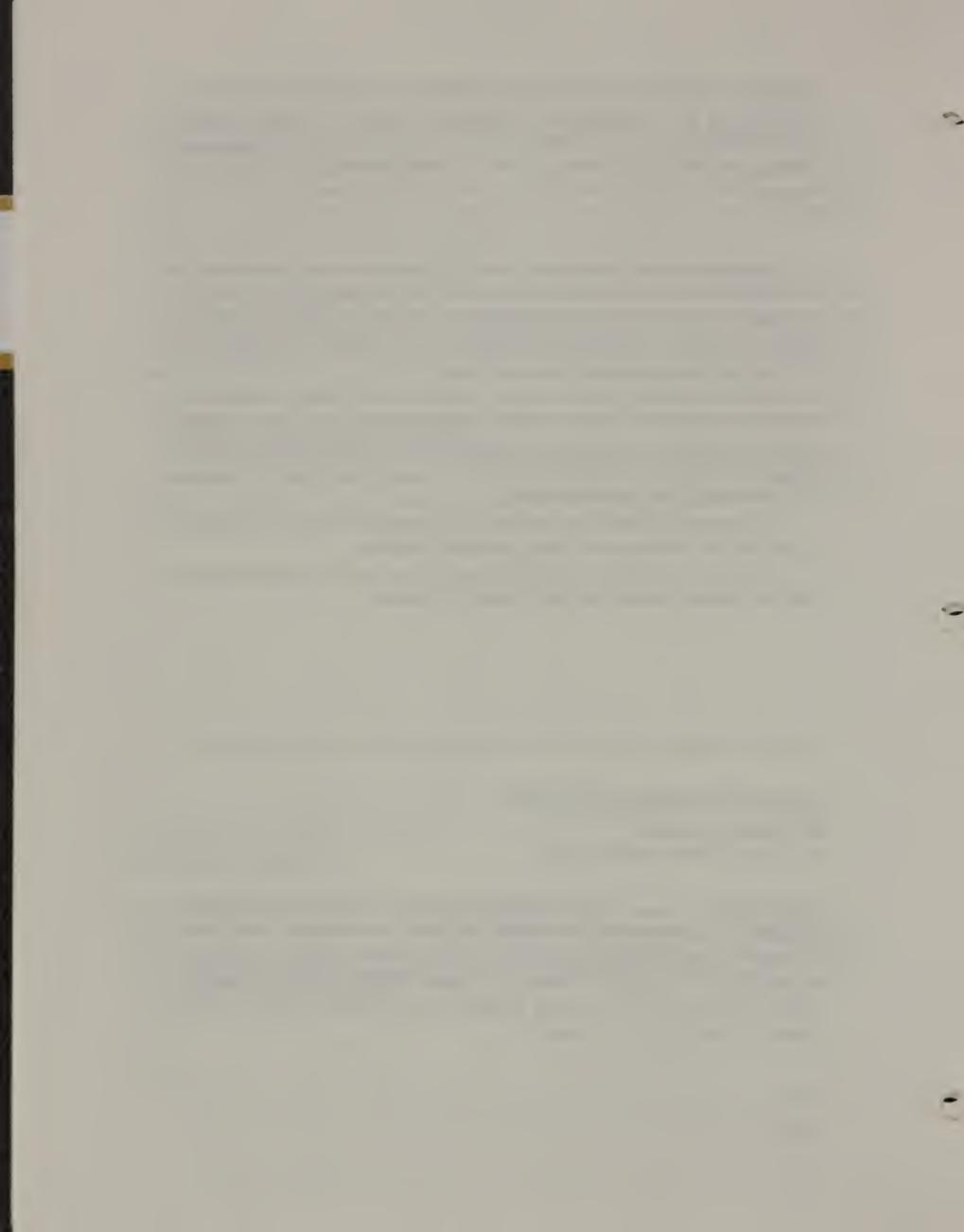
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send me _____ copies of the book entitled **Coinage of the Armenian Kingdom of Sophene and Commagene**, by Paul Z. Bedoukian, \$6.00 each. Enclosed is a check for \$_____ (cost of the book plus postage and handling, per copy \$1.00 U.S.A., \$1.25 elsewhere). California residents add 6.5% sales tax. Foreign remittance may be made by international postal money order, or a draft drawn on a branch of a U. S. bank.

NAME _____

ADDRESS _____

ZIP _____

ARMENIAN COIN HOARDS, by Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, *Special Publication*, No. 5, 1987, 64 pp., 6 pls., card covers. Bilingual in English and Armenian. Typeset by Ereboni Editions, printed by Book Crafters, Inc. ISBN No. 0-9606842-4-7. \$8.00 plus shipping.

Bedoukian compiles a bibliography of all known Armenian coin hoards. He makes a record of them for posterity so that numismatists and scholars can study and benefit from it.

Fifty-one hoards are catalogued in this treatise. Each hoard is described in English, a table of obverse and reverse legends is presented, and the description of the hoard is given again in Armenian.

The author points out that hoards constitute a prime source of study of coins. He cites an example where because of examination of a large hoard belonging to late Cilician Armenian period, it was possible to conclude that Levon the Usurper indeed ruled over Cilician Armenia for a period following Levon IV and preceding Levon V Lusignan.

The intent of this paper is to stimulate interest in Armenian numismatics and to encourage numismatists and dealers to preserve records of other hoards before they are dispersed.

The booklet should be a valuable asset to the library of all those who have interest in the study of Armenian coins.

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, California 90660, U.S.A.

Please send me copies of the book entitled *Armenian Coins Hoards*, by Paul Z. Bedoukian, \$8.00 each. Enclosed is a check for \$..... (cost of the book plus postage and handling, per copy \$1.00 U.S.A., \$1.25 elsewhere). California residents add 6.5% sales tax. Foreign remittance may be made by international postal money order, or a draft drawn on a branch of U.S. bank.

NAME

ADDRESS

..... ZIP

Series I

Volume XIII, No. 2

June 1987

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԵՒ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՎԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 BEVERLY PARK PL., PICO RIVERA, CALIF. 90660, USA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL Ser. I, Vol. XIII, No. 2 June 1987

A WORD OF THANKS

In our December 1986 issue (p. 31), Luther Eskijian wrote an editorial, entitled "Opportunities for Investment." Here, our president requested contributions from the membership so that a computer could be purchased and Society's works could be expedited. The list of donations will be published in the December 1987 issue of *Armenian Numismatic Journal*.

If your secretary and editor were looking for just a computer and printer, this amount ($\text{\$}900$) given would have been more than enough. However, a trade study of the computers available in the field (surveying the software for desk top publishing as well as foreign language fonts: Armenian, Russian, Greek, Arabic, and European language symbols, and considering the recommendation of the computer experts) tilted the decision in favor of Macintosh Plus computer with hard disk 20 (20 megabyte memory system), commonly known as SCSI hard disk. This computer with its peripheral equipment and two softwares (word processing and mailing list) would retail $\text{\$}4600$. With the discount available to the engineers through an aerospace company corporate channel and California sales tax, the price tag amounted close to $\text{\$}3500$.

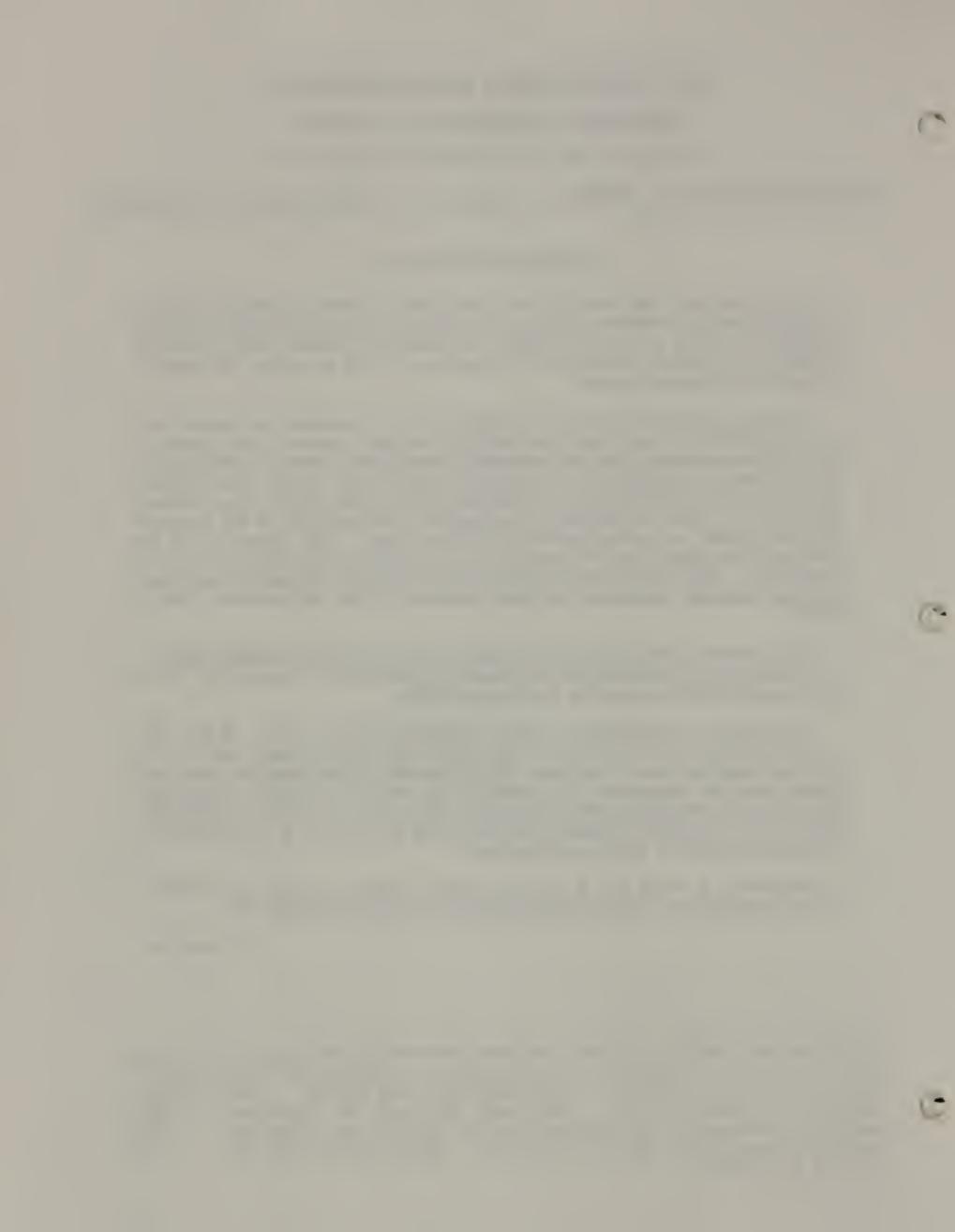
Your secretary opted to pay all the expenses out of his own pocket rather than accept a contribution from the Society for twenty-five percent of all the expenses. Thus, your Society's debt was reduced by one thousand dollars.

The printer is ImageWriter II, a high quality dot matrix printer. If you take into consideration all the fonts (in all languages) with their different sizes, a very attractive newsletter can be published. With a LaserWriter Plus (part computer, part printer, and part typesetter--its typesetting can come very close to commercial typesetting done by professional printers) type printer and a professional typesetting software the *Armenian Numismatic Journal* can be converted to a very attractive professional periodical. May be in a few years!

Meanwhile, I would like to express a word of thanks for your very generous donations and without hesitation standing behind your Society. God bless you.

Y. T. Nercessian

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational, non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription $\text{\$}6.00$ per year. Single copies $\text{\$}2.00$. Back issues available.

AN UNPUBLISHED COIN OF TIGRANES III (20-8 B.C.)

(Plate I)

Paul Z. Bedoukian

At a recent auction sale of ancient and medieval Armenian coins, the writer purchased a hitherto unpublished copper coin of Tigranes III which is worthy of mention.(1)

The auction catalogue (2) did not give an accurate description of the coin which weighs 5.33 grams, making it a 4 chalci (not a 2 chalci as listed in the catalogue). The coin is somewhat similar but not identical to CAA (Coinage of the Artaxiads of Armenia) 144 (3) which describes six 2 chalci specimens averaging 3.78 grams.

On the obverse of the coin purchased is a representation of a youthful king facing right, wearing a tall tiara with a ten-pointed star, instead of the six-pointed star in CAA 144. On the reverse is a horse turned left, with foreleg raised. The legend is three sided (not square as in CAA 144), reading right downward ΒΑΣΙΛΕΩΣ; to left downward, ΜΕΓΑΛΟΥ; and above the horse to right ΤΙΓΡΑΝΟΥ.

The legends of Tigranes III coins are horizontal, vertical, or square. In the writer's corpus (4), four types of coins are listed having vertical legends, represented by twelve specimens, two types with horizontal legends, represented by five coins, and five types with square legends, represented by fifteen specimens.

It thus appears that the coin under discussion represents a transitional period in the coinage of Tigranes III. When Tigranes III adopted a pro-Parthian policy, he probably began to issue coins of the Parthian type.(5)

1. Credit Suisse, Auction 4 of Important Ancient & Medieval Coins, Including an Armenian and Judean Collection (Berne, 1985), pp. 104-131. Auction held at the Essex House Hotel, New York, on 3 December 1985.
2. *Ibid.*, No. 667.
3. Paul Z. Bedoukian, Coinage of the Artaxiads of Armenia (London 1978), No. 144.
4. *Ibid.*, pp. 29-33, 70-73, Pls. 6 and 7, Nos. 137-147.
5. David Sellwood, An Introduction to the Coinage of Parthia (London, 1980).

(C)

(S)

(C)

A review of the background of Tigranes III may be of interest. History tells us that in the spring of 34 B.C. Anthony entered Armenia with a strong army and invited Artavasdes II, the son of Tigranes the Great, to a conference. When Artavasdes arrived at Anthony's camp, he was treacherously made prisoner, and along with his queen and two sons, sent to Cleopatra. Shortly thereafter, Artavasdes was murdered by Cleopatra and his two sons sent to Rome.(6)

A third son, Artaxias, escaped to Parthia. To avenge his father's death he eventually gathered an army and with the assistance of the Parthians entered Armenia, regaining the throne, and put to the sword all the Romans who had settled in Armenia.

Artaxias ruled for ten years without interference from the Romans. During that period, Octavian defeated Anthony, Cleopatra committed suicide, and Octavian was busy reorganizing the Roman Empire. In 21-20 B.C., his armies advanced against Parthia and brought the Parthian king, Phraates to terms. The Roman general Tiberius then entered Armenia, caused the assassination of Artaxias and placed Tigranes III, whom he had brought with him from Rome, on the throne of Armenia.

Octavian expected the Rome educated Tigranes to be a pliant client-ally, and it appeared that during the first part of his reign, Tigranes was pro-Roman, issuing coins in the Roman style, with vertical or horizontal legends. The Romans who had conquered and plundered Asia Minor were pursuing an expansionist policy against Armenia and Parthia. Tigranes was well aware of the fact that the Armenians and Parthians shared a mutual interest in resisting Rome. It was perhaps with this in mind that he issued coins similar to the Parthian coinage with a square legend.

Armenia was still a powerful state, and when Tigranes III died, the Armenian princes placed his son on the throne in defiance of Rome which demanded the right to approve Armenia's choice of a new king.

ՏԻԳՐԱՆ Գ-Ի ԱՆՏԻ ԿՐԱՄ ՄԸՆ (20-8 Ն.Բ.)

Վերջերս ամուրդի մը ընթացքին՝ Տեղինակը զնեց Տիգրան Գ-ի պը-
լինձ մը, որու ծանրութիւնն է 5.33 զրամ, այսինքն 4 բաղկոս։ Ակող-
մին վրայ պատկերուած է երիսաւարդ թագաւոր մը, որուն խոյրը զարդար-
ւած է տասնասմայ աստղով մը։ Բեկողմին քանդակուած է ժի մը դէպի
ծափ եւ յունաստան խորացրութիւնը՝ զրուած երեց կողմերուն վրայ։ Ե՛-
րեւի թէ ինդորու առարկայ որամը կը ներկայացնէ անցման ժամանակաշրջան
մը, երբ Տիգրան Գ որդեգրեց Պարթեւաստանի կողմնակից բաղարականու-
թիւն մը եւ ալ կոխեց իր դրամները նման պարթեւներուն։

〔Ամփոփում〕

Զարեհ Պառևկեան

6. J. G. C. Anderson, The Cambridge Ancient History, Vol. X (1966), pp. 239-282.

6

7

8

ARMENIAN GOLD MEDALS CREATED BY ZAVEN KELEDJIAN

(Plates I-II)

Y. T. Nercessian

Jeweler Zaven Keledjian's love toward Armenian history and heritage was so great that he spent his spare time in creating Armenian gold medals (from drawings to the final product, the medal, all Zaven's labor of love) based on the design of ancient coins of Armenian kings. One cannot help but admire Zaven's talent which created these Armenian derivatives.

Zaven Keledjian was born in Balu in 1922. His parents lived for a while in Kharpert where Zaven attended the Armenian school. In 1926 Zaven's parents settled in Aleppo where Zaven attended the local Armenian schools. He learned the trade of jewelry and mastered the art of engraving on gold metal. In 1967, for a year, Zaven practiced his profession as a jewelry engraver in Switzerland in the workshop of Arnold and Max. Since there were no Armenian schools for his children he decided to return to Aleppo. Shortly thereafter, Zaven and his family decided to move and settle in Beirut. Because of continuous political turmoil of Lebanon, Zaven sought a safe haven on the shores of Pacific Ocean in the United States of America and settled in the suburbs of Los Angeles where a large Armenian community existed.

In California he devoted his entire life to create "Armenian gold pieces" worthy of being called pieces of art.

The gold pieces he created are numerous. The order of creation is not the same as chronological sequence. In order to have a system, they are being classified according to the chronological sequence inscribed on the medal.(1) All of the gold pieces are 90% (21.6 karat) pure gold. Their diameters and weights have three basic categories.

1. Arsames (240-220 B.C.)

The basic design of the medal is patterned after the copper coin of King Arsames of the Armenian kingdom of Sophene.(2) The diameter is 27 mm and the weight is 17.77 grams.

1. The writer does not necessarily approve the given chronology or the iconography given on these medals.
2. P. Z. Bedoukian, Coinage of the Armenian Kingdoms of Sophene and Commagene (Los Angeles, 1935), No. 5.

6

6-

6-

1

2

3

3. Arsakes I (139-123 B.C.)

Based on his studies, Zaven has created a very attractive monument to Arsakes I. The medal is 27 mm in diameter and the weight is 17.77 grams.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,

*ԱՐՏԱԿԵՏ ԱՅԻ ԱՐՏԱԿԱՅ Ա. Ա.Պ.Ա. 189-128

The bust of Arsakes I to right in classic Greek coin profile. A diadem encircles the head. The bottom of the diadem ends in a bow, and hangs down the neck. Arsakes is bearded and has a matured face. Fillet border encircles the medal.

Reverse: The legend in circular fashion at the top clockwise and below counterclockwise,

BAΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ/*16 GR. PURE GOLD*

Behind the background is the double peaked Mt. Ararat observed from the east. Nike (3) is advancing to left. She is holding wreath with outstretched hand, and with left hand she is holding a palm-branch. Above the mountain, just behind the head of Nike, the sun is radiating rays. Just above the word "GOLD" is the signature of the artist, Z. Keledjian.

4. Tigranes II (95-55 B.C.)

The artist has recreated the Tigranes medal based entirely on his tetradrachms struck in Artaxata or Tigranocerta having the title of "King of Kings Tigranes" in Greek.(4) The goldpieces are issued in three different sizes: 34.3 mm, 35.55 grams; b. 27 mm, 17.77 grams; c. 22 mm, 8.88 grams.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,

ԱՐՏԱԿԵՏ ԱՐՏԱԿԱՅ Տ. Ա.Պ. 95-55.

The bust of Tigranes draped to right wearing a five-pointed and profusely ornamented Armenian tiara, edged with pearls. A diadem encircles the head, knotted at the back and falls down the neck. The lower portion of the drape covers the ear and the neck. An eight-pointed sun adorns the tiara. Two eagles back to back with heads turned to to the sun, flank the sun from

3. According to the artist, Nike represents goddess Anahit.

4. P. Z. Bedoukian, Coinage of the Artaxiads of Armenia (London, 1978), Nos. 7-8.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,
ԱՐՏԱՄ Ա. ԹԱԳԱՎՈՐ ՀԱՅՈՑ Ա.Պ.Ա. 240-220.

The bust of Arsames to right in classic Greek coin profile. He is wearing a tiara with flat top like a cap. Two diadems encircle the head. The bottom diadem ends in a bow, and hangs down the back of his neck. Arsames is cleanly shaven, has a youthful face, and determined look in his eyes. Fillet border encircles the medal.

Reverse: The legend in circular fashion at the top clockwise and below counterclockwise,

BAΣΙΑΕΩΣ ΑΡΣΑΜΟΥ/*16 GR. PURE GOLD*

Behind, in the background is the double peaked Mt. Ararat observed from the west. A horseman is advancing right, holding a spear in right hand, and wearing a conical shaped headdress. Above the mountain, the sun is radiating rays. Just above the word "GOLD" is the signature of the artist, Z. Keledjian.

2. Artaxias I (190-160 B.C.)

The artist has created this medal based on his researches in various scholarly sources. The medal is 27 mm in diameter and the weight is 17.77 grams.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,
*ԱՐՏԱԿԻ Ա. ԹԱԳԱՎՈՐ ՀԱՅՈՑ Ա.Պ.Ա. 190-160

The bust of Artaxias to right, he is wearing a tiara where the conical shaped peak is bent backwards and the tassel is hanging from the cap down the neck. An ear flap covers his right ear and the hair. An ornamental diadem surrounds the head. Artaxias is bearded. Fillet border encircles the medal.

Reverse: The legend in circular fashion at the top clockwise and below counterclockwise,

BAΣΙΑΕΩΣ ΑΡΤΑΞΙΑΣ Α./* 16 GR. PURE GOLD*

Behind, in the background is the double peaked Mt. Ararat observed from the east. Nike is walking right, holding wreath with ribbon in left hand, and holding a sword with his right hand. She is wearing a conical shaped headdress. Above the mountain, the sun is radiating rays. Just above the word "GOLD" is the signature of the artist, Z. Keledjian.

18

19

20

both sides.(5) Fillet border encircles the medal.

Reverse: The legend in circular fashion at the top clockwise and below counterclockwise,

TIGRANES II. KING OF ARMENIA/*32 GR. PURE GOLD*

Tyche draped and wearing a turreted crown, sitting on a rock, is holding a palm branch (6) with right hand. At Tyche's foot, a youthful female nude river-god is swimming in the river. Just above the word "GOLD" is the signature of the artist, Z. Keledjian.

5. Artavasdes II (55-34 B.C.)

The artist has recreated the Artavasdes medal based entirely on his drachms struck in Artaxata having the title of "King of Kings Artavasdes" in Greek.(7) The goldpieces are available in two sizes: a. 27.5 mm, 17.77 grams; b. 21.7 mm, 8.88 grams.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,

ԱՐԴՎԱՏԵՍ ԱՐԴՎԱՏԵՍ ԱՐԴՎԱՏԵՍ Բ. Ա. 55-34.

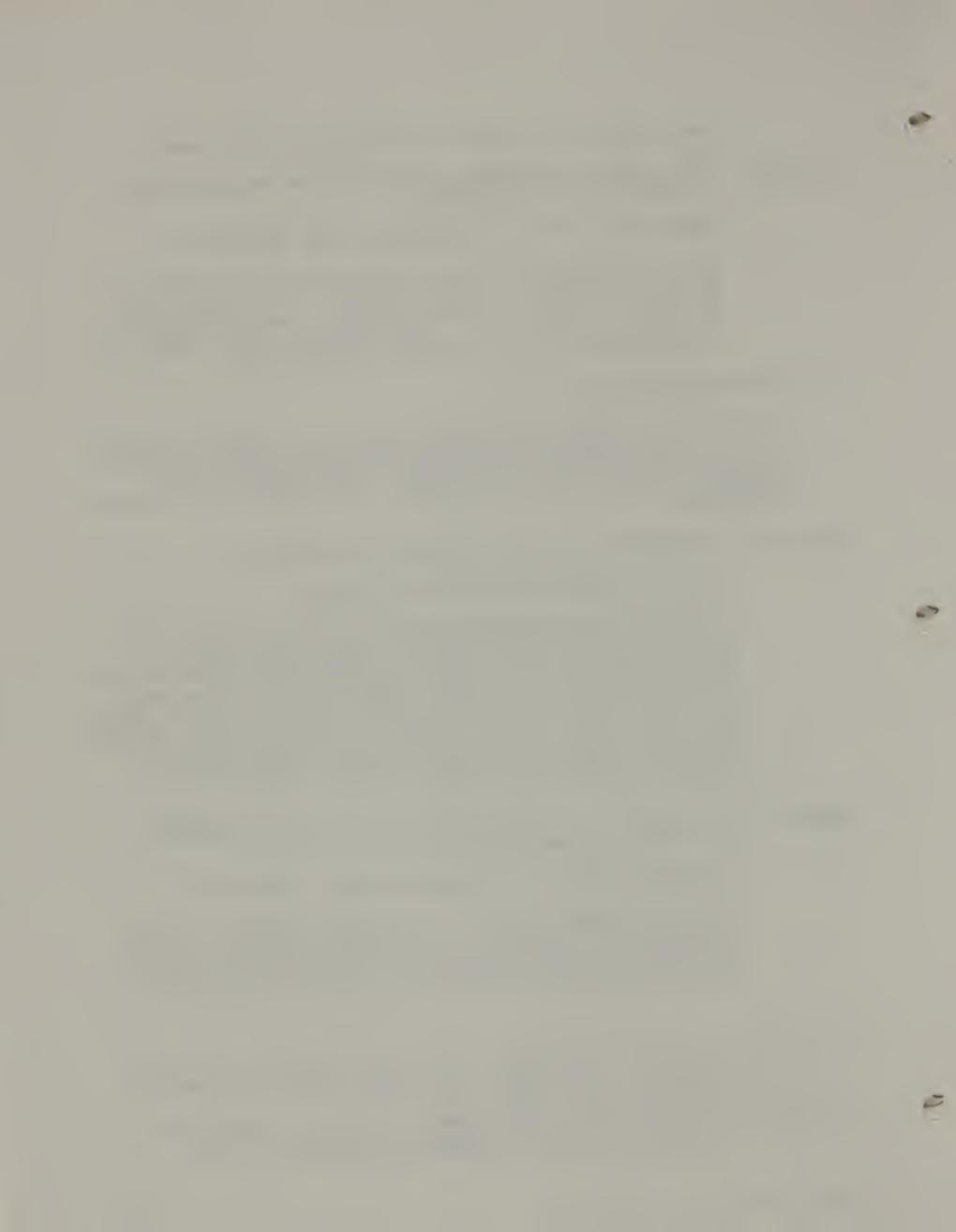
The bust of Artavasdes draped to right wearing a five-pointed Armenian tiara and earrings. The tiara is adorned with an eight-pointed sun flanked by two eagles back to back and with their heads turned to the sun. A diadem encircles the head and is knotted at the back, and falls down along the neck. A diagonal band covering the front part of the tiara ends on the earflap. A three-band necklace covers the king's neck. Fillet border encircles the medal.

Reverse: The legend in circular fashion at the top clockwise and below counterclockwise,

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΤΑΒΑΖΔΟΥ/*16 GR. PURE GOLD*

Behind the background is the double peaked Mt. Ararat observed from the east. A charioteer wearing a crown is driving a quadriga to left, and holding the reins with the left hand. Victory is flying to right and

5. According to Zaven Keledjian, one of the eagles is male and the other female. The purpose of turning towards the sun is to find forgiveness for their sins.
6. According to the artist, palm-branch symbolizes longevity.
7. Bedoukian, Coinage of the Artaxiads of Armenia, No. 130.

holding a wreath with her right hand. Above the mountain the sun is radiating rays. Just above the words "16 GR." is the inscription "Armenia," and above the word "GOLD" is the signature of the artist, Z. Kele-djian.

6. Tigranes IV and Erato (8 B.C. to A.D. 1)

The artist has reproduced the effigy of Tigranes IV and Erato based entirely on their coins.(8) The medal is 27 mm in diameter and weighs 17.77 grams.

Obverse: The legend in circular fashion on the left, on the top, and on the right clockwise, and below counter-clockwise,

*ԱՅՏՆ ԱՐԴԱՌԻ ԵՐԱ ՏԻՎԱՆՈՒ Դ. Ա.Պ.Ա. 8-Ա.Պ. 1/*16 Gr.*

P. GOLD*

The bust of Tigranes draped to right wearing a five-pointed tiara. The tiara is adorned with an eight-pointed sun flanked by two eagles back to back with heads turned to the sun. A diadem encircles the head and is knotted at the back, and falls down along the neck.

Reverse: The legend in circular fashion, clockwise,

ΕΠΑΤΩ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ ΑΔΕΛΦΗ

The bust of Queen Erato to left. Her hair is dressed, a diadem edged with pearls encircles her head and is knotted at the back and falls down along the neck. She is wearing earrings.

7. Tigranes IV and Augustus (8 B.C. to A.D. 1)

The medal is 27 mm in diameter and weighs 17.77 grams.

Obverse: Similar to the preceding.

Reverse: The legend in circular fashion, clockwise,

CAESAR AVGVSTVS

Naked head of Augustus to right.

8. Ibid., Nos. 165-166.

6

2

8

8. St. Mesrop Mashtotz and Armenian Alphabet (361-440)

Written or inscribed monument has not reached us with the picture of St. Mesrop. All of his portraits depict him as a scholar in position of writing. Zaven Keledjian has done the same. Using his creative talents, he has engraved the portrait of St. Mesrop on gold. Mesrop Mashtotz, because of inventing the Armenian alphabet and his services in translating the Holy Bible and religious books into Armenian, was canonized by the Armenian Church and named St. Mesrop. The medal is 27 mm in diameter and weighs 17.77 grams.

Obverse: The legend in circular fashion, clockwise,
361-ՄԵՏՈՒՅԱ ԱՎԵՏՈՒՅԱ-440.

The bearded bust of St. Mesrop to right. He is holding a feather pen. His long hair is combed backwards and drops to his shoulder. Fillet border encircles the medal.

Reverse: A table of Armenian letters, consisting of 36 letters which St. Mesrop invented in early fifth century. The table sits on the top of an oil lamp. Rays of light are emanating from the alphabet table. To the right of the table is a branch which is forming an arch between the table top and lamp base.

9. St. Mesrop Mashtotz and Modern Armenian Poetry

The medal is 27 mm in diameter and weighs 15.55 grams.

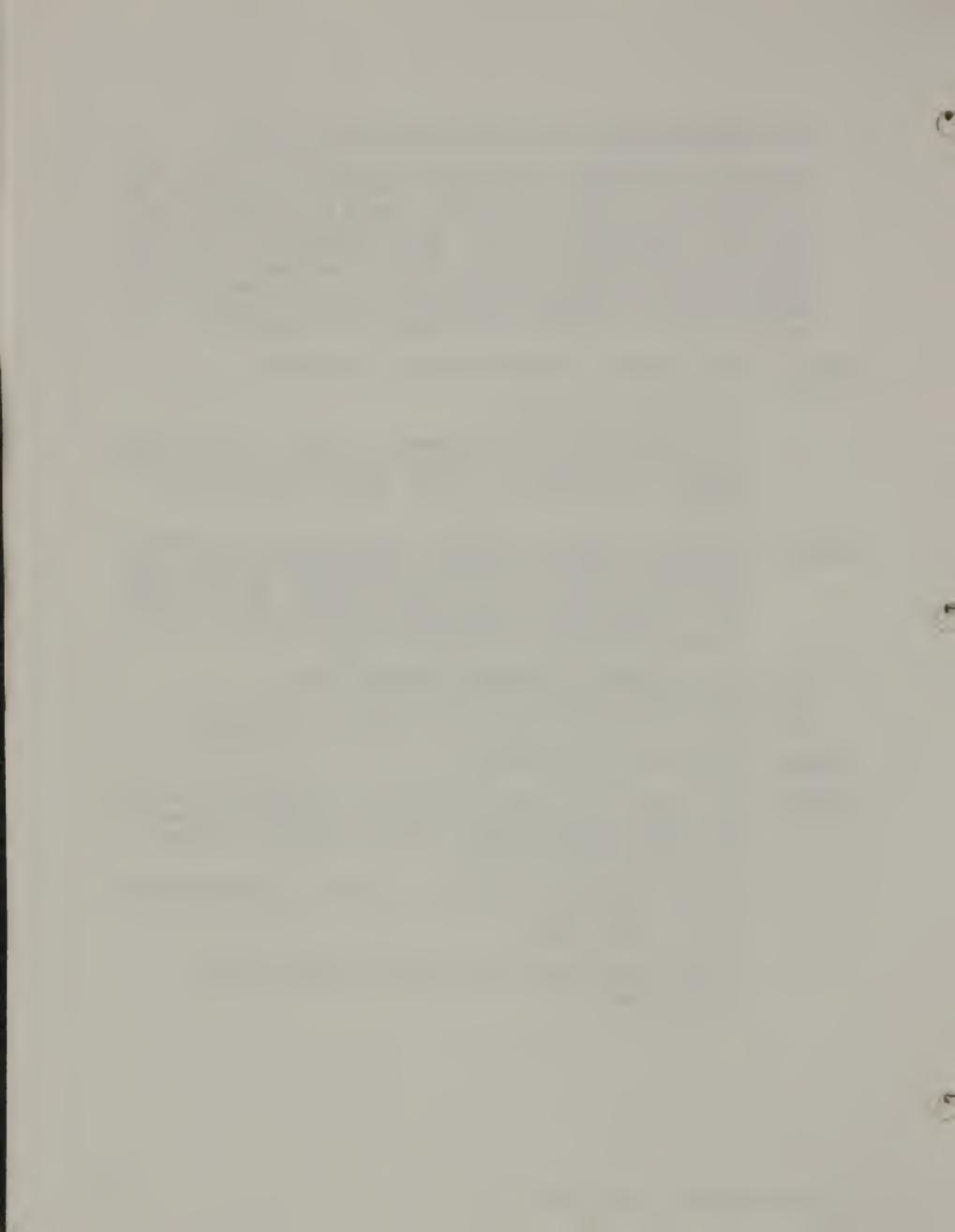
Obverse: Similar to the preceding.

Reverse: The legend in circular fashion at the left, at the top, and at the right clockwise, below counterclockwise; in the field, horizontally, above the ribbon in three lines from left to right, .

Թէ Մօրդ Անգամ Սթղիս Հւնս // Զո Մայր Լեզուն Չըսուսննն...

*14 ԿՐ. ԶԱԻՍ ԲԱԿԻ *

A verse quoted from the Armenian poetess Sylvia Kapoutikian.

PAUL Z. BEDOUKIAN, AN UNPUBLISHED COIN OF TIGRANES III

1

2

3

4.b

Y. T. NERCESSIAN, ARMENIAN GOLD MEDALS CREATED BY Z. KELEDJIAN

3

4

5

PLATE II

4.c

4.a

4.c

5.a

6

7

8

9

Y. T. NERCESSIAN, ARMENIAN GOLD MEDALS CREATED BY Z. KELEDJIAN

- 1 -

100-1000000000

ARMENIAN NUMISMATIC LITERATURE

ALMA. Exhibit of Rare Armenian Artifacts Will Open Nov. 2 at ALMA. Armenian Weekly, Vol. LVI (4 October 1986), No. 14 (2856), pp. 6, 12; Nor Gyank, Vol. VIII (2 October 1986), No. 41, p. 13, illus.

The exhibit of the Bedoukian collection at the Armenian Library and Museum of America is announced. Mention is made that this private collection features one of the finest Armenian coin holdings in the world. ITN

Յայտարարուած է Պոռւկեանի հաւաքածոյին ցուցանանդեսը Ամերիկայի Հայ Գրադարանին եւ Թանգարանին մէջ: Ցիշուած է թէ այս սեփական հաւաքածոն կը ներկայացնէ հայկական դրամներու ընտրանիներէն մին:

ALMA. Elegant Opening of Bedoukian Exhibit at ALMA Underlines Importance of an Armenian Museum in America. Armenian Weekly, Vol. LVI (22 November 1986), No. 21 (2863), pp. 5, 10; Nor Gyank, Vol. VIII (27 November 1986), No. 49, p. 17, illus.

Mention is made that the Bedoukian exhibit includes textiles, ecclesiastical vestments, metalwork, ceramics, rugs, and coins. Ցիշուած է թէ Պոռւկեանի ցուցանանդեսը կը պարունակէ հիւսուածեղէն, կրօնական զգաւոսներ, մետաղեայ արուեստի առարկաներ, յախճապակի, գորգեր եւ համարայ դրամներ:

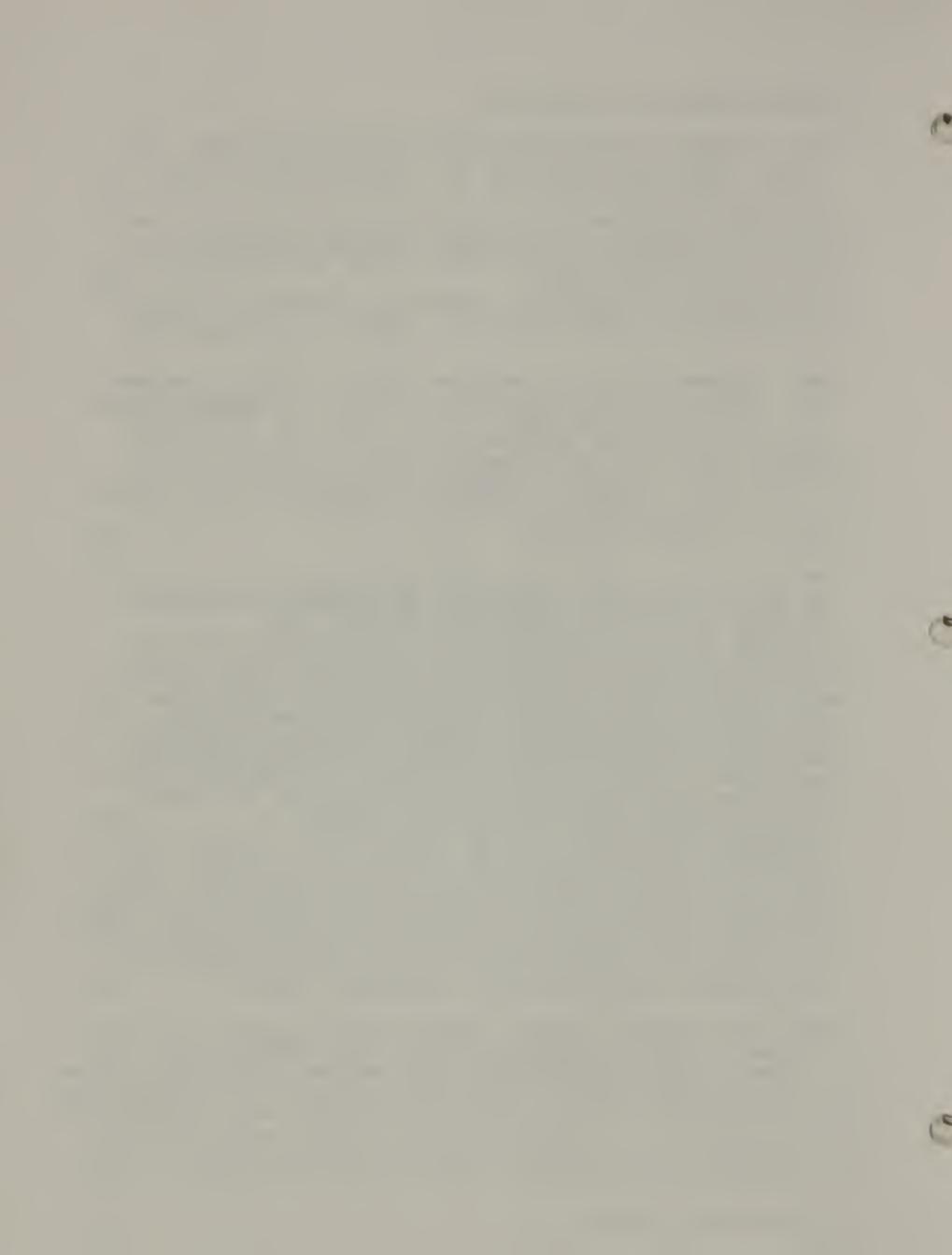
BEDOUKIAN, Paul Z. The Single Lion Coronation Coins of Levon I, by Paul Z. Bedoukian. Journal of the Society for Armenian Studies, Vol. II (1985-1986), pp. 97-105, 1 pl.

The author sketches an historical background and studies the single lion coronation coins of Levon I of Cilician Armenia. Bedoukian concludes in a persuasive manner that Levon was coronated with two crowns and for that reason later changed the reverse of his silver coins from single lion to double lion. On single lion coronation pieces a hand or a three-pronged object that descends from the sky and is either directed toward the king's crown or almost touches the crown. On double lion coronation trams, the successors of single lion type, the design descends straight down between the two figures. ITN

Հեղինակը կ'ուրուածէ պատմական հեռանկար մը եւ կ'ուսումնասիրէ սիլիկեան չայստանի կեւոն Ա-ի մի առիւծով օծման դրամները: Պոռւկեան համոզի կերպով կ'եղակաց, է թէ կեւոն օծուեցաւ երկու թագերով եւ այս պատճով կ'ետապային ինինց իր արձաթ դրամներու թեկողմբուն պատկերատիպ մի առիւծէն կրկնահիւծի: Մի առիւծով օծման արձաթներուն վրայ ծեռը մը կա երեք ծիւլաւորուած նշան մը կ'իշնէ երկինքէն եւ կ'ուղղուի նէսք թագաւորին թազը կամ գրեթէ կը դպչի թագին: Մի առիւծով օծման յաջորդ կրկնահիւծ օծման դրամներուն վրայ, նշանը ուղղակի կ'իշնէ վար երկու անձերուն նկարներուն միջւեւ: Եթն

SOCIETY FOR ARMENIAN STUDIES. Armenian Coins and Books, Armenian Numismatic Society. Newsletter, Vol. XI (July 1986), No. 2, pp. 9, 10. The terms of doing business by Y. T. Nercessian's establishment, abbreviations for references and state of preservation for coins, and general information on Armenian Numismatic Society are published. ITN

Հրատարակուած են Ե. Ե. Ներսէսեանի հաստառութեան վաճառքի պայմանները, կրօնոսուներն ու դրամներու պահպանութեան աստիճանները եւ ընդհանուր տեղեկութիւն չայ Դրամսպահական Ըսկերակցութեան մասին: Եթն

Series I

Volume XIII, No. 3

September 1987

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

• ՀԱՆԴԵՒ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

c

c

c

ՀԱՅ ՊՐԱՄԱԳԻՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻԷՍ

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Series I

Vol. XIII. No. 3

September 1987

LETTERS

Մօտ օրերս ատացայ Հայ Պրամագիւտական Հանդիէսի 1986 թ. համարները: Ուշադրութեամբ կարդացիք: Ինձ համար նորութիւն էր ստացագիրներու գոյութիւնը, երբեք չէր տեսել: Հետաքրքրական էր հոլանդացի դրամահաւաքի բաժնի ցուցակը, որ Ներկայացրել էր դուք մեր ընթերցողներին: Այսպիսի նիւթերի հաստարակութ շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի հայկական դրամների տեղաշարժների պատմութիւնը ուսումնասիրելու, ինչպես հաւաքածուների ստեղծման պատմութեան համար: ...

Մեծ հետաքրքրթեամբ կարդացի Լեռու Սարեւարի «Հայկական դրամների քիշական կառուցւածքը» յօդուածը: Սա հայկական դրամագիտութեան կարևորագոյն, բայց չուսումնասիրուած, հարցերից մէկն է:... Գուց ժամանակի ընթացքու նիւթերը շատանան և լեռներ այս դարձնի առանձին հաստարակութեան համար արժանի ուսումնասիրութիւն:...

1986 թ. մայիսի սկզբներին Հայկական ՍՍՀ Սիստանի շրջանի Սիւնիք գիւղուց գտնուեց մի հետաքրքրի գանձ՝ շուրջ 2000 արծաթեայ դրամներ: Ես մէկնեցի Գիւղ Սիւնիք և տեղոյն պարզուց հետևաելու: Գիւղի բնակիչներից Յովհաննէս Ղարագուեանը իր տարածքու հողամասույ (փողոց եզրով) առռակ փորեկիս գտել էր դրամներ և կաւե այսակ թեկունքներ: Գանձի մասին և այսուհետեւ եր համապատասխան յարդիւներին յանձնելով նրանց 240 դրամ: Յաջորդ օրը տեղոյն նորից աշխատանքներ երև տարուել և դրամների թիվը հասել էր 1541: Մայիսի 7-ին, երբ ես մէկնեցի Սիւնիք, նորից քննեցինք գանձի յայտնաբերման վայրը և գտնաք ևս 26 դրամ: Շուրջ 200 դրամ ստացանք տեղի բնակիչներից: Ես այսպէս այժմ թանգարանում պահպանույ 1888 դրամ: Ի՞նչ գնալոց յետոյ գանձի յայտնաբերման շրջապահյան պեղումներ կատարեցին հագետները և սև գտան շուրջ 30 դրամ (շոսով կը յանձնեն թանգարանի): Այսպէս որ գանձի դրամների քանակը 2000-ից աւելի է:

Դրամների նախնական քննումը ցոյց տուեց, որ նրանք դրուագուել եւ է-թ դդ. և ընգրկույ եւ չորս մէծ խոմք՝ ա) սասանեան, բ) թարարիստանի, գ) օյայեան, դ) բաբեան:

Պարզ է որ դրամները հոյին պայ են տուել թ դ.: Գանձը գրեթէ լրիւ հասել է մեզ, այսպէս որ դրամները մասնագիտական մաքուսից յետոյ կարեւի է ստորյա ժամանակագրել ոչ միայն դարերով այլ տարեթերով: Գանձը ունի գիտական մէծ նշանակութիւն դրամաշշրջանառութեան պատմութեան համար: Մեծ նորութիւն են յատկապէս թարարիստանի դրամները: Շուրջ մէկ ամիս տևեց այս դրամների հաւաքույը, գրագրութեանը, հատիկաները և այլն: Սակայն ես շատ բարարակած եմ և ուրախ, որ իյ ճեռքով այս արժեքալոր գանձը թիվուն թանգարան: Այժմ ի հարկ է ուսումնասիրուներ կը գտնուեն, սակայն դա այսքան էլ կարևոր չէ, նրանք միշտ կը լինեն: Լաւ է որ գանձը փրկուեց և չցորեց ճեռքից ճեռք: Գանձի հայսկակութեամբ շատ հարցեր ծագեցին ինձ յօտ, ժամանակին երկի կը գրեյ այդ յասին: ...

Henry Sarkissian
State Museum of Armenian History, Yerevan

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U. S. A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00. Back issues available.

C

C

C

ՆԿԱՐԻՉ-ԶԱՂԱՁԱՅԻ ՄԱՐԳԻՍ ՅՈՒՀԱՆՆԻԾԵԱՆ

Անուանի նկարիչ Սարգիս Յովհաննիսեանը սեվետահայ այն արուեստագետներից է, որը ժամանակի թելադրանքով զբաղուել է արուեստի տարբեր հարցերով։ Ժակառագրի բերումով պահպանուել է նրա ստեղծածի մի մասը, այնուամենայնիւ, այն ինչ-որ մնացել է, կարող է ներկայացներ նրա ստեղծագործական նկարագրը ամբողջութեամբ։

Սարգիս Յովհաննիսեանը ծնուել է 1884 թ. Լեռնային Դարաբաղի Քարենստակ գիւղում երածին ընտանիքում։ Նրա հայրը՝ Յարութիւն Յովհաննիսեանը ծողովրդական երգիչ էր, միաժամանակ նուազում էր մի քահանա և արայի հոգովրդական գործիքների վրայ, իր խմբով շրջապայում էր Անդրկովկասի քաղաքներով ու գիւղերով։ Մայրը նոյնպէս ծողովրդական արուեստու սիրու, ըստ երեւոյթին, նկարչական ուսակութիւններ ուսնեցող անձնաւորութիւն է եղել։ Պահպանուել է նրա գործած գորգը, ինչպէս եւ այլ ճեռագործները, որոնք արտայայտում են նրա վերաբեր-մունքը գոյների ու զարդանախշերի համարութիւնը ընտրելու, իր մտայացումները վարպետորէն իրացործելու մասին։ Այս ընսանեկան այս մինուրում է ծեւրորուել Ս. Յովհաննիսեանի ներաշնարհը, Լեռնային Դարաբաղի գեղատեսիլ աշքը շոյող բնութեան հենքի վրայ։

Սարգիս Յովհաննիսեանը 1907 թ. աւարտել է Ներեւանի թեմական դպրոցը։ Դեռևս ուսման տարիներին բացայայտել են նրա ընդունակութիւնները նկարչութեան մէջ։ Այդ մասին է Վկայում դպրոցի 1906-1907 թթ. ուսման տարուայ աւարտական իմբանկարի գեղարուեստական ծեւրուումը, որը կատարել էր նոյն տարուայ թշրջանաւարու Ս. Յովհաննիսեանը։ Այս նկարը Ս. Յովհաննիսեանի պահպանուած աշխատանքներից վաղագոյնն է։

Հետազայում Ս. Յովհաննիսեանը ընդունւում է Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցի վերջին դասարանը, որը աւարտում է 1908 թ. 1909 թ. սկսած Ս. Յովհաննիսեանը աշխատում է Բաքուի, Աստրախանի, Թիֆլիսի դպրոցներում որպէս նկարչութեան ուսուցիչ։ 1919-20 թթ. դասաւանդել է Ռուսկուայի արեւելեան լեզուների լազարեան ծեմարանում։

1917 թ. Ս. Յովհաննիսեանը կոմունիստական կուսակցութեան անդամ էր։ Մշակութային կենսքի անմասնոր նույիրեալը նաեւ հասարակական գործիչ էր։ 1918 թ. Նա Բաքուում պարտիզանական ջոկատում է։ 1920-21 թթ. Յովհաննիսեանը կոմպագնոր Ազատ Մանուկեանի հետ հիմնում է Թիֆլիսի հայկական արուեստի աշխատողների տունը (Հայարտուն), մի հաստատութիւն, որը մեծ նշանակութիւն ունեցաւ Թիֆլիսահայերի մշակութային կեանուում է Նրա սահմաններից ոլորս։ Պահպանուել է մի փաստաթերթ այն մասին, որ Ս. Յովհաննիսեանը եղել է Վրաստանի կոմունիստական կուսակցութեան յատուկ յանձնարարութիւնների ջոկատի շտարի աշխատակից։ Անկասկա, անդրկովկասեան մողովուրդների հասարակական ու կուսակցական կեանքում տարած Ս. Յովհաննիսեանի աշխատանքը ակնյայտ է։ 1921 թ. Ս. Յովհաննիսեանը հրաւիրում է Հայաս-

տան: Հենց նորեանում բուռն կերպով դրսեւորուեց նրա գործունէութիւնը որպէս նկարիչ, ուսուցիչ եւ հասարակական գործիչ:

'Կամ մի ժամանակաշրջան էր, երբ ամենուրեք արմատարուում էր նորը, ստեղծուում էր հասարակարգի հիմքը: Այս իրավաճակում Ս. Յովհաննիսիսանը նանդէս է զալիս ոչ թէ դիտողի դերումը, այլ որպէս անմշական մասնակից: Խոկ նրա գեղարուեսական հետաքրքրութիւնները մեծ են ու բազմակողմանի: Անաշին հայեացքից կարող է թուալ, որ Ս. Յովհաննիսիսանը ցուլում է, զբաղւում է նրանով, որը գուցէ եւ չպէտք է անէր: Սակայն, այդ բուլորը նա կատարում էր սովորական իշխանութեան առաջին տարիների թելադրանքով:

Սարգիս Յովհաննիսիսանի գեղարուեսական նկարները պահպանուել են համեմատաբար թիւ քանակութեամբ, սակայն ընդգրկում են նրա գեղարւեսական գործնէութիւնները, տեսարաններ հին ծրեւանից, Սեւանը, Արարատը, Արագածը, Արարաք գեղոր անա նրա նկարների թեմաները: Իր ստեղծագործութիւններում նկարիչը ձգուել է ցոյց տալ հայրենի ընուլիթեան անկրկնելի գծեցեցութիւններ: Միայն կողմից դրանք արուեստի գործեր են, ստեղծուած ականատեսի աշքերով, որը վերափոխուող, վերածնուող հայաստանի անմիջական մասնակիցն է:

Ս. Յովհաննիսիսանը հեղինակ է բազմաթիւ գուաֆիկ աշխատանքների: Սրանը մատիսով կատարուած ծեպանկարներ են, որոնք այսօրուայ գնահատմամբ ունեն նաեւ պատմա-վաւերական արժէք:

Ս. Յովհաննիսիսանը այն արուեստագէտներից է, որի համար նկարելը կենսական անջամաշշութիւն էր: Նա նկարում էր մտերմիկ գրոյցների ժամանակ, անկազանոյ, գրեթէ անկատելի, կարծես այդ բուլորը պէտք էր միայն եւ միայն իրեն: Այսպէս տարիների ընթացքուն ստեղծուեց սակարչի ժամանակակիցների դիմանակարների վաւերական հարուստ նիւթ: Մասկանակարների եւ ջրաների նկարների շարքում մենք տեսնում ենք պետական, գիտութեան, արուեստի ու մշակութիւն գործիչներին, նկարչի բարեկամներին ու հարազաններին: Գրափիկ դիմանակարներն Սարգիս Յովհաննիսիսանի ստեղծորածական գործունէութիւններուն պահպանական չէր: Երիհոսարդ հանրապետութիւնում պահպանական անստարբեր թողնել ունեցած շրջազարձային վերափոխումներից չէին կարող անտարբեր թողնել Սարգիս Յովհաննիսիսանին՝ մի անծանորութեան, որն իր խառնութեածով, հետաքրքրութիւններով, գործունէութեամբ գիտակցում եւ տեսնում էր Սովորական հայաստանի պայծառ ապազան: Այս թէ հինու Ս. Յովհաննիսիսանի կողմից ստեղծած դիմանակարների պատկերասրահի նըպատակն էր թողնել ժամանակակիցների պատկերները սերունդներին: Նա ձգուում էր պահպանել ներկան, սերունդների համար, քանի որ առօրեայում տեսնում էր հանրապետութեամ ապազան:

Շուրջ երեքհարիւր մատիսոննկարները հնարաւորութիւն են ընձեռում դատելու Ս. Յովհաննիսիսանի գրափիկ ստեղծագործութիւնների հիմնական ուղղութիւնը՝ ղա ժամանակակցի դիմանակարն էր: Արդէն դիմանակարների սոսկ թուարկումը հնարաւորութիւն է ընձեռում դիտել այդ նկարները իբրև երեւոյթ, քանի որ ներկայացուած են նկարչին շրջապատճ մարդիկ, որոնք փասոսուն մեծ վերափոխումների անմշական իրազործողներն են: Վ. ի. Լենին, Ա. Սիամնիկեան, Ա. Երզնկեան, Ա. Մուսեան, Ս. Համբարձումեան, Ս. Ասաեան, Ա. Եհրուանզադէ, Յ. Զարենց, Տարագրոս, Ս. Զարեան, Ա. Տէրտէրեան, Յ. Մանսեղեան, Օստո Շմիդտ, Արուս Խոկանեան, Ս. Մանուկեան, Բ. Մելիքեան, Ա. Թումանեան, Ս. Առաքելեան, Ի. Եղիազարեան, Կ. Ափիկեան եւ շատ ու շատ ուրիշներ:

6

6

6

Կ. Ի. Լենինի ղմանկարը մեծ առաջնորդի կենդանութեան օրօք կատարուած նկարներից է: Այս վաւերագիր նկարը առաւել թանկ է մեզ համար, բանի որ ստեղծուել է հայ նկարիչ-ականատեսի կողմից: Ս. Տովինասնիսիսանը ընդգծուած արտայայտիչ գծերով ստեղծել է ինքնատիպ ղման նըկար, որը ներկայացնում է մեծ առաջնորդներին ելոյթի ժամանակ հաղորդելով նրան լարուածութիւնը ու իմաստաւորումը: Թւում է թէ Մարգիս Ցովինանիսիսանը ղմանկարները ստեղծել է առանց զժուարութեան ու լարւածութեան: Սակայն կատարուած լինելով վարպետութեամբ ու սիրով վերջիններս դասւում են մեծ արուեստի ստեղծագործութիւնների շարքին:

Սարգիս Ցովինանիսիսանը հեղինակ է Սովետական Հայաստանի առաջին շքանշանի: 1921 թ. Սեպտեմբերի 3-ին հանրապետութեան Խորհրդային Հայաստան թերթում հրապարակուեց Հայկական ՍՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի որոշումը Կարմիր Դրոշի շքանշան հիմնելու մասին:

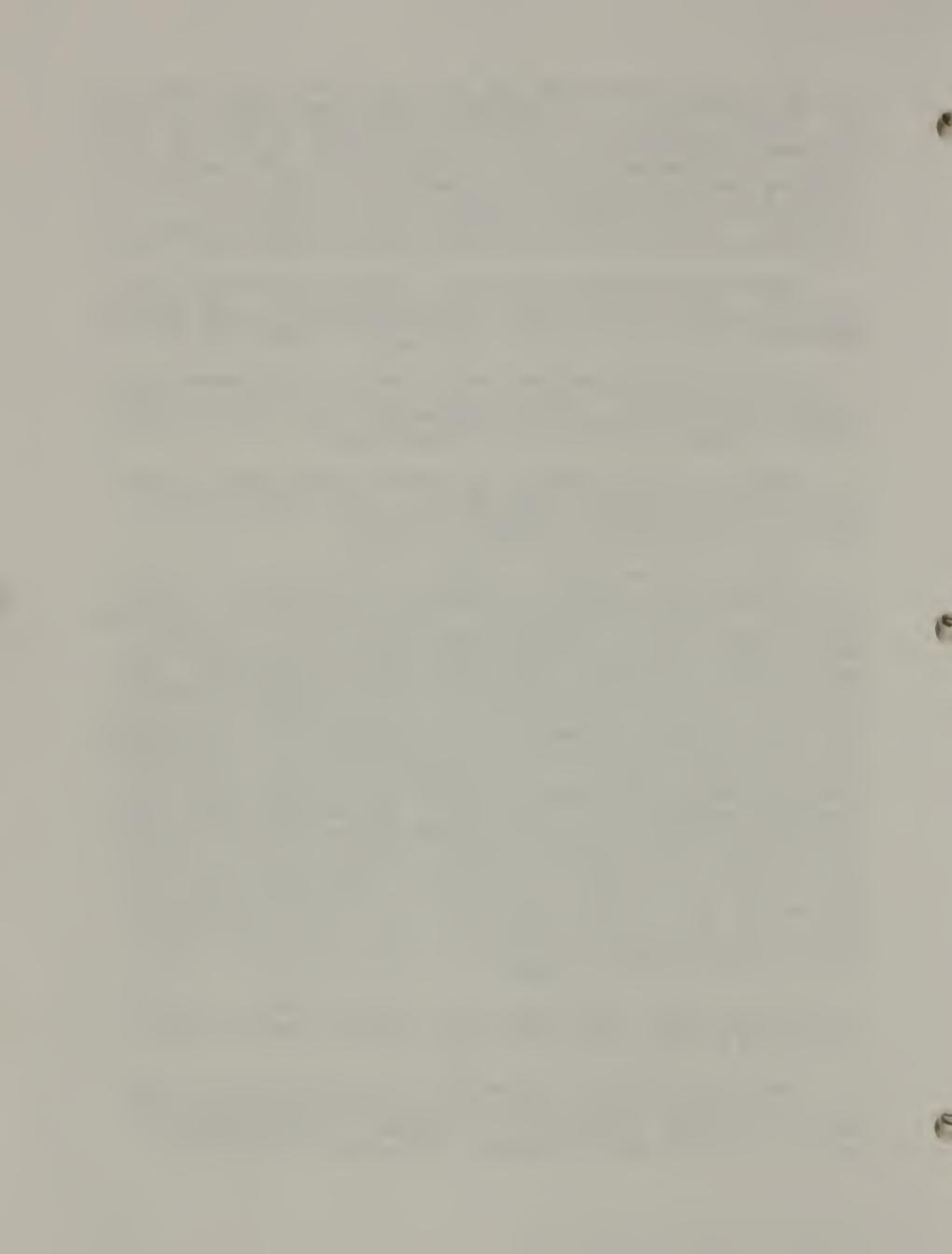
Կարոչի անձնական արիհւում պահուում են իր կողմից կատարուած չչ ՀՍՍՀ Կարմիր Դրոշի՝ շքանշանի ներք աստիճանը եւ Ալեքսանդր Միհասնիսիսանի ստորագրուած մի փաստաթուղթ, որոնք նկատելի պարզաբանում են յիշեալ շքանշանի մօտաւոր պատմութիւնը:

1921 թ. Յունիսի սկզբներին Ս. Ցովինանիսիսանը ՀՍՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների սորհրդին ներկայացնում է ՝՝ ՀՍՍՀ Կարմիր Դրոշի՝ շքանշանի, ըստ երեւոյթին, նախնական նպատակից, որը հիմնականում բաւարարել է ժամանակի պահանջները եւ սպասակը:

Կարոչի մեծ պատասխանատւութեամբ է վերաբերուել պետական այդ կարեւոր յանձնարարութեամբ: Հաւանորէն Ս. Ցովինանիսիսանը կառարել է բագմաթիւ էսքիզներ, տարբերակներ, որոնցից պահպանուել է միայն մի մասը: Նրանցից առաւել ընդունելունելուն ներկայացրել է Հայաստանի ժողովում նորին հաստատման: Այս առթիւ Ալեքսանդր Սիրուհինեանի նամակում ուղղուած Վրաստանում Հայաստանի ներկայացուցիչ Դանիէլ (Դանուշ) Շահկերդեանին մանրամասնօրէն տրուած են առաջարկուուր փոփոխութիւնները: Նամակը, գրուած 1921 թ. Յունիսի 25-ին, ուղարկուած էր տրուած հիմք ընդունելով ներկայացուած նախագծերից թիւ Ծ-ը կառարել որոշ փոփոխութիւններ, որից յետոյ ՝՝ առաջարկել ընկ. Ս. Ցովինանիսիսանին ծեւափոխել պատկերը եւ ներկայացնել վերջանական հաստատման: 1921 թ. Յունիսի 29-ին Սարգիս Ցովինանիսիսանը կատարեց շքանշանի վերջնական նպատակից, որի հիման վրայ էլ վարպետ-ուսկերչներ Յակոբ Եւահակ Տէր-Արիստակէսեանները պատրաստեցին շքանշանի օրինաները: ՀՍՍՀ Կարմիր Դրոշի շքանշանը ձուլուած է արձաթից, տեղ-տեղ արձնապատ: Առաջին ներինի ցորենի հասկերից հիւսուած պատկի մէջ, վերեւում տեղադրուած է հնագթել աստղ մուրց ու մանգաղով, ներթեւում Արարատն է: Պատկի վրայ տեղադրուած են չորս տառեր՝ Հայկական Սլովետական Խորհրդային Հայաստանը: Այս բոլորի վրայ հաշածեւ դրուած է բոցամասնուղ ջան եւ դրօշ, որի վրայ գրութիւն. Պղութեարներ բոլոր ներկների, միացէք:

Այս շքանշանով պարզեւատրուում էին մինչեւ 1924 թ., այսինքն մինչեւ յԱՀՆ Կարմիր Դրոշի միասնական ուազմական շքանշանի հաստատումը 1924 թ. Օգոստոսի 1-ի որոշ շմամբ:

Սարգիս Ցովինանիսիսանը մասնակցել է նաեւ Հայկական ՍՍՀ գինաշշանի ստեղծման մրցոյթին, որին նպատակ ներկայացրել Ս. Մարեանը, Ս. Թարեանը (Խարամարեան) եւ ուրիշներ: Նկարչի արխիւում պահպանուել են գինաշշանի նպատակ ներկայացրելու ժամանակական առաջարկուած էր թէւ ընդունելուցիւնը:

որպէս վերջնական տարբերակ, այնուամենայնիւ ներկայացնում են առանձին հետաքրքրութիւն բացայայտելու եւ աւելի ամբողջական հասկանալու նկարչի մտահացումը երիտասարդ հանրապետութեան գլխաւոր էմբլեմի ստեղծման գործում: Մանազճերից մէկի վրայ պատկերուած է լրարատը լուսաւորուած արեւի ծառազայթերով, որի վրայ մուրօն ու մանզադ: Ներցեւում ժապաւէնի վրայ զրուած է՝ Պոլիեթուարները բոլոր երկրների, միացէք, որի աշխաց ու ծախից ցործնի հասկեր: Ենուրջը երկու զծաւոր շրջանակների մէջ Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Համբապետութիւն:

Ենուրուր տարբերակի վրայ պատկերուած է Արարատը, որի վրայ մուրօն ու մանզադ: Վերեւում ծառազայթերու աստղը: Ներքեւում զնոպան, մուրօն, ակցան, բան եւ խոփ: Շուրջը ունի զրութիւն: Ինչպէս յայտնի է 1922 թ. Հայաստանի Սովետների տառին համագումարը հաստատեց հանրապետութեան տառին Սահմանադրութիւնը: Հենց այդ ժամանակ զնոպունց տառին զինանշանի նախագիծը, որը մանրամասը նկարագրուած է Սահմանադրութեան մէջ: Այդ զինանշանը անշան փոփոխութիւններով պահպան է մինչեւ մեր օրերը:

Ս. Ցովհաննիսեանը քլերից մէկն է, որ սկիզբ դրեց սովետանայ նոր հողանիշների ստեղծմանը, որի փաստացի վկայութիւններից են վերը նկարագրուած զինանշանները:

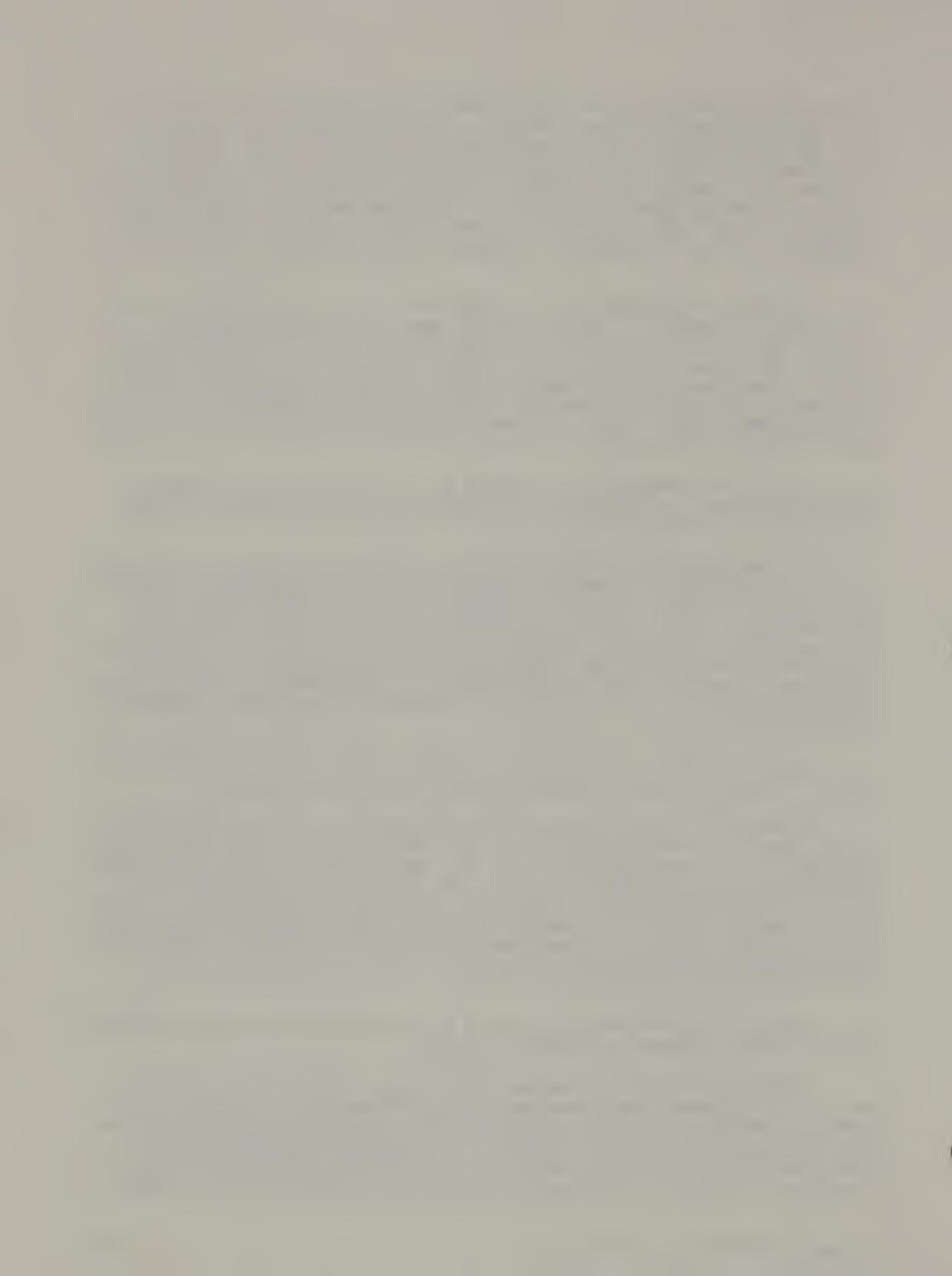
Ս. Ցովհաննիսեանը հեղինակ է նաեւ մեծ քանակութեամբ պիտակների՝ հայկական գինիների, կոնեսակի, հանքային ջրերի, լուսկիների, ղեղորայքի, օճափի եւ այլն: Առանձին հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Ս. Ցովհաննիսեանի ծեսաւորած Արարատը թոստի էմբլեմի ստեղծումը, որը պատկերուած է բոլոր հայկական գինիների, օղու եւ այլ հմելքների պիտակների վրայ: Էմբլեմը իրանցից ներկայացնում է շրջանակի մէջ պատկերուած խաղողի այգի, խաղողի ողկոյզ եւ Արարատը: Եւ այդ բոլորը վերցուած շրջանակի մէջ դարձել են մի ամփոփ կոմպոզիցիոն ներդաշնակ միասնակութիւն:

Ենուրուր տարիներ ՝ Արգոնի՝ հանքային ջրերի շշերը ծեւաւորուած էին Ս. Ցովհաննիսեանի հեղինակութեամբ կտարուած պիտակով:

Քննելով Ս. Ցովհաննիսեանի 20-30-ական թուականների աշխատանք-ները, կարելի վստահօքէն ասել, որ նա հանդիսացել է հայկական ղիզայնի հիմնադիրը: Սա առաջին հերի մէկն էր, որ Արարատը մտցրեց Սովետական Հայաստանի հոր հոգիներին աշխատանք տառիները, շարքը: Մի կողմ թոնելով աւանդութեան առասպելական կերպարները, ծղովունի անհասկանալի նշնչներն ու լատիներէն ասացուածքները, Ս. Ցովհաննիսեանը նորովի իմաստաւորելով անցեալի աւանդները, նորը օգնագործելով ժողովրդական արուեստը, ստեղծել է ժամանակակից ղեկորատի մանրանկարներ, որոնք համապատասխանում են ժամանակակից առօրեային:

Սարգիս Ցովհաննիսեանը հեղինակ է եւ սովետական առաջին թղթադրամ-ների, չեկերի, մասնաւոր բոների եւ այլն:

Սովետական կարգերի հաստատումից յետոյ, ինչպէս Ռուսաստանում, այնպէս էլ Հայաստանում կատարութիւնը ծեսաւորման եղաւ զրամական տնտեսութեան արգաւորման հարցերին: Այդ տարիներին զրամական շրջանագութիւնը աւելի շարժուն արձնելու նպաստով կառավարութեան որոշմամբ թողարկուած էին նաեւ այսպէս կոչուած փոխմիջոցային դրամներ: Նրանցից է Հայկական ՍՍՀ պետական բանկի մէկ շերվոնեց արժողութեամբ

թղթադրամը թողարկուած 1923 թ.: Յիշեալ պարտագիրը շրջանառութեան մէջ էր մինչեւ 1924 թ. Յունուարի 1-ը: Նկարչի արխիւսում պահպան-ւել են դրամի երկրորդ երեսի անկիւնսների ու եզրերի գծանվաշթըրը, ինչպէս եւ գրափիկ նկարը, որը նոյնութեամբ վերարտադրուած է թղթա-դրամի վրայ: Այսեղ պատկերուած է զիւղական տուն շրջապառուած մր-գառու ծառերով եւ բարդիներով, աշից զիւղացն վար է անում երկու լծկան եզներով: Առաջին պլանի վրայ աշից պատկերուած են մրգեր, ծա-կից ծառ ու խաղողի վազ: Հեռուում մշակուած դաշտեր են եւ Արարատը: Երեւան քաղաքի պատութեան թանգարանում պահուում է գրափիկ նկար, ո-րից այս նոյնութեամբ վերարտադրուած է թղթադրամի վրայ: Այստեղ եւս դրսեւորուել է Ս. Յովհաննիսիսանի հմտութիւնը որպէս քաղաքացի արուես-տագէտի չայաշա երկիրը ծանր վիճակում էր, այնուամենայնիւ նա պատ-կերել է չայաստանը ծաղկուն եւ բարեկեցիկ: Ֆէ որ թղթադրամը ոչ միայն վճարման միջոց էր, այլև ագիտացիայի հրօրիսակ ձեւ:

Սարգիս Յովհաննիսիսանը կատարու է երեք եւ հինգ կոպեկի արժէք ունեցող թղթադրամների սահածեր Երեւանի գործադիր կոմիտէի գուարած-տեղիների այցելուներից նարկ հաւաքը լու նպատակով: Հետաքրքիր է այդ տոմսակներու կոմպոզիցիոն պատկերը Արարատի վերեւում պակերուած է թատերական դիմակ, որի աշից ու ծանրից ցորենի հասկեր: Միւս տոմսակի վրայ ծաղրածուն բաց է անում բեմի վարագոյրը, նեռուում երեւում են Արարատը, որի ստորոտում զիւղական տեսարան է:

Բոլորովին այլ է կոմպոզիցիոն պատկերը բանուորական կոոպերատիւի 25 կոպեկնոց տոմսակի վրայ: Այստեղ նկարիչը օգտագործել է հայկական գարդանախշեր, որոնք յօրինուած են Ս. Յովհաննիսիսանի կողմից: Ս. Յովհաննիսիսանի արինեւում պահուում են թղթադրամների սահածեր, թղթա-դրամների հենքի սախչապահեր եւ այլ նիւթեր, որոնք ուղղակի բացա-յայտում են նկարչի գործօն մասնակցութիւնը Սովետական չայաստանի գրոշմանիշների ստեման գործում:

Սարգիս Յովհաննիսիսանը թողել է բազմաթիւ հրատարակչական գործեր՝ ամսագրերի ծեւաւորումներ, նկարազարդումներ եւ այլն: Նկարիչը կատա-րել է տեմբերիկ, Գեղարվեստ, Աշխատավորութիւն, տեղեկատու թիւլե-տենների եւ այլ ամսագրերի տիտղոսաթիւնների ծեւաւորումները, որոնք պահպանելով ժամանակի ներդաշնակ նպատակասւացութիւնը, այսօր էլ գիտ-ւում են որպէս 20-30-ական թուականների վաւերացերը: Նկարիչը հրա-տարակչական ծեւաւորումներին մօտենում էր մեծ պահպանաստուութեամբ: Այս բնագաւառում առաւել բացայայտուեց նրա պրոֆեսիոնալիզմը, քաղա-քացիական վերաբերմունքը մասսայական հրատարակութիւնների նկատմամբ, որոնք փաստորէն ծեւաւորում են մարդկանց ծաշակը, յատկապէս, մանկական հասակում:

Սովետական կարգերի հաստառումից յետոյ Սարգիս Յովհաննիսիսանը տեղափոխուեց չայաստան եւ մշտապէս ընակուելով հայրենիքում նա անմնա-ցորդ նուիրուեց եւ անմիջականօրէն մասնակցեց հայոց հողի մեծ վերա-փոխումներին: Նրա աշխատանքներում արտայայտուած է հայ ժողովրդի անցեալը: Նա նկարում էր ժամանակակիցներին եւ արտացոլում էր ներ-կան: Նկարում էր ապազայի համար:

Ինչպէս նշուեց, Սարգիս Յովհաննիսիսանի ստեղծագործութիւնների մեծագոյն մասը չի պահպանուել, եւ այս, ինչ-որ մենք ունենք հաւաք-ւել է նկարչի որդու, էմիլ Յովհաննիսիսանի կողմից: Շուրջ երկու տասնամետ նա հաւաքել է Ս. Յովհաննիսիսանի ստեղծագործութիւնները

Եւ ինամբով պահպանել սերունդների համար: 1980 թ. նրեւան քաղաքի պատմութեան պետական թանգարանում կազմակերպուեց Սարգիս Յովհաննիսինի ստեղծագործութիւնների ցուցահանդէսը, որից յայոյ այդ նիւթերի մի մասը է. Յովհաննիսիսանը նույնութեան թանգարանին, իսկ մի քանի տասնեակ Նկարներ թանգարանի տնօրինութիւնը ձեռք բերեց զնման յանձնաժողովի միջոցով: Նկարչի ստեղծագործութիւնների մեծագոյն մասը՝ Եիղաներկ, զրաֆիկ նկարներ, անձնական իրեր պահւում են էմիլ Յովհաննիսիսանի մօս: Ան հրաժեշտութեան հէպքուն էմիլ Յովհաննիսիսանը սիրով տրամադրում է այդ նիւթերը թանգարաններին ցուցադրելու համար: 1984 թ. լրացաւ Ս. Յովհաննիսիսանի ծննդան 100-ամեակը: Այդ տոթիւ Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանում բացուեց Ս. Յովհաննիսիսանի ստեղծագործութիւնների ցուցահանդէսը: Ցուցադրութեան նպատակն էր առաջին անգամ ներկայացնել նկարչի այն ստեղծագործութիւնները, որոնք նույիրուած են թղթադրամների, շքանշանների, զինաշանի, պիտակների, հրատարակչական ձեւաւորումների եւ այս կարգի այլ նիւթերի ցուցադրմանը:

Ս. Յովհաննիսիսանի ստեղծագործութիւնները ինամբով պահւում են եւ զերծ են կորստից, այնուամենայնիւ ժամանակն է, որպէսզի այն դառնայ որեւէ թանգարանի սեփականութիւն:

Մարգիս Յովհաննիսիսանի արուեստը գրեթէ ուսուլմասիրուած չէ, նրա ստեղծագործութիւնների մեծագոյն մասը չի պահպանուել: Սակայն այն, ինչ մենք ունենք, բաւական է բացայայտելու 20-30-ական թուականների Մշակութային կենսքի նույիրեալի՝ Մարգիս Յովհաննիսիսանի ստեղծագործական ուղին:

Հենրի Սարգսեան
Յովհաննիսիսանի պատմութեան պետական թանգարան

PAINTER-CITIZEN SARGIS HOVHANNISIAN (Summary)

Sargis Hovhannisian was born (1884-1940) in the mountainous Karabagh. He had musicians as parents. Hovhannisian was educated first in Yerevan then in Tiflis where he graduated in 1908.

S. Hovhannisian was a famous Soviet Armenian painter who has penciled more than three hundred sketches and numerous labels for various commercial ventures in Armenia. He was the author of the first Soviet Armenian order, the "Red Banner of the A. S. S. R." which was in use until August 1924. He was one of the participants in the design of the Armenian SSR coat of arms.

S. Hovhannisian was the artist who designed some of the Armenian bank notes. To this series belongs the one chervonetz bank note which remained in circulation until January 1, 1924. His son Emil Hovhannisian keeps his archives containing numerous documents and various drawings. They shed light on artist's active role in creation of Soviet Armenian bank notes and postage stamps.

Henry V. Sarkissian
Yerevan
State Museum of Armenian History

PAUL Z. BEDOUKIAN LECTURE

Ladies and Gentlemen:

Thanks to all of you for being here. I need hardly tell you that this is one of the happiest days of my life. My wife and children and many of you know how earnestly I have worked towards this day. For over 35 years I have been collecting objects created by Armenians throughout their 3000-year history and these objects have given me an insight as to what was important to them, how they lived, and how they worshipped.

From time to time in the course of years, I have organized over a dozen specialized exhibitions in New York, Toronto, Montreal, Boston, Washington and Detroit, and published illustrated catalogues of the items exhibited. The first exhibit was on Armenian Coins and Medals, followed by exhibits of Early Printed Armenian Books, Armenian Metal Art, Armenian Woven Art, and Armenian Ceramics.

But this is the first time that everything has come together in a place where all can visit and view objects that will enable them to understand, appreciate and take pride in our culture, where they will enjoy and actually touch pieces (with care, of course), and hopefully, most hopefully, be stimulated to study some aspects of our heritage.

The days of simply "Haigagan e, badvagan e" are gone. We have entered a more meaningful stage.

Have you ever wondered why we have not had a first-rate Armenian Library and Museum? I have thought about it often, and gone back to World War I for an explanation. That was a time of terrible tragedy for the Armenian people. They were uprooted from their ancestral homeland, lost half their population, and despite their heroic efforts, lost just about everything else. Political realities caused them to be betrayed by their allies.

The generation after World War I occupied itself with providing the basic necessities for its families. Some people with ability, ambition and luck managed to make a financial success in spite of their handicaps, but understandably, they had little time for cultural developments.

In the 70 or so years since the genocide, the situation has improved. More and more Armenians are seeking higher education; many have made names for themselves in business, in law, in medicine, art, education, science, and politics. Many have become

wealthy. It is estimated that we have over 3000 Armenian millionaires in the United States.

So help is forthcoming. We already have a number of chairs for the advancement of Armenian studies, beginning with Harvard, Columbia and now in various other parts of the U. S. The latest, I believe, is in the University of Connecticut.

From personal experience, I know that many people have Armenian antiquities which they would like to donate to an Armenian museum. On three occasions, important collections of Armenian coins were given to me for a very nominal price, simply because the owners knew that my ultimate goal was the preservation of our heritage. Just this year, I acquired for a modest sum a fabulous Armenian stamp collection which can never be duplicated. Given the right circumstances, we will be generously supported. Of that I am certain.

Let me tell you about one instance which shows how important it is for us to be able to provide the world with information about our achievements.

Several years ago, I visited the Victoria and Albert Museum in London where an Islamic exhibit was being held. In one of the main showcases was a ceramic plate, beautifully executed, showing an Armenian priest, an Armenian inscription, and was dated 1719. But the plaque described the piece as being Turkish. I was outraged. How could this prestigious museum make such an error! But then I realized that the curator was not deliberately mis-representing the facts. It was not his fault that we had not let the world know through exhibitions and publications that in the powerful Ottoman Empire the ceramics industry was for the most part in the hands of Armenians. The oldest ceramic piece in the Ottoman Empire is an Armenian ewer, dated 1510, and the second oldest is a pear-shaped bottle, dated 1529, which is also inscribed in Armenian. They cannot be attributed to Turks just because they were made in the Ottoman Empire. In that empire were millets or nationalities, recognized as distinct and separate cultures, such as Greek, Bulgarian, Armenian. So legally, In the case of the plate in the British Museum, the attribution has to be Armenian, and the only reason it was not correctly identified is that the information was not available. If we don't blow our own horn, nobody is going to do it for us.

We must give our young people the tools so that they can do the job. Museums and traveling exhibitions will be infinitely helpful. Incidentally, may I say here that my American friends assure me that once we get a viable Museum and Library functioning, support will come not only from Armenians but from non-Armenians who believe in the value of ethnic museums.

Boston is a strong cultural center for Armenians in America. It is fitting that it have an Armenian center to satisfy the needs of scholars. Students who are getting their doctorates in

Armenian studies are often limited to manuscripts for source material for their researches. But there are so many other areas which need to be investigated.

Let us take coins, for example. When I started collecting Armenian coins over 30 years ago, the only publication available for study was a small book written in Armenian in 1850 and published in 1892. It was written by Father Sibilian of the Mekhitarist Congregation in Vienna. We now call him the father of Armenian numismatics. Few people knew about Armenian coins because no other significant books appeared on the subject for 100 years. In 1962, the American Numismatic Society in New York published my first book on the Coinage of Cilician Armenia, and lo and behold, tens of thousands of Armenian coins surfaced. Coin dealers began including them in their catalogues, and Armenian coins became a part of Western culture. An Armenian Numismatic Society was founded in California which among other functions, publishes a quarterly journal. We now have an Armenian Rug Society. The Kimball Art Museum in Texas recently organized an excellent exhibition of Armenian inscribed rugs and issued a most informative and attractive catalogue. The exhibit was shown in different parts of the United States. People are aware today that there are Armenian rugs, that they are beautiful and valuable. There are written documents showing that Armenians have been weaving rugs from the earliest times.

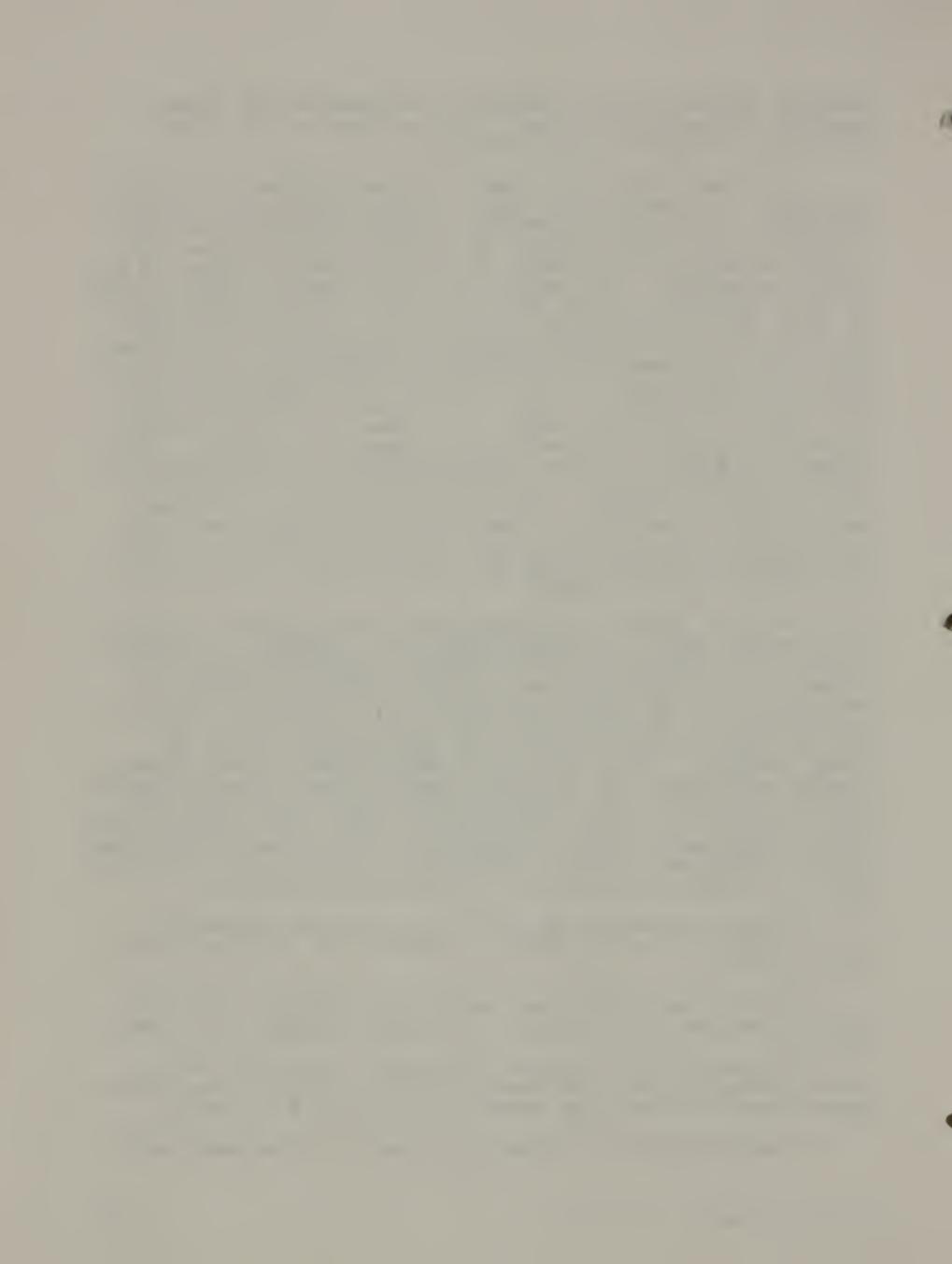
How about looking into other areas of our culture? I know of no serious study on Armenian metal art. Recently I suggested to Professor Avedis Sanjian of UCLA that students should be encouraged to get their degrees in subjects other than Armenian manuscripts--or that articles should be written on metal arts or ceramics, etc. He wrote back that it was a great idea, but that he knew of no one who could do this because of lack of source material. This could be another function of the Armenian Library and Museum. For millenia, Armenians were fantastic metal workers, if for no other reason than that Armenia is a mountainous country rich in stone and minerals--so the inhabitants became highly proficient in metal working and stone cutting. Look closely at the Urartuan artifacts. Urartuans were the early Armenians. Their work, 3000 years old, is so delicate and artistic.

No doubt you saw the 250 year old large tray downstairs. It is truly a work of art and also portrays the religious spirit of our people.

How about the daggers, all hand made, inscribed? Many an Armenian peasant in the mountains wore such a dagger in his belt.

The textiles are of special interest....the richly embroidered costumes, towels, the beautiful laces, the religious pieces. Our cultural past is being systematically studied in Armenia.

We need to study it in Diaspora as well, and to make people

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY
8511 Beverly Park Place
Pico Rivera, CA 90660 USA

PUBLICATIONS FOR SALE

TITLE	PRICE
	Member Non-Member
<u>Armenian Numismatic Bibliography and Literature</u> , by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, <u>Special Publication</u> , No. 3, 1984, 729 pp., casebound	\$39.50 \$50.00
<u>Attribution and Dating of Armenian Bilingual Trams</u> , by Y. T. Nercessian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, <u>Special Publication</u> , No. 2, 1983, 36 pp., 12 pls., c/c	5.25 6.75
<u>Coinage of the Armenian Kingdoms of Sophene and Commagene</u> , by Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, <u>Special Publication</u> , No. 4, 1985, 37 pp., 2 pls., card covers	4.80 6.00
<u>Coinage of the Artaxiads of Armenia</u> , Paul Z. Bedoukian. London: Royal Numismatic Society, <u>Special Publication</u> , No. 10, 1978, 82 pp., 8 pls., casebound	21.00 25.00
<u>Coinage of Cilician Armenia</u> , by Paul Z. Bedoukian. Revised edition, Danbury, Connecticut: 1979, xxxie and 494 pp., 12 pls., casebound	29.50 35.00
<u>Selected Numismatic Studies</u> of Paul Z. Bedoukian. Los Angeles: Armenian Numismatic Society, <u>Special Publication</u> , No. 1, 1981, xxvi and 570 pp., 72 pls. inclusive, casebound	29.50 35.00
The Sibilian volume, <u>Armenian Numismatic Journal</u> , Ser. I, Vol. IV (1978, published in 1980), 167 pp., XXI pls., card covers	24.50 30.00
"Tigran's Fantasy Enhanced," by Haji Toros, 4 pp., illus., card covers, an offprint of the Sibilian volume	1.20 1.25
<u>Armenian Numismatic Journal</u>	
Volume I.....	3.00 3.50
Volumes II, III, each volume	6.00 7.00
Volume IV, the Sibilian volume.....	24.50 30.00
Volumes V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, each volume.....	6.00 7.00
Volumes I-V (1975-1979), cloth bound (one month bindery time)	62.50 75.00
Volumes VI-X (1980-1984), cloth bound (one month bindery time)	49.00 57.50

Series I

Volume XIII, No. 4

December 1987

ՀԱՅ

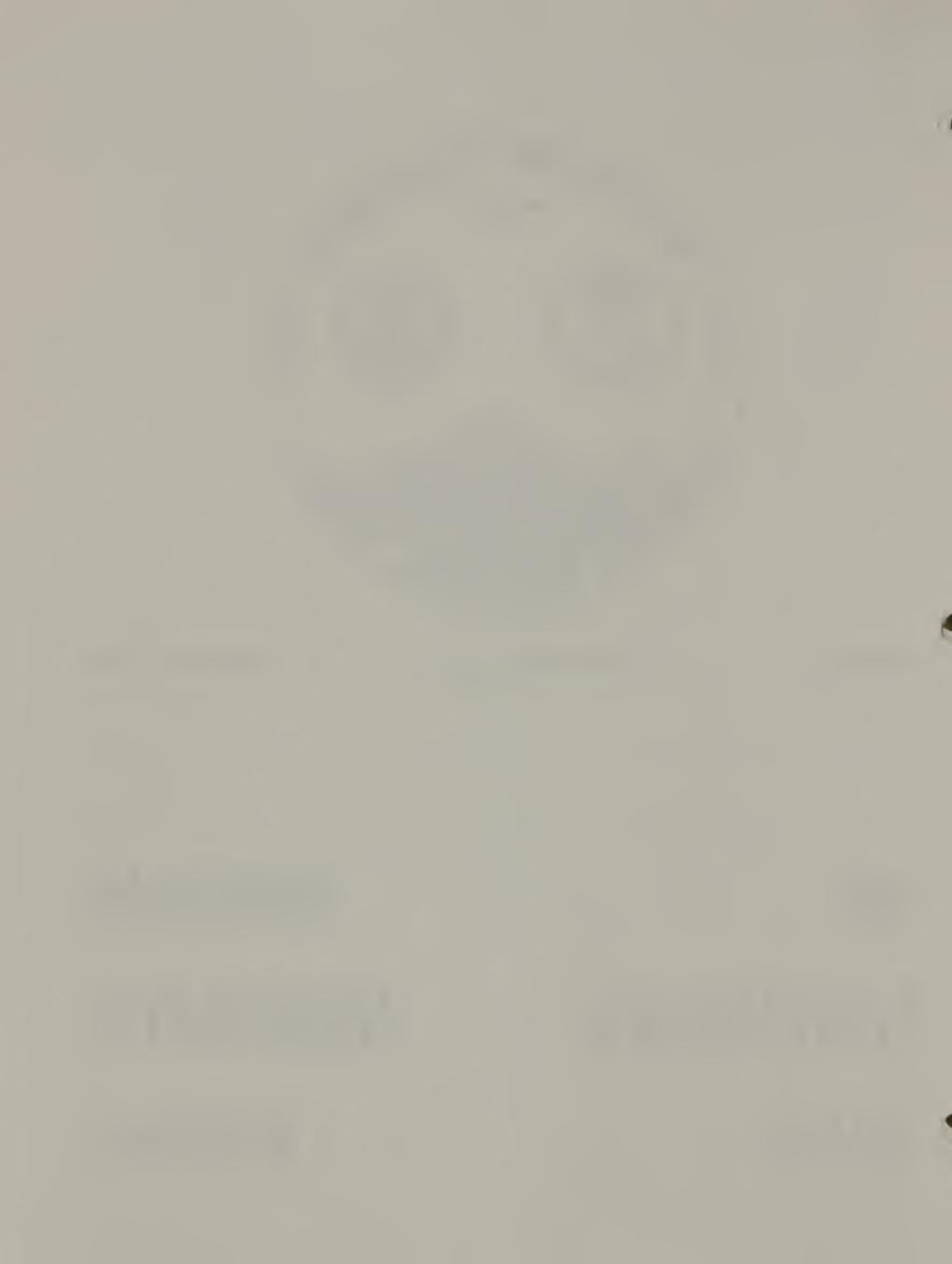
ARMENIAN

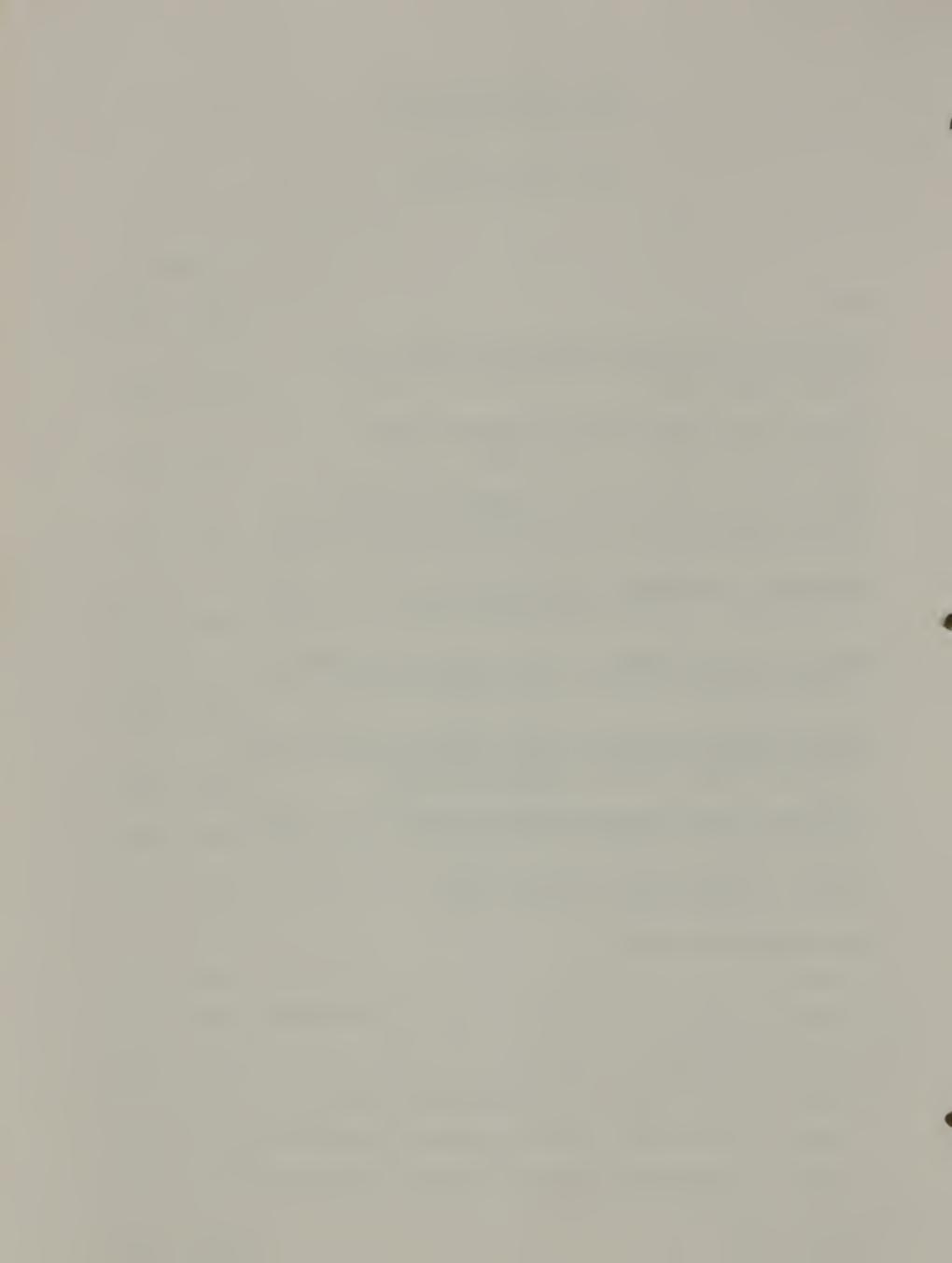
ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

NUMISMATIC

• ՀԱՆԴԵՒ

JOURNAL

ԱՐՄԵՆԻԱԿԱՆ ՀԱՆՊԵՏ ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Series I

Vol. XIII. No. 4

December 1987

Editorial

WORDS OF WISDOM

Many of you remember when (March 1975) we published the first issue of the *Armenian Numismatic Journal*. It was a humble start in a modest format. No one even could visualize then that a few years later we would be publishing a *Commemorative Volume Dedicated to the Memory of Fr. Clement Sibilian on the Centennial of His Death* and a decade later we would be planning to issue another *Festschrift* (in preparation) which will include *Essays in Honor of Paul Z Bedoukian*. No one even thought that we would be starting an Armenian numismatic legacy by publishing a **Special Publication** series. As of now, Special Publications No. 1 to 5 have been published, No. 6, *Bank Notes of Armenia*, is in printing, and God willing, by the turn of the century, No. 11 or 12 might be off the press.

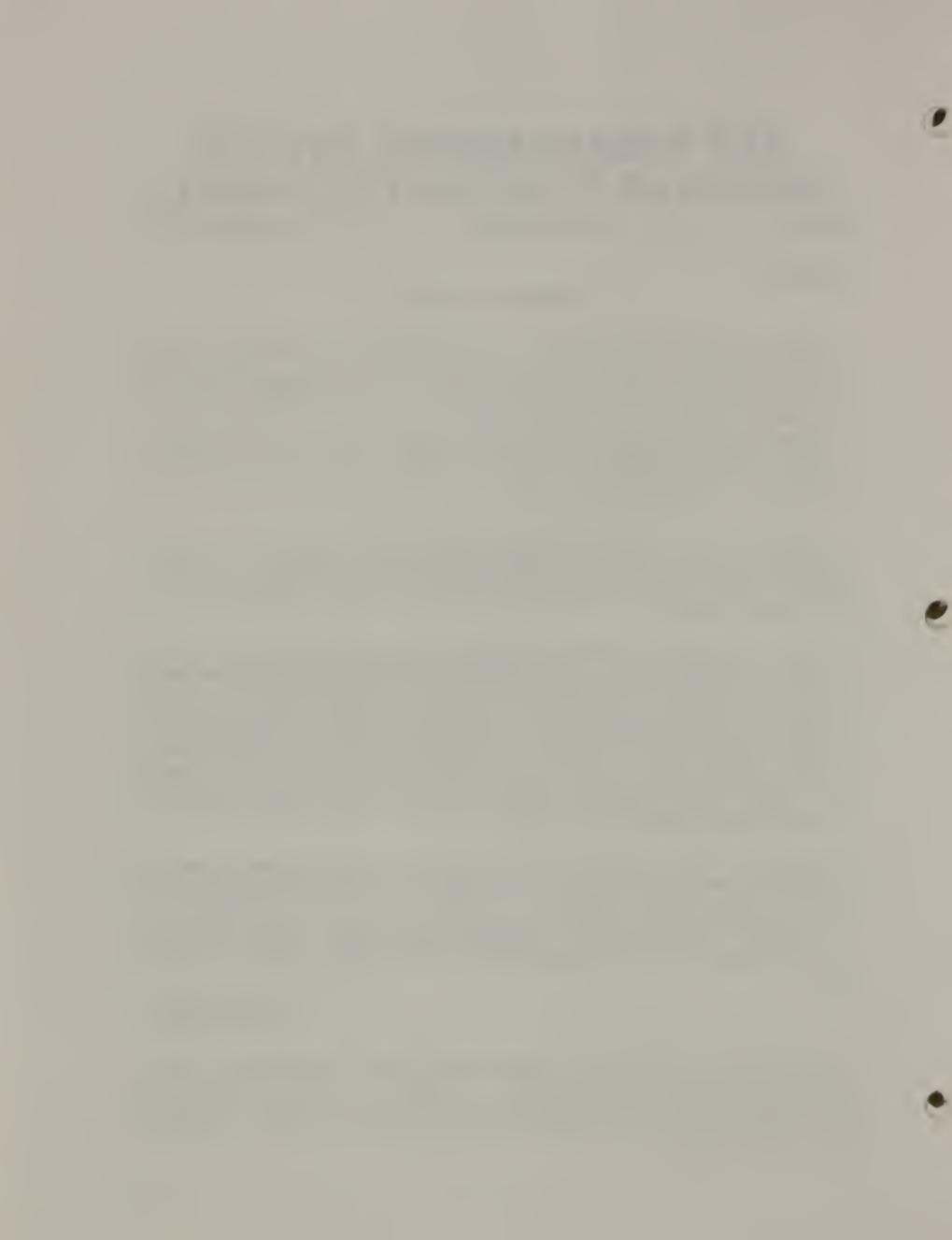
The Society has the financial potential of publishing and also paying for all of its future publications. However, this asset is in the form of books and not in cash money. If we could sell only one half of the books that we have in stock, we could pay all of the publication expenses of the Bedoukian volume, Special Publications No. 6 and 7, and we most likely would have some extra cash money left in the bank.

We have not exactly sat idle and hoped that a generous person would come along and purchase our books. We have printed fliers, sent out numerous press releases, placed advertisements in Armenian papers and American numismatic publications; we have had our page inside the *Bulletins of Armenian Coins and Books* establishment, thus enabling us to reach hundreds of the collectors who do receive the *Bulletins*. The response to all of these attempts has not been very satisfactory. Even after a brainstorming session, the Executive Board decided to publish a 4.25"x6" postcard (listing four major books; 1. *Armenian Numismatic Bibliography and Literature*, 2. *Coinage of Cilician Armenia*, 3. *Coinage of the Artaxiads of Armenia*, 4. *Selected Numismatic Studies*) and mail it (October 1986) to each major university and college library (@ 2000) in the country. This last venture did not have even a single order.

Dear Friends, with this editorial we would like to solicit your words of wisdom, opinions, and suggestions on how we can improve our sale of Armenian numismatic books so that we may have sufficient revenue coming in to finance our future publications. This is very important for the future of our Society. Obtaining new Armenian numismatic material worthy of printing in itself is a hard task; worrying also about its publishing financial aspects, compounds the various responsibilities of an editor. Do not hesitate to write and express your opinion even if we do not agree.

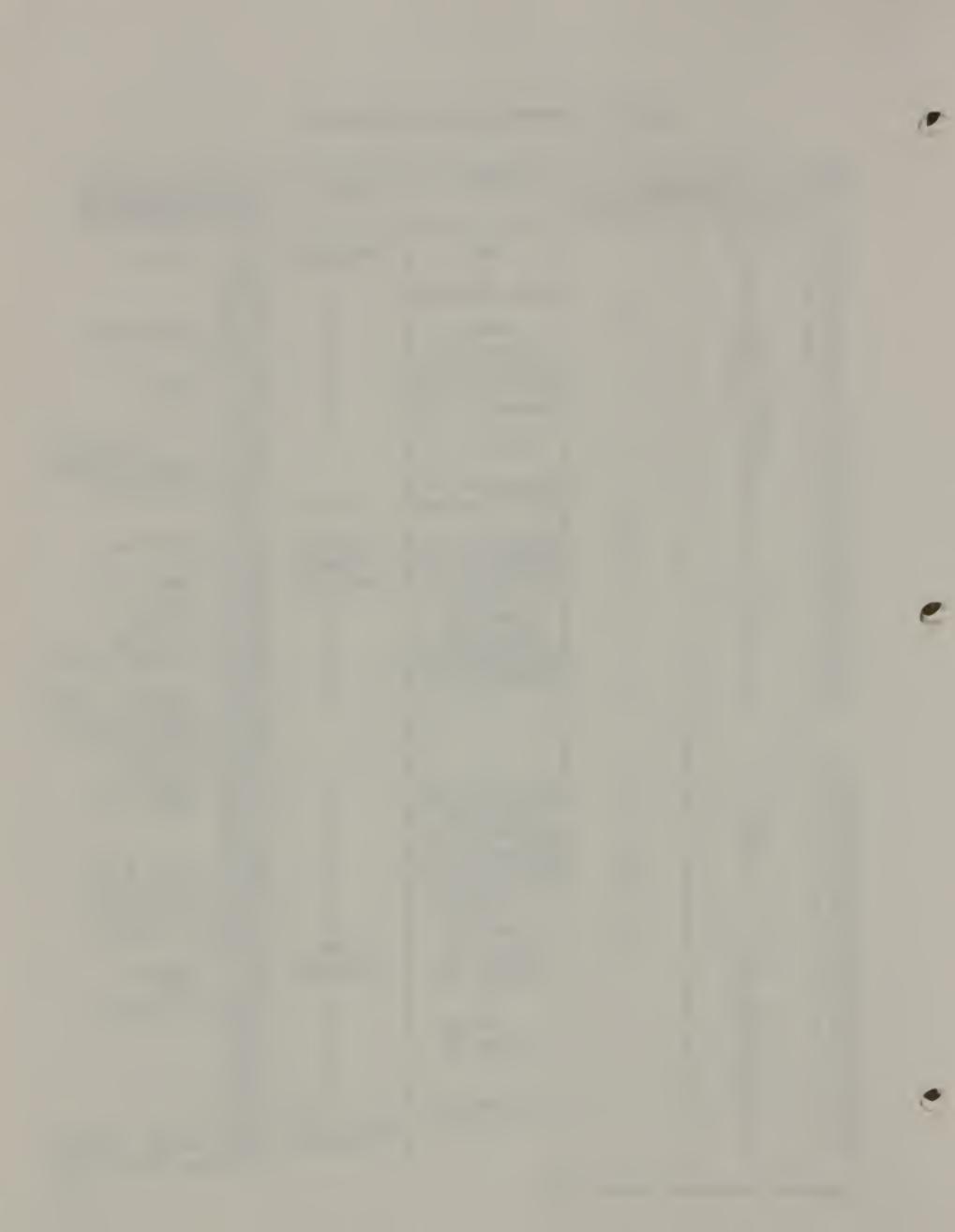
Y. T. Nercessian,
Secretary and Editor

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00. Back issues available.

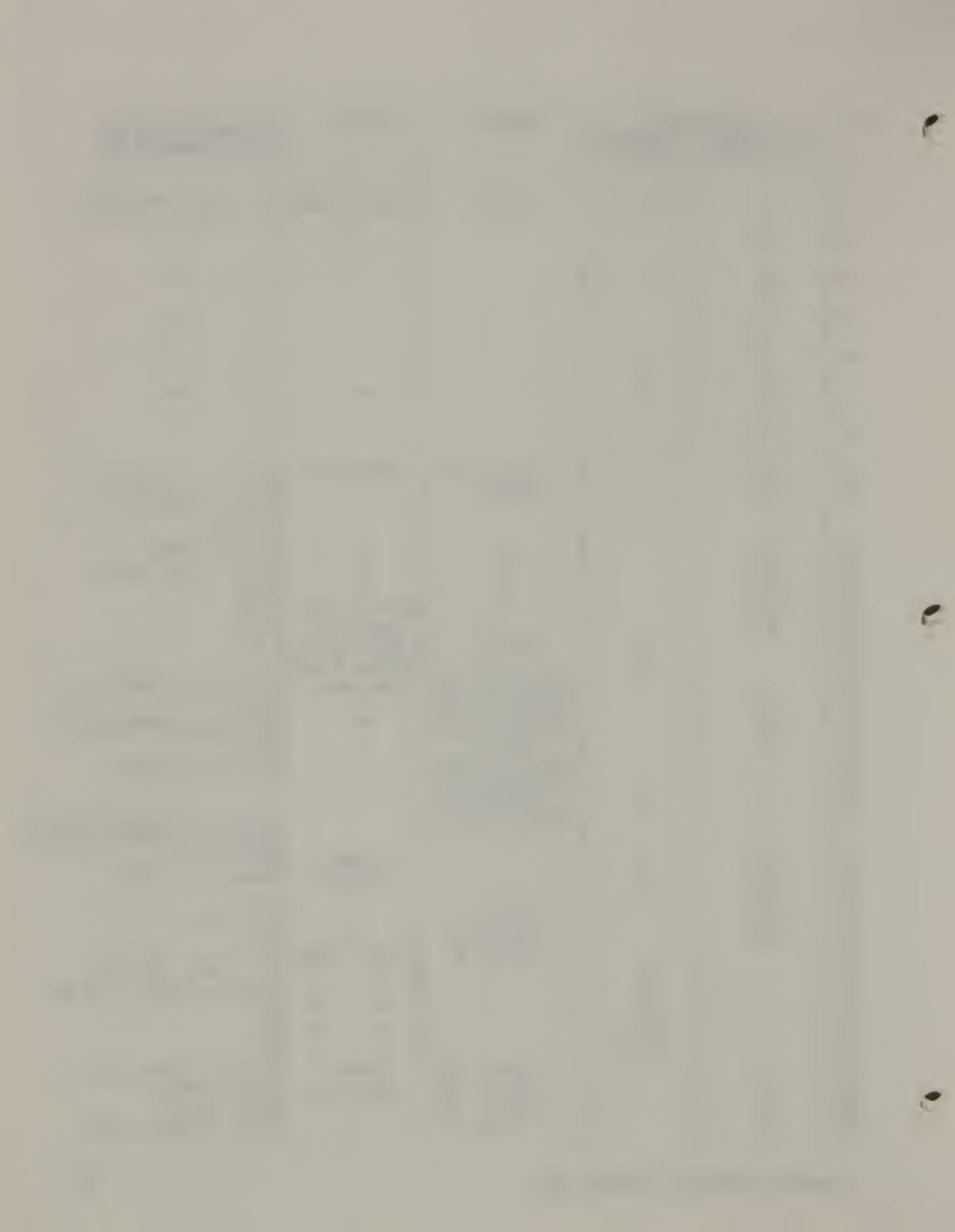

CILICIAN ARMENIAN COIN MONOGRAMS

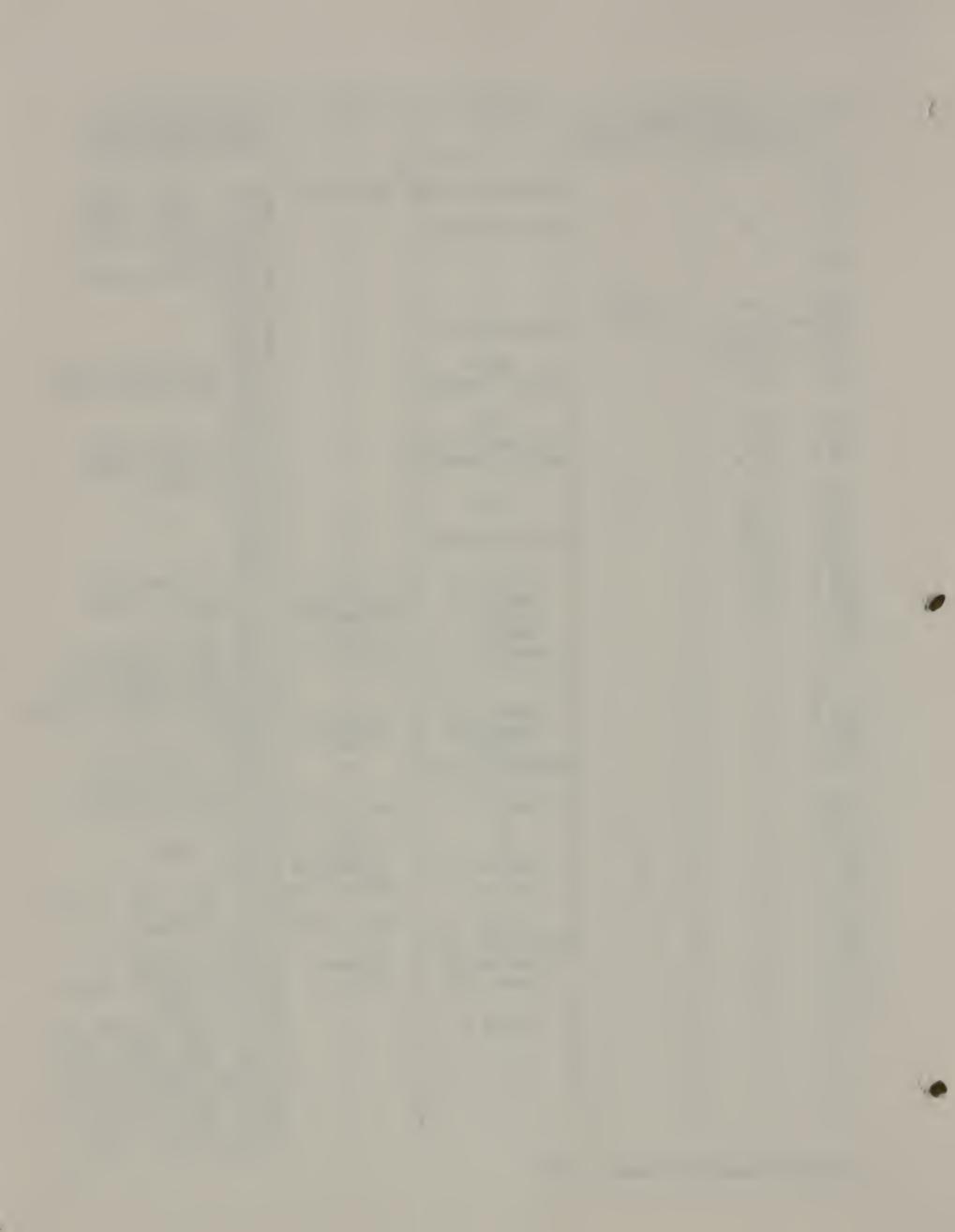
No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cili- cian Armenia No.
	Obverse	Reverse			
1	U/U		Oshin	Takvorin	1882, 1921-3
2	q		"	"	1935
3	q		Levon Usurper	"	2140
4	q	o	"	"	2138
5	q/U		Oshin	"	1890, 1925-7, 1931-3
6	q/u		Levon IV	"	1982-3
7	:/q		Gosdantin III	"	2083
8	· q		Levon Usurper	"	2134, 2136
9	b/o		Gosdantin III	"	2051
10	b/·		"	"	2053
11	t/U		Levon IV	"	1956
12	p		"		/ 1994-5
13	p		Gosdantin IV	"	1964, 1977-80, 1989-90,
14	p		Levon Usurper	Pogh	Haig. Arm. Rev.
15	p		"	"	2164-7
16	p	p	Gosdantin IV	Takvorin	2168
17	p	p	Gosdantin III	Pogh	Haig. Arm. Rev.
18	p	p	Gosdantin IV	Takvorin	2226-34
19	p/U		Oshin	"	Haig. Arm. Rev.
20	p/U		Levon IV	"	1891, 1924
21	p	s	Uncertain	"	1961-2, 1974
22	l		Gosdantin III	"	Haig. Arm. Rev.
23	l		Gosdantin IV	"	2086-7, 2108-9, 2119
24	l-	l	"	"	2207
					2169, 2171a-4, 2176-7,
					2180-3, 2186-9a, 2194,
					2199, 2201-6, 2208,
					2210-1, 2213
25	l	l	"	"	2179, 2192, 2212
26			Gosdantin III	"	Haig. Arm. Rev.
27	l/U	l	Levon IV	"	1960, 1975
28	l/.		Gosdantin III	"	2100
29	:/l	:/l	Gosdantin IV	"	2209
30		o	Gosdantin III	"	Haig. Arm. Rev.
31	u		Levon III	"	1753a-b, 1754, 1772
32		u	Oshin	"	Haig. Arm. Rev.
33	u/U	u	Levon IV	"	1949-53, 1966-8
34		u	Levon I	Tram	311-2
35	:/u		Levon III	Takvorin	1753, 1753c
36	?		Levon IV	"	1959, 1981
37	d/U		"	"	1954-5, 1969-73
38	u		Oshin	"	1958
39	U/S		Levon IV	"	1993
40	U/S		"	"	1988
41	:/U		"	"	1976
42	?		Levon III	"	1750
43	?		Oshin	Coron. Tram	1846-8
44	?	?	"	Takvorin	1849, 1852, 1870-6,
					1905-6a, 1907-9, 1930

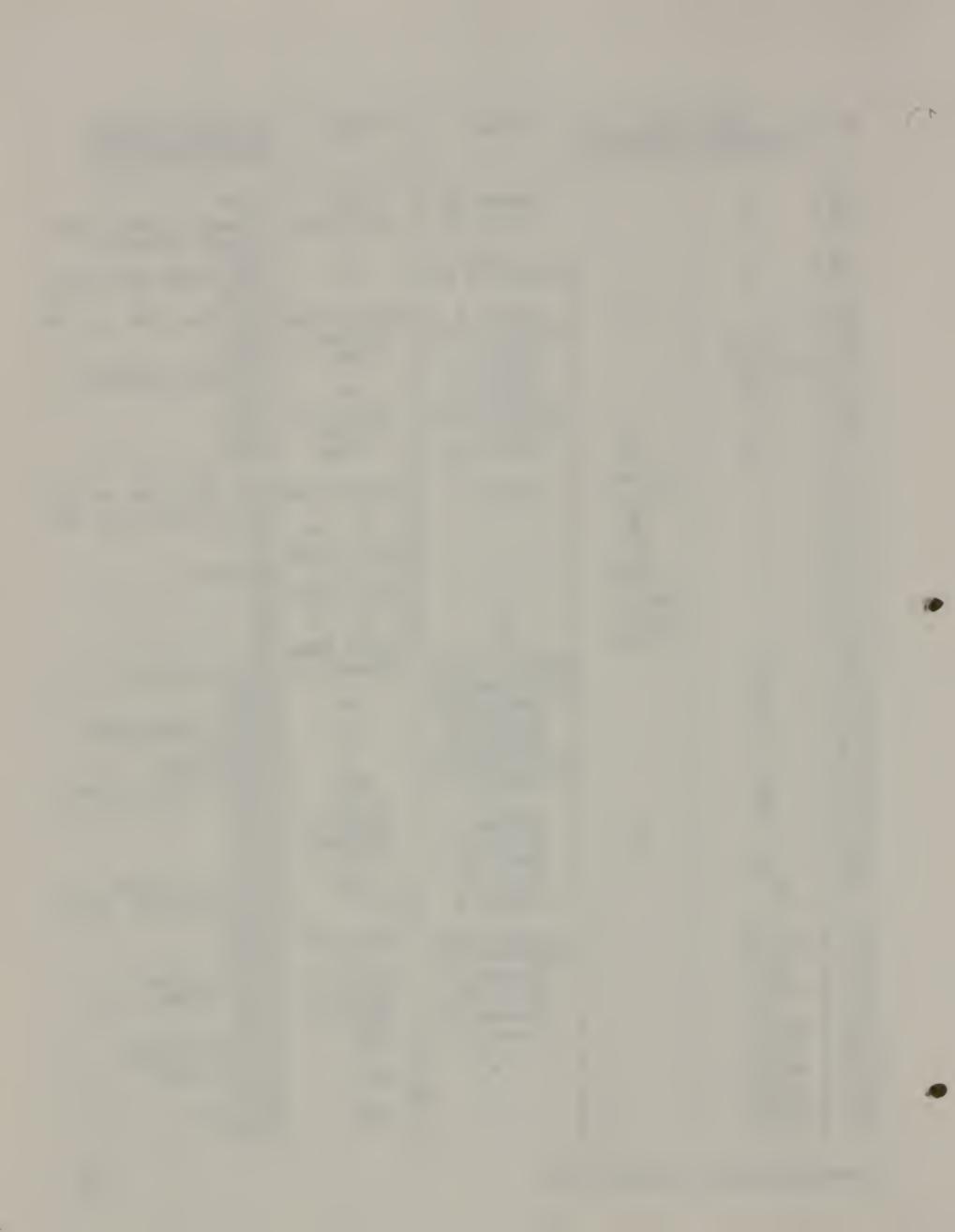
No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cili- cian Armenia No.
	Obverse	Reverse			
45	S	..	Levon I	Coron. Tram	Sel. Num. St. 310-5
46	š		"	"	"
47	ž	..	"	"	"
48	ž		"	"	"
49	ž	U.	"	"	"
50	ž*	..	"	"	"
51	ž*	..	"	"	"
52	S/..		Levon IV Oshin	Takvorin	1957
53	./S			"	1853-5a, 1859-69, 1886, 1895-903, 1906b, 1910-20
54	S/L		"	"	1877-9, 1904
55	E		"	"	1857, 1880, 1929
56	S/L		"	"	1928
57	E/L		"	AE Tak.type	1936
58	S/U		"	Takvorin	1883
59	η		Levon I "	Double tram	48
60	η			Double Tram	16
61	ç		Gosdantin III Gosdantin IV	Takvorin	2043, 2052, 2067, 2073
62	ç	ç		"	2200
63	ç.		Gosdantin III	"	2063, 2068, 2075, 2082
64	s		Oshin	"	1887-9
65	s		Gosdantin IV	"	Haig. Arm. Rev.
66	s		Gosdantin III	"	"
67	s	L	Uncertain	"	"
68	s	s	Gosdantin IV	"	2171, 2175-6, 2178, 2184-6, 2190-1, 2193, 21958, 2214-6
69	s	s	"	Pogh	2217-25
70	S/o	s	"	Takvorin	Haig. Arm. Rev.
71	S/o	S/o	"	"	"
72	•/s		Oshin	"	1892-4a
73	•/s		Levon IV	"	1963
74	η		Levon I	Double Tram	14
75	η		"	"	47, 53-6, 62, 64
76	η.		"	"	39-42, 49, 52, 59, 61, 63
77	η.		"	"	67
78	η/.		"	"	60
79	η/.	•/η	"	"	66
80	o		Levon II	Tram	1516-8, 1534, 1539
81	o		Levon III	Takvorin	1748, 1761-2
82	o		Levon IV	"	1965, 1991
83	o		Guy	"	2030, 2032a, 2034

No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cilician Armenia No.
	Obverse	Reverse			
84	o		Gosdantin III	Takvorin	2044, 2058, 2065,
85	o		Levon Usurper	"	2092, 2102, 2105a
86	o	o	"	"	2129-31, 2139, 2141-2,
87	o		"	"	2146, 2151
88	o/b/.:/.		Gosdantin III	"	2150, 2153-4, 2157-8,
89	∴/o/p/b/.	o/b/.:/.	"	"	2161-2
90	o/o		Gosdantin III	"	2145
91	o/o		"	"	2059
92	o/.		Guy	"	2057
93	o/.		Gosdantin III	"	2029, 2034, 2037, 2039
94	o/.		Levon Usurper	"	2135, 2143, 2146, 2149,
95	o/.	o/.	Guy	"	2155
96	o/o		Gosdantin III	"	2028a
97	o/o		Levon Usurper	"	2052, 2054, 2061
98	o/+		"	"	2144, 2147-8, 2156,
99	+/o		Levon II	Tram	2160, 2163
100	→		Levon I	Double Tram	1497, 1515-5a, 1529
101	Y/u		Oshin	Takvorin	Gr. Suisse, 694
102	.		Levon I	Tram	1884-5
103	.		Hetoum I	H-Z Tram	166, 240c
104	.		Levon II	Tram	862, 905-7, 919, 967,
105	.		Levon IV	Takvorin	970, 998, 1008, 1139,
106	.		Guy	"	1147, 1177-8, 1381-5, 1387
107	.		Gosdantin III	"	1468-9, 1473-6, 1497b
108	.	.	Levon I	Double Tram	1986-7
109	.	.	"	30, 35	2031
110	.	.	"	50	2062a, 2064, 2071-2,
111	.	.	Levon III	Tram	2076-8, 2099, 2111
112	.	.	Levon I	Takvorin	557a, 657b
113	.	./.	"	"	1765
114	..		Guy	Double Tram	20
115	..		Gosdantin III	Takvorin	Sel. Num. St. p. 283
116	..		Hetoum II	"	2033, 2035-6
117	./..	..	Levon II	Kardez	2104
118	..		Levon I	Tram	1597-8, 1604
				"	1498-9, 1503-5, 1520-1,
				"	1533, 1535
				"	149, 158-9, 162, 164,
				"	171, 328, 335, 341,
				"	346, 356, 358-9, 371-2,
				"	379-81, 386-7, 397-8,
				"	402, 422, 427, 431-2,
				"	434, 582-3, 603-6,
				"	629-30, 637, 676

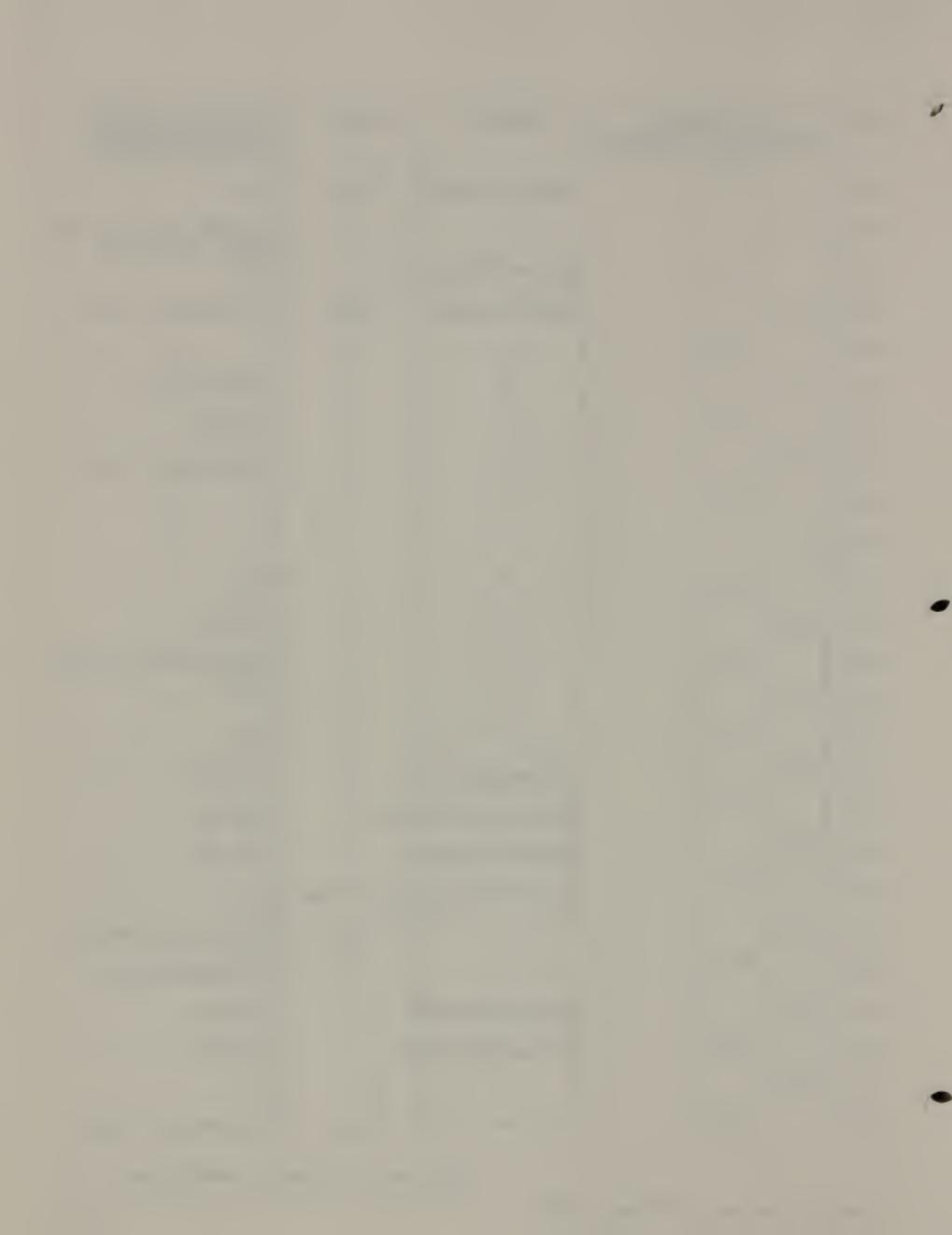
No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cilician Armenia No.
	Obverse	Reverse			
119	••		Levon II	Tram	1438
120	••		Levon III	Takvorin	1734-5, 1757-60, 1766-7, 1776-8, 1791-801
121	••		Oshin	"	1856
122	••		Gosdantin III	"	2081, 2084, 2096, 2105, 2112
123		••	Levon I	Double Tram	Sel. Num. St. p. 283
124	••/•/•		Gosdantin III	Takvorin	2080
125			Levon I	Tram	660-1
126	••/•/•		Levon II	"	1439, 1452, 1465-7
127			Levon I	"	339
128	••		Gosdantin III	Takvorin	2103
129	••		Hetoum I	H-Z Tram	1143
130	••	••	Levon II	Tram	1527
131	••/•/•		Levon I	Double Tram	Sel. Num. St. p. 283
132	••		"	" "	18, 21, 23, 26, 33-4, 36
133	••		"	$\frac{1}{2}$ " "	45
134	••/•		"	Double Tram	32
135	••/•/•		"	$\frac{1}{2}$ " "	38, 46, 51
136	••/•/•		"	Double Tram	25
137	••/•/•		"	" "	27
138	••/•/•		"	$\frac{1}{2}$ " "	37
139	••/•/•		"	Double Tram	31
140	••:		Gosdantin III	Takvorin	2069a, 2115-6
141	6		Levon Usurper	"	2132
142	✓		Levon IV	"	1985
143	†		Levon III	"	1774, 1788-9, 1790a
144	+		Levon IV	"	1948-8a
145	+		Gosdantin III	"	2093, 2100a
146	✗		Levon II	Tram	1433-7, 1446-51, 1464
147	✗		"	$\frac{1}{2}$ "	1524
148	*		Hetoum I	Kardez	1613
149	*		Levon II	Takvorin	1751
150	*	*	Levon III	"	1749
151	*	*	Levon I	Tram	303, 334, 354a
152	★	*	Hetoum I	H-Z "	1365-6, 1371-2, 1374, 1411-2
153	★ ★		Levon III	Takvorin	1772a
154	★ .		Gosdantin III	"	2084a
155	*/*		Hetoum II	Billon	1609, 1611-2
156	*/**		Levon II	Takvorin	1500, 1508-9, 1537
157	/*		Hetoum II	Billon	1614
158	*/j/+		Levon II	Tram	1501-2, 1511-3
159	*/j/+		"	$\frac{1}{2}$ "	1526, 1531, 1538
160	*/j/—		"	Tram	1506-7, 1510
161	*/j/†		"	$\frac{1}{2}$ "	1532
162	*/+/)		"	Tram	1487-90
163	*/+/-		"	"	1486

No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cilician Armenia No.
	Obverse	Reverse			
164	○		Hetoum I	H-Z Tram	853, 856a, 866-71, 882, 887
165	○/*		"	"	873, 886
166)		Levon I	Double Tram	Sel. Num. St. p. 283
167)		Hetoum I	H-Z Tram	966
168	C		Levon I	Double Tram	15
169	၂၇၁		"	"	28-9
170	၂၇၁		Hetoum I	H-Z Tram	940
171	၂၇၁		"	"	1084
172	Λ		Levon I	Double Tram	17
173	Lor < or T		Hetoum I	H-Z Tram	861, 872, 911, 913-8, 920-1
174	Lor < or T		Levon II	Tram	1456-7, 1460, 1462-3, 1472, 1477-8, 1528
175	•/T		"	"	1453-5, 1458-9, 1525
176	❖		Hetoum I	H-Z Tram	1350
177	↔		Levon II	Tram	1471
178	✗		"	"	1461, 1484
179	✗		"	"	1491-2, 1457a
180	✗		"	"	1493, 1496
181	✗		"	"	1494
182	E		"	"	1514
183	✗		"	"	1536
184	8		Levon III	Takvorin	1747, 1769, 1771
185	8	*	"	"	1746
186	8/..	*	"	"	1770
187	8/..	*	"	"	1755
188	8/..	*	"	"	1752, 1756
189	+ +		Hetoum-Kaiqobad	Tram	778
190	+ +		Hetoum-Kaikhush.	Tram	791, 798, 803, 808
191	+ +		Hetoum-Kaiqobad	½ "	838
192	+ +		Hetoum-Kaikhush.	½ "	839
193	+ +		"	Tram	802, 804, 813, 816a, 828, 832
194	+ +		Hetoum-Kaiqobad	½ Tram	836
195	+. +		Hetoum-Kaikhush.	Tram	Sel. Num. St. 322-9
196	+ +..		"	"	786
197	+ +..		"	"	Sel. Num. St. 322-9
198	+ +..		"	"	"
199	+ +.. *	*	Hetoum-Kaiqobad	"	783

No.	Monogram		Ruler	Coin	Coinage of Cili- cian Armenia No.
	Obverse	Reverse			
200			Hetoum-Kaikhush.	Tram	786
201			"	"	795, 807, 811, 815, 819,
202			Hetoum-Kaiqobad	$\frac{1}{2}$	824-6, 831, 834-5 837
203			Hetoum-Kaikhush.	Tram	Sel. Num. St. 322-9
204			"	"	"
205			"	"	797, 800, 816
206			"	"	801, 812
207			"	"	Sel. Num. St. 322-9
208			"	"	"
209			"	"	"
210			"	"	788
211			"	"	799, 823
212			"	"	806, 809, 814, 818, 821, 827
213			"	"	790
214			"	"	794
215			Hetoum-Kaiqobad	"	776, 780-1
216			Hetoum-Kaikhushrew	"	785, 810
217			Hetoum-Kaiqobad	"	777, 782
218			Hetoum-Kaikhushrew	$\frac{1}{2}$	Tram 840
219			"	Tram	796, 820, 822, 829-30, 833
220			"	"	Sel. Num. St. 322-9
221			Hetoum-Kaiqobad	"	779, 784
222			Hetoum-Kaikusrew	"	789, 805
223			"	$\frac{1}{2}$	" 841
224			"	Tram	Sel. Num. St. 322-9

Compiled by TERENIK NERCESSIAN

BOOK REVIEW

DRAMAGITAKAN HARTS'ER [Numismatic Queries]. by Berj Sabbaghian. edited by Toros Toranian. Aleppo: 1986. 288 pp., illus., card covers. In Armenian.

On July 12, 1982, the Armenian community of Aleppo, Syria, lost one of its numismatists, Berj Sabbaghian (or George F. Sabbagh). Berj was born in Aleppo in 1918, attended Haigazian school and a local French school and then attended a school in London specializing in business and law. In addition to Armenian and Arabic, he could fluently speak French, English, and German. He loved history and numismatics which was transformed into his specialty.

His plans included a book on Armenian coins. His early death from a heart attack would not permit him to see the realization of his dream. His friend Toranian edited and printed (in Beirut) his book posthumously.

The publication is a collective of Berj Sabbaghian's numismatic articles (11), lectures (26), and correspondence (36). Most of his articles and some of his lectures were published in various Armenological periodicals. His correspondence includes letters that he has received from and written to contemporary numismatists and Armenologists. The introduction is written by Dr. Toros Toranian. Saad Zaghlul al-Qawaqibi, president of Archaeological Society of Aleppo, has written the epilogue which was published in Arabic as a eulogy for Berj Sabbaghian in *al-Jumahir* daily newspaper (July 17, 1982) in Aleppo.

Dr. Toranian must be congratulated for offering the numismatic community such an attractive volume. The book will be a welcome addition to the library of any collector, numismatist, or scholar who has interest in Armenian numismatics. Y.T. Nercessian

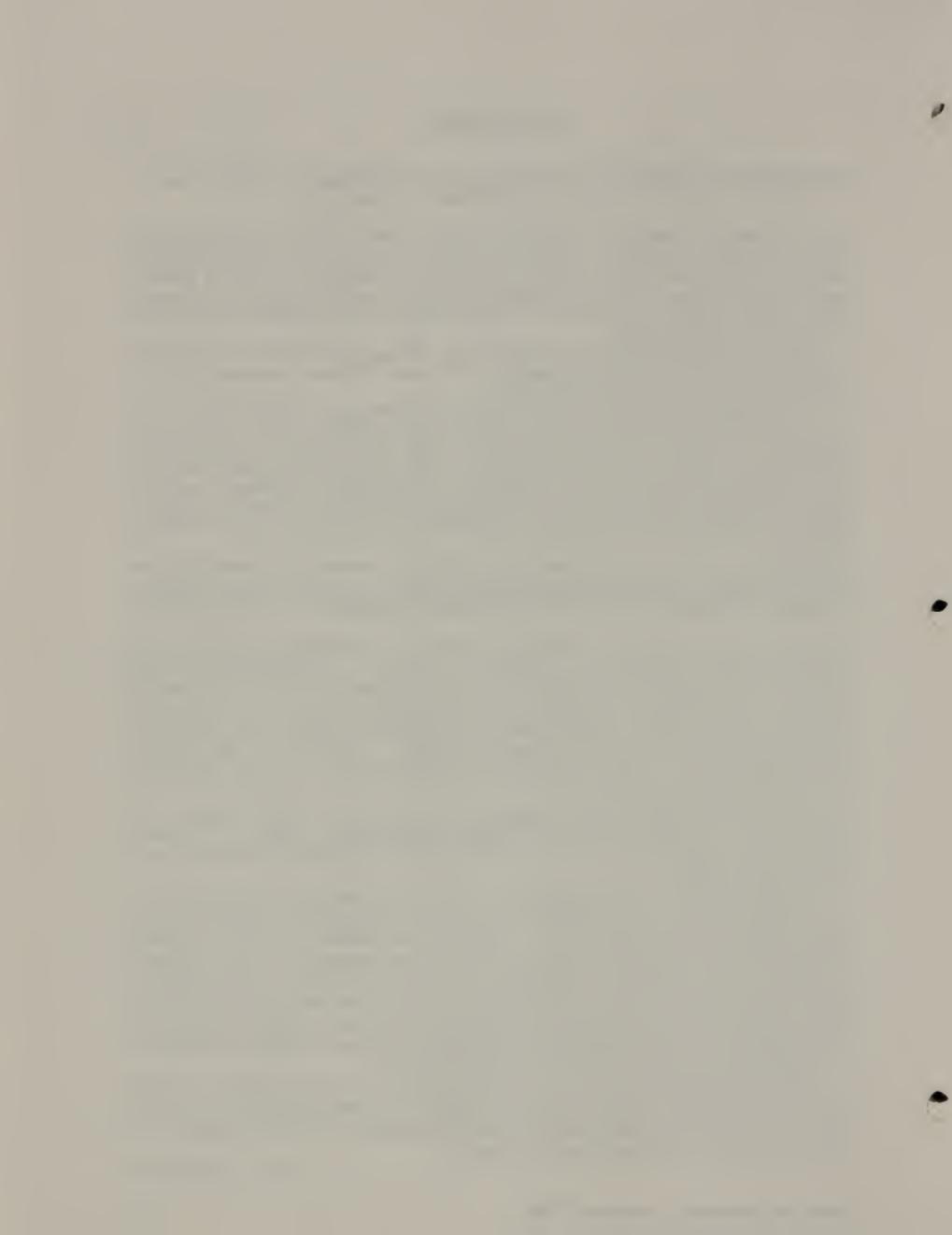
12 Ֆեւրիս 1982 թ. Հայլեպահայլքիւնը Կորսոնց իր դրամագէտներւ յիշ, Պետք Սապապաղեարը: Պերծ ծնած է Հայլեպի մէջ 1918 թ.: Նախակրթարանի ուսումը Հայկազեան Վարժարանէն սովորակէն ետք կը շարունակէ իր Երկրորդական ուսումը տեղական ֆրանսական Վարժարան յը: Բարձրագոյն ուսումը կը հետապնդէ Լուրդունի մէջ, աւարտեալով առուտրական ու օբյեկտական ճիշտերը: Բացի հայերնեւն ու արաբերնեւն, առ սապուն կը խօսի ֆրանսերն, աւզերէն և գերմաներն: Պատշաճագրութիւնը և դրամագիտութիւնը իր սիրած ճիշտերը կ'ըլլան, որոնք իր յասնագիտութեան կը վերածոնի:

Ծրագրած էր գիրք յը հրատարակել դրամագիտական հարցերու յափիր: Իր անժամանակ յանց թոյլ չտար իր երազին իրականացնելու տեսնեւ: Իր ընկերը Թորուանը կը խմբագրէ ու կը տակ ՊԵյութիւն մը Պերծին յետ յառու Դրամագիտուական համար հարցեր գիրքը:

Հրատարակութիւնը ժողովածոյն յըն է Պերծ Սապապաղեարի դրամագիտական յուղաձեւերուն (11), դասախոսութիւններուն (26) և ՊԵյակցութիւններուն (36): Իր յուղաձեւերուն մէծամասնութիւնը և դասախոսութիւններուն յի յասօն նախական հրատարակուած էին զարազար հայագիտական պարերաթերթուն մէջ: Իր Թրակցութիւններու կը պարունակեն նամակները, զորոնք ինք ստացած և գրած է ժամանակակից դրամագէտներուն և հայագէտներուն: Գրին ներածական գրած է թիժկ թոյլու Թորանեանը: Սաստ Զաղուլը Քառաքարի, Նախագահ Հայլեպի Հնագիտական Ընկերութիւնը, գրած է Վերաբանը ու իր դամբարական արաբերնով տպանած է Հայլեպի ՀՀ ՏԵՇ/ՀՐ (17 Յունիս 1982) օրաթերթին մէջ:

Բժիշկ Յորոս Թորանեան պէտք է շնորհանորուի, որ յայս գեղեցիկ և յաքու հատոր յը ընծածյց դրամագիտական համայնքին: Այս գիրքը սիրած յաւելում յը պիտի ըլլայ հայ դրամագիտութեան սիրահար իրաքանչիւր դրամահաւաքին, դրագէտին կամ բանասէրին գրադարանին հայր:

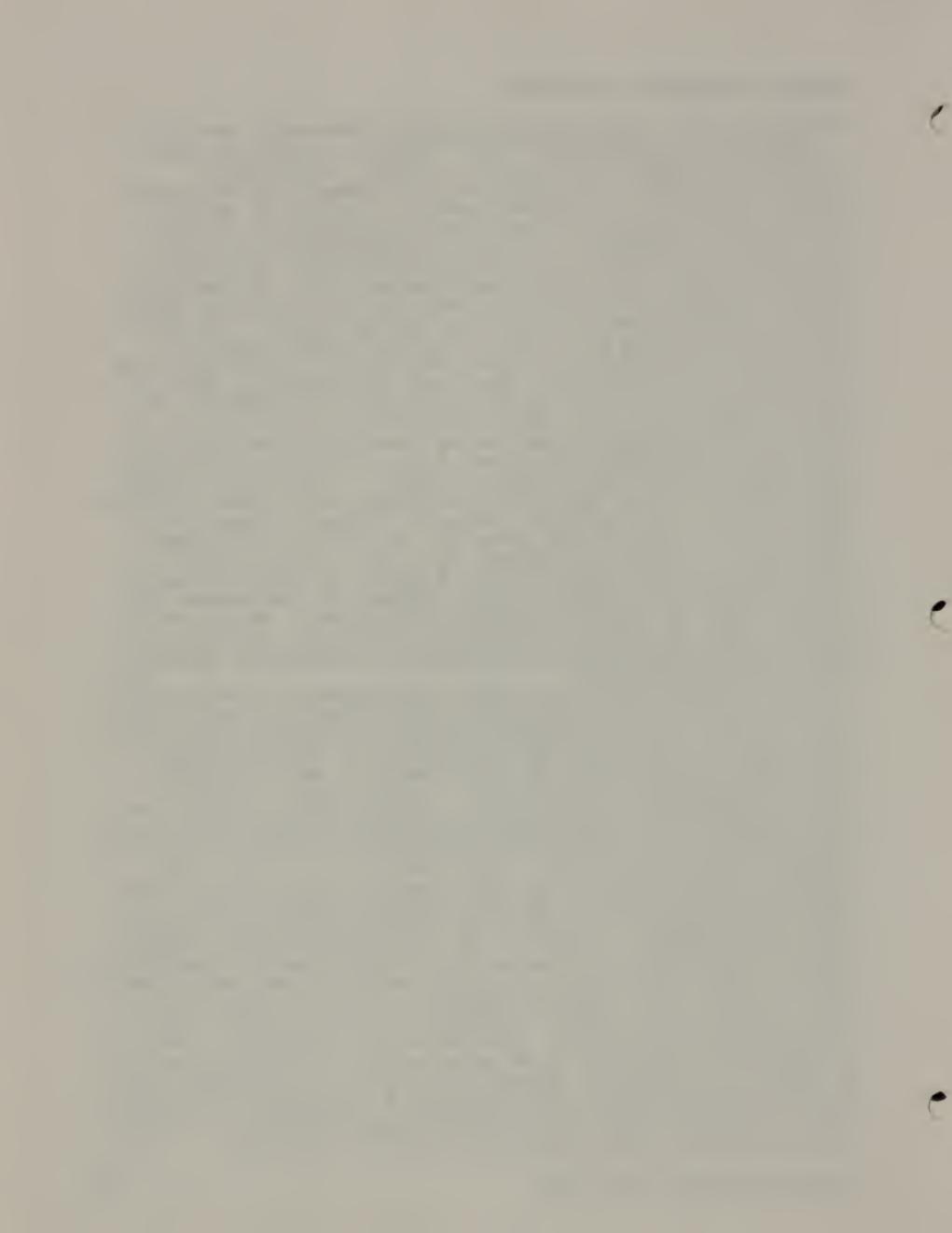
Ե. Թ. Ներսէսեան

ARMENIAN NUMISMATIC LITERATURE

SABBAGHIAN, Berj. *Dramagitakan harts'er* [Numismatic Queries] - Դրամագիտական հարցեր, զրեց Պերճ Սապուղանեան, edited by Toros Toranian. Aleppo: 1986, 288 pp., illus. In Armenian. The publication is a collective of Berj Sabbaghian's numismatic articles, lectures, and correspondence. Some of the articles were published in various Armenian periodicals. The following are the articles: In Lieu of Introduction; On Armeno-Arab Numismatics, Historical Background to Title "of All Armenians" Inscribed on Some Cilician Armenian Coins, The Shāh Armāns of Vaspurakan, Zāk'arian Dynasty and Ani, The First Silver Dirham of the Arab Empire Bears the Name of Armenia, The Numismatic and Historical Relations during Arab Period, Armenian Descent Atabeg and Sultan of Mosul Badr al-Din Lu'lū', Concerning a Few Armeno-Arab Numismatic Questions, Supplementary Table of Coins Struck in the State of Arminiyah of the Arab Empire; On Armenian Numismatics, The Number of Soldiers of Lucullus at the Battle of Tigranocerta, Notes on the Question of the Blood Relationship between Tigranes IV and Erato, Concerning the Hetoum-Zabel and Bilingual Type Trams of Hetoum I. The lecture series includes notes on the following: The Series of Cilician Armenian Coins, Levon I, Hetoum-Zabel, Levon II, Hetoum II, Smpad, Gondantin I, Levon III, Oshin, Levon IV, Guy Lusignan, Gondantin III, Levon the Usurper, Gondantin IV, Levon V, The Origin and Development of Arab-Islamic Coins, Tigranes the Great, Artavasdes II, Artaxias II, Tigranes III, Tigranes IV, Artavasdes III, Artaxiad Dynasty, again on Tigranes II the Great, Artavasdes II, Tigranes III. The section on "Letters" includes numerous examples he has received from and written to contemporary numismatists and Armenianologists.

Հրատարակութիւնը ծողովածոյ, մըն է Պերճ Սապուղանի դրամագիտական յօդուածներուն, զասահօսութիւններուն եւ թղթակցութիւններուն: Յօդ-լածներուն մի մասը լոյս տեսած են զանազան հայագիտական պարբերաթերթերուն մէջ: Յօդուածներուն հետևեալներն են.- Վասն Ներածածնանի. Հայ-արաբական դրամակիութեան շուրջ՝ Պատմական ակնարկ Կիլիկեան կարգ մը դրամսերուն վրայ յիշուած՝ Ամենայն հայոց տիտղոսնին շուրջ, Կասպուրականի Եահ Արմէնները, Զաքարիաններն ու Անին, Արաբական կայսուրական առաջին արքան կը կրէ Հայաստանի անունը, Դրամագիտական եւ պատմագիտական առնշութիւններ արաբական շրջանը, Հայազգի Աթարեկ եւ Մուսուլիկ Սուլթան Պատր էս Տին Լուլու, Հայ-արաբական դրամակիութեան մէկ քանի հարցերու շուրջ, Ցաւելուածական ցանկ հատանաւած դրամսերու Արմինիան վարչական սահանգին մէջ. Հայ դրամ զիտութեան շուրջ՝ Լուկուլլոսի զինուորաներուն Թիւր Տիգրանա-կերտի Շակատամարտին, Տիգրան Դ.ի եւ Երատոյի արիւնակցական կապերու արցին շուրջ, Հեթում Ա.ի Հեթում-Զապէլ եւ Երկլեզուեան դրամներու մասին: Դասահօսութիւններու շարքը կը պարունակէ զրառումներ հետեւեալ-ներու մասին.- Հայ Կիլիկեան դրամաշարք, Լեւոն Ա, Հեթում-Զապէլ, Լեւոն Բ, Հեթում Բ, Սմբատ, Կոստանդին Ա, Լեւոն Գ, Օշին, Լեւոն Դ, Կի Լիլինեան, Անսանդին Գ, Լեւոն Բոնակալ, Անսանդին Դ, Լեւոն Ե, Արաբական դրամներու ձագումն ու զարգացումը, Սեծն Տիգրան, Արտաւազ Բ, Արտաշէս Բ, Տիգրան Գ, Տիգրան Դ, Արտաւազ Բ, Տիգրան Գ, ``Նամակա-սի՝ ի բաժինը կը պարունակէ ժամանակակից դրամագէտները ու հայագէտ-ներէ իր ստացած ու զրած նամակներէն բազմաթիւ նմուշներ: Եթու

SARYAN, Levon A. Armenia's Mysteries, by L. A. Saryan. Bank Note Reporter, Vol. XIV (July 1986), No. 7, pp. 18-21, illus. The author mentions the historical events leading to the independence of the Armenian Republic (1918) and discusses the bank notes printed in London by the Waterlow and Sons establishment. Saryan outlines the career of painter Arshag Fetvadjian who designed the 50, 100, and 250 ruble notes of the Armenian Republic. Fetvadjian also was the artist who designed the postage stamps of the Armenian Republic assigned to the Chassepot Printing Works of Paris.

Հեղինակը կը յիշէ պատմական դեպքերը որոնցմէ ծովոն առաջ ասանի Հանրապետութիւնը (1918) եւ կը ընարկէ դրամաթուղթերը, որոնք տպուած են Լուղոնի Ուաթեր լուու եւ Որդիք հաստառութեան կողմէ։ Մասն կ'ուրուազծ գործունեւթիւնը սկարիչ Արշակ Ֆեթվաճեանի, որ կերտեց Հայաստանի Հանրապետութեան 50, 100 եւ 250 ռուբլինց դրամաթուղթերը։ Ֆեթվաճեան նաև այն արուեստագէտն է, որ կերտեց Հայաստանի Հանրապետութեան նամակադրոշմերը, որոնք յանձնուած էին Փարիզի Շատէփոս տպագրական հիմնարկին։ Եթէ

SARYAN, Levon A. Unraveling the Mysteries of Armenian Paper Money, by Levon A. Saryan. Armenian Weekly, Vol. LVI (12 July 1986), No. 2 (2844), pp. 8-9, 12.
See the above abstract.

SARYAN, Levon A. Hayastani Hanrapetut'ian 1919-i t'ght'adrammern u droshmat'ugt'eré /The 1919 Bank Notes and Postage Stamps of the Republic of Armenia/ - Հայաստանի Հանրապետութեան 1919-ի թղթադրումներն ու դրոշմաթուղթերը, գրեց՝ Լեւոն Ա. Սարեան. Hairenik, Vol. 91 (6, 9 December 1986), Nos. 43037, 43038, pp. 4-5 of each respective issue, illus. In Armenian.
See the above abstract.

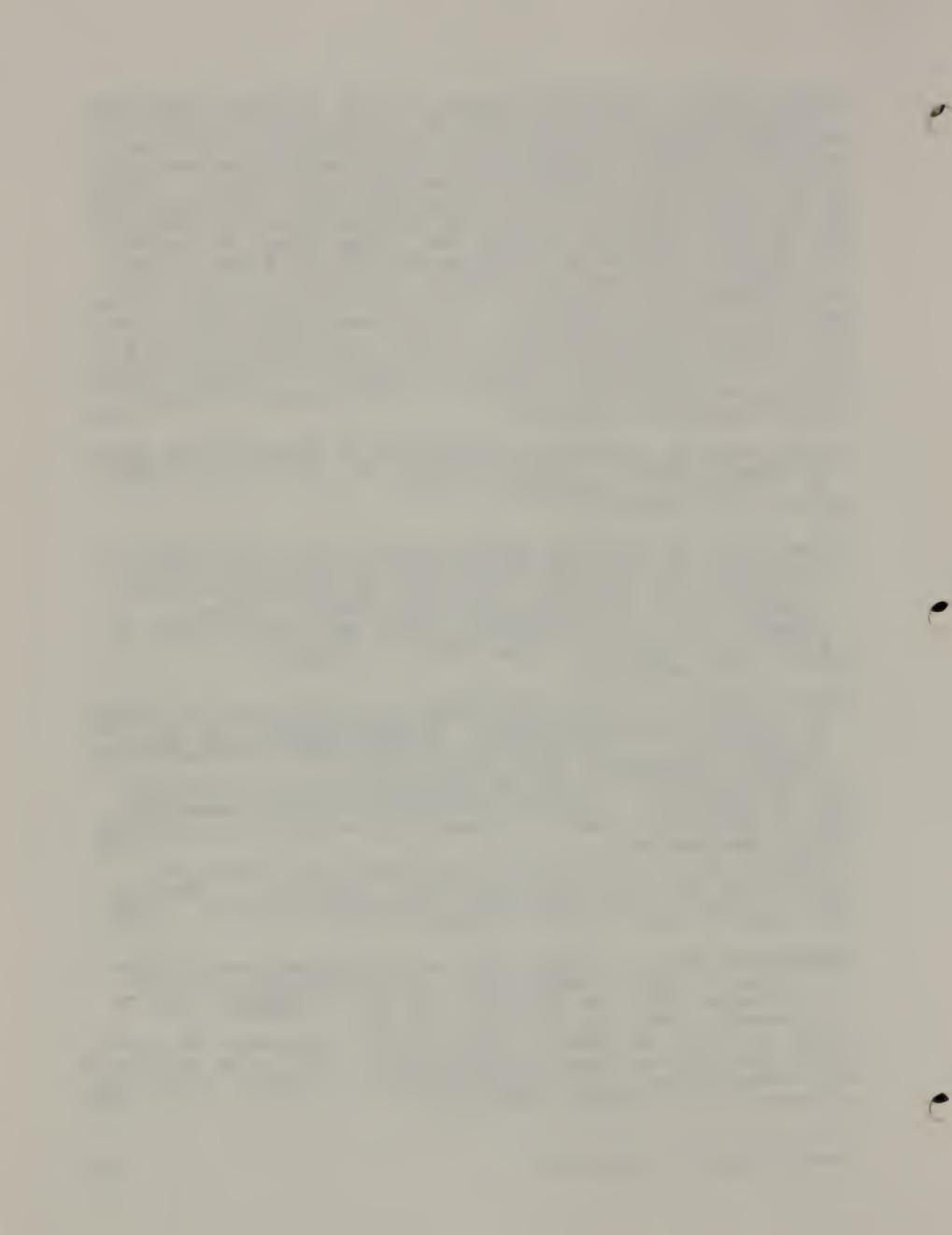
UNITED ARMENIAN CULTURAL ASSOCIATION. Dr. Levon Saryan to Lecture in Chicago on Armenian Coinage. Armenian Weekly, Vol. LVI (18 October 1986), No. 16 (2858), p. 4; Newsletter, United Armenian Cultural Association, (Fall 1986), p. 3.

In a press release the United Armenian Cultural Association program is announced. A lecture on "Coins of Kings: A Numismatic Tour of Armenian History" is scheduled to be the topic and Levon Saryan, the speaker. YTN

Թերթերու տրուած ծանուցումով մը յայտարարուած է Միացեալ Հայ Մեակութային Սիրութեան ճողովին օրակարգը։ Ծրագրուած է Հայացաւորներու դրամները։ Հայոց պատմութիւնը դրամագիտական ակնցող նիւթի մասին դասախոսութիւնը մը Լեւոն Սարեանի կողմէ։ Եթէ

BAGDASARIAN, Nazaly. Saryan Lectures on Armenian Money Through the Ages, by Nazaly Bagdasarian. Armenian Weekly, Vol. LVI (8 November 1986), No. 19 (2861), pp. 4, 14; Asbarez, Vol. 78 (8 November 1986), No. 7907, pp. 19, 24.

During a lecture on Armenian coins, Saryan talks about the coins of the Artaxiad and Roupenian dynasties, as well as the bank notes and postage stamps of the Armenian Republic. Mention is made the achievements of Armenian numismatists. YTN

Հայկական դրամներուն մասին տրուած դասախոսութեան մը ընթագրին
Սաբեան կը խօսի Արաշէսեան եւ Խուրենեան հարսութիւնաց դրամներուն
մասին, ինչպէս նաև Հայաստանի Հանրապետութեան թղթադրամներուն եւ
դրոշմաթուղթերուն վրայ: Ցիշուած են իայ դրամագէտներուն աշխատանքները:

MOUSHEGHIAN, Kh. A. Hayastanum Kilikian dramashrjanarut'ian ar-
t'iv /On Monetary Circulation of Cilician Armenian Coins in Ar-
menia/ - Հայաստանում Կիլիկյան դրամաշրջանառության առթիվ, զբց
լաշառուր Սուշեղյան. Lraber Hasarakakan Gitut'yurneri, Vol.
XLVII (June 1986), No. 6 (522). In Armenian.

In a letter addressed to the editor, Mousheghian would like to correct the article penned by H. Sarkissian and M. Karapetian (1985, No. 11, pp. 54-58). Mousheghian concludes that Cilician Armenian coins never had wide scale circulation in Armenia Major and lack complete excavation data. Furthermore, during 300 years not even a single hoard was discovered which had Cilician Armenian coins within their composition. YTN

Խմբագրութեան գրուած նամակով մը, Սուշեղյան կը փափարի ուղղել այս յօդուածը, որ ստորագրուած էր Հ. Արգասեանի եւ Մ. Կարապետի կողմէ (1985, թի 11, էջ 54-58): Սուշեղյան կ'եղակացնէ թէ Կիլիկյան Հայաստանի դրամները զանգուածօրէն տարածում չեն ունեցած Մեծ Հայրին մէջ եւ զուրկ են պեղումներու շերտագրութեան լիստէր տուեալներէն: Աւելին՝ 800 տարուան ընթագրին թէկուզ մի զանձ չէ յայտնաբերուած որու կազմին մէջ ըւլային Կիլիկյան հայկական դրամներ:

DONATIONS

(period ending 30 September 1987)

Anonimous Donations.....	\$4000.00
Derderian, George	25.00*
Eskijian, Luther	260.50*
Gewenian, Wartan	20.00*
Guevrekian, Jack	100.00*
Jamgochian, Nicholas	50.00*
Jernukian, Arthur	25.00*
Joseph, Edward	50.00*
Karadian, Stefan	100.00*
Malakian, George	25.00*
Matossian, Garo	24.00*
Plemmons, Robert A.	19.00*
Saryan, Levon	38.60*
Setian, Charles	24.00*
Vanley, Harry T.	144.00*
Nercessian, Y. T. (Photography).....	590.00
Also photocopying of Armenian Numismatic Journal	

* Donations made for the computer fund.

6

e

e

1987

Y. T. NERCESSIAN
 ARMENIAN COINS AND BOOKS
 8511 Beverly Park Place
 Pico Rivera, CA 90660

BULLETIN No. 12
 Supplement F

Coins of Cilician Armenia

507. Hetoum-Zabel (1226-1271) regular silver trams. Obv.: On the left, queen to right but facing. On the right, Hetoum to left and facing. Both crowned, wearing royal vestments, and holding a long cross. Rev.: lion to right, crowned and a cross behind him.
 Bed. 845, AR 22 mm, 2.80 gm..... VF 25.00

508.	---	Bed. 846,	AR 21 mm,	2.85 gm.....	VF+	27.50
509.	---	Bed. 852,	AR 21 mm,	2.73 gm.....	VF	25.00
510.	---	Bed. 856V,	AR 22 mm,	2.88 gm	F+	17.50
511.	---	Bed. 856c,	AR 21 mm,	2.35 gm	-F	12.50
512.	---	Bed. 857,	AR 20 mm,	2.73 gm	VF	25.00
513.	---	Bed. 872,	AR 21 mm,	2.99 gm	EF	37.50
514.	---	Bed. 874,	AR 21 mm,	2.69 gm	F+	17.50
515.	---	Bed. 875,	AR 21 mm,	2.86 gm	-VF	20.00
516.	---	Bed. 877,	AR 22 mm,	2.73 gm	VF+	17.50
517.	---	Bed. 879,	AR 21 mm,	2.77 gm	VF+	27.50
518.	---	Bed. 882,	AR 21 mm,	2.93 gm	VF	25.00
519.	---	Bed. 888,	AR 21 mm,	2.76 gm	VF	25.00
520.	---	Bed. 894V,	AR 20 mm,	2.85 gm	VF+	17.50
521.	---	Bed. 896,	AR 20 mm,	3.11 gm	-EF	32.50
522.	---	Bed. 896,	AR 20 mm,	2.78 gm	VF+	25.00
523.	---	Bed. 896,	AR 22 mm,	2.76 gm	F+	17.50
524.	---	Bed. 900,	AR 20 mm,	2.93 gm	VF+	27.50
525.	---	Bed. 903,	AR 20 mm,	2.92 gm	-VF/VF+	22.50
526.	---	Bed. 919,	AR 20 mm,	2.76 gm	-VF/VF+	22.50
527.	---	Bed. 920,	AR 21 mm,	3.24 gm	VF+	25.00
528.	---	Bed. 921V,	AR 2C mm,	2.13 gm	F+/-VF	15.00
529.	---	Bed. 922V,	AR 21 mm,	2.85 gm	-VF	25.00
530.	---	Bed. 922a,	AR 20 mm,	2.86 gm	VF	25.00
531.	---	Bed. 922a,	AR 20 mm,	2.75 gm	VF	17.50
532.	---	Bed. 927,	AR 21 mm,	2.94 gm	VF+	25.00
533.	---	Bed. 931,	AR 22 mm,	2.81 gm	VF	20.00
534.	---	Bed. 937,	AR 21 mm,	3.0 gm	VF+	25.00
535.	---	Bed. 952,	AR 21 mm,	2.99 gm	VF	25.00
536.	---	Bed. 958,	AR 22 mm,	2.97 gm	VF+	20.00
537.	---	Bed. 959,	AR 22 mm,	2.92 gm	VF	25.00
538.	---	Bed. 960,	AR 21 mm,	2.87 gm	F+/-VF	17.50
539.	---	Bed. 965V,	AR 21 mm,	2.79 gm	VF	20.00
540.	---	Bed. 971,	AR 23 mm,	2.96 gm	-VF	20.00
541.	---	Bed. 983,	AR 20 mm,	2.83 gm	-VF	22.50
542.	---	Bed. 984,	AR 21 mm,	2.62 gm	VF	25.00
543.	---	Bed. 985,	AR 20 mm,	2.94 gm	-EF	32.50
544.	---	Bed. 985,	AR 20 mm,	2.84 gm	VF+	25.00

ARMENIAN COINS AND BOOKS

545.	---	Bed. 985V, AR 21 mm, 2.85 gm	VF+	27.00
546.	---	Bed. 987, AR 21 mm, 2.91 gm	VF	22.50
547.	---	Bed. 988, AR 21 mm, 2.97 gm	VF	20.00
548.	---	Bed. 997, AR 21 mm, 2.73 gm	-VF	20.00
549.	---	Bed. 1006, AR 21 mm, 2.97 gm	VF+	25.00
550.	---	Bed. 1006, AR 21 mm, 2.69 gm	-VF	20.00
551.	---	Bed. 1008, AR 22 mm, 2.98 gm	VF+	25.00
552.	---	Bed. 1008, AR 21 mm, 2.81 gm	-VF	20.00
553.	---	Bed. 1031, AR 20 mm, 2.81 gm	VF+	25.00
554.	---	Bed. 1032, AR 20 mm, 3.00 gm	VF+	22.50
555.	---	Bed. 1032, AR 21 mm, 3.00 gm	VF	25.00
556.	---	Bed. 1032, AR 21 mm, 2.89 gm	-VF/VF+25.00	
557.	---	Bed. 1032, AR 20 mm, 2.68 gm	F	10.00
558.	---	Bed. 1032, AR 21 mm, 2.72 gm	-VF	20.00
559.	---	Bed. 1036a, AR21 mm, 2.93 gm	VF+	22.50
560.	---	Bed. 1043V, AR22 mm, 3.02 gm	VF	22.50
561.	---	Bed. 1043V, AR21 mm, 2.73 gm	-VF/VF	20.00
562.	---	Bed. 1045, AR 21 mm, 2.98 gm	VF+	25.00
563.	---	Bed. 1051, AR 21 mm, 3.01 gm	VF	20.00
564.	---	Bed. 1056V, AR21 mm, 2.85 gm	-VF	18.00
565.	---	Bed. 1059, AR 22 mm, 2.94 gm	VF+/-VF25.00	
566.	---	Bed. 1062, AR 21 mm, 2.96 gm	VF+	22.50
567.	---	Bed. 1063, AR 21 mm, 2.85 gm	VF	25.00
568.	---	Bed. 1063, AR 21 mm, 3.02 gm	-VF	17.50
569.	---	Bed. 1068, AR 21 mm, 2.91 gm	VF+/-VF25.00	
570.	---	Bed. 1068, AR 21 mm, 2.42 gm	VF+/-VF25.00	
571.	---	Bed. 1075, AR 21 mm, 2.79 gm	VF	22.50
572.	---	Bed. 1105V, AR21 mm, 2.75 gm	F+	17.50
573.	---	Bed. 1071, AR 21 mm, 2.95 gm	VF+	27.50
574.	---	Bed. 1076, AR 21 mm, 3.01 gm	-VF	25.00

Postage stamps

575. St. Nerves Shnorhali stamps issued by Vatican set of 3 6.00
 576. Stamps of Soviet Armenia. M. Sarian, Erebouni, L. Square Etchmiadzin, A. Khachatourian, Matenadaran, D. Anhagt 7 3.50 ←

Books

N52. SABBAGHIAN, Berj. Dramagitan harts'er - Դրամագիտական հարցեր [Numismatic Queries]. Aleppo: 288 pp, illus., 1986, soft covers, in Armenian 22.50

A37. BARTIKIAN, Hratch. Թեոփանոս Խոստովանող. Երեւան, 1983, 364 էջ, լաթակագլ. 15.75

H64. VARDANIAN, Sergey. Հայոց մայրաքաղաքները. Երեւան, 1985, 168 էջ, կազմուած 6.00

Shipping extra. California residents please add 6.5% sales tax.
 May 13, 1987